ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

«Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ, ΤΩΝ ΗΠΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΕ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Χαράλαμπος Καστανίδης (Α.Μ: 1222Μ008)

Αθήνα, Δεκέμβριος 2023

Τριμελής Επιτροπή

Ειρήνη Χειλά, Καθηγήτρια (Επιβλέπουσα)

Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Καθηγητής

Ανδρέας Λιαρόπουλος, Καθηγητής

ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας Πτυχιακής Εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάση επιστημονικής παράφρασης.

Αθήνα, Δεκέμβριος 2023

Χαράλαμπος Καστανίδης

Την παρούσα εργασία αφιερώνω στη σύζυγό μου Ειρήνη
και στα παιδιά μου Ηλία και Αναστασία

Ευχαριστίες

Ως την ελάχιστη δυνατή μνεία οφείλω να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν στην εκπόνησή της παρούσας διπλωματικής εργασίας και ιδιαίτερα:

Την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κυρία Ειρήνη Χειλά, για τη συνεχή υποστήριξή της και τις πολύτιμες επισημάνσεις της κατά τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας.

Τον υπεύθυνο καθηγητή του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών, κύριο Κωνσταντίνο Κολιόπουλο και τους διδάσκοντες καθηγητές, κύριο Κωνσταντίνο Λάβδα, κύριο Χαράλαμπο Παπασωτηρίου, κύριο Κωνσταντίνο Υφαντή, κυρία Μαρία Ντανιέλλα Μαρούδα, κύριο Γεώργιο Στασινόπουλου και κύριο Ανδρέα Λιαρόπουλο, οι οποίοι μου έδωσαν τη δυνατότητα να παρακολουθήσω το συγκεκριμένο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών και να αποκτήσω σημαντικές γνώσεις στον τομέα των Στρατηγικών Σπουδών Ασφαλείας.

Copyright © Χαράλαμπος Καστανίδης, 2023
All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνωμών του συγγραφέα.

Περιεχόμενα

σελ.

Εισαγωγή 12
Σχέδιο Έρευνας 13

Κεφάλαιο πρώτο 16
1. **Εισβολή και ένοπλη σύγκρουση στην Ουκρανία** 16
1.1 **Προσεγγίσεις για τα αίτια και τις αφορμές** 16
1.2 **Η στάση της Ελλάδας** 19
1.3 **Η στάση της Τουρκίας** 22

Κεφάλαιο δεύτερο 27
2. **Περί στρατηγικών επιδιώξεων** 27
2.1 **Εννοιολογική προσέγγιση των στρατηγικών επιδιώξεων** 27
2.2 **Σύνοψη στρατηγικών επιδιώξεων** 29

Κεφάλαιο τρίτο 30
3. **Ανάλυση του περιβάλλοντος** 30
3.1 **Εξωτερικό περιβάλλον και εξεταζόμενοι Δρώντες** 30
3.2 **Εθνικό περιβάλλον και αντίληψη** 35

Κεφάλαιο τέταρτο 37
4. **Στρατηγικές επιδιώξεις Ελλάδας - Ρωσίας** 37
4.1 **Το πλαίσιο σχέσεων Ελλάδας - Ρωσίας** 37
4.2 **Οι στρατηγικές επιδιώξεις της Ελλάδας έναντι της Ρωσίας** 38

Κεφάλαιο πέμπτο 41
5. **Στρατηγικές επιδιώξεις Ελλάδας – ΗΠΑ** 41
5.1 **Το πλαίσιο σχέσεων Ελλάδας - ΗΠΑ** 41
5.2 **Οι στρατηγικές επιδιώξεις της Ελλάδας έναντι των ΗΠΑ** 42

Κεφάλαιο έκτο 46
6. **Στρατηγικές επιδιώξεις Ελλάδας - ΕΕ** 46
6.1 **Το πλαίσιο σχέσεων Ελλάδας - ΕΕ** 46
6.2 **Οι στρατηγικές επιδιώξεις της Ελλάδας έναντι της ΕΕ** 47

Συμπεράσματα 51

Επίλογος 52

Πηγές – Βιβλιογραφία…….……...,….56
Εικόνα 1
Απεικόνιση παράκαμψης Στενών, διαμέσου του διαδρόμου Αλεξανδρούπολη – Πύργος Βουλγαρίας (Μπουργκάζ)…….…….…….……..,….62
Εικόνα 2
Εκφόρτωση στρατιωτικού υλικού στο λιμένα Αλεξανδρούπολης…….....,.....62
Εικόνα 3
Σιδηροδρομική μεταφορά στρατιωτικού υλικού από το λιμένα Αλεξανδρούπολης προς τη Βουλγαρία και Ρουμανία……..…….…….,…63
Εικόνα 4
Αποστολή ελληνικής ανθρωπιστικής βοήθειας στην Ουκρανία…..……,…….63
Εικόνα 5
Η υλοποίηση της διασύνδεσης του Πλωτού Σταθμού Αποθήκευσης και Αεριοποίησης (FSRU) Αλεξανδρούπολης θα ενδυναμώσει τον στρατηγικό ρόλο της Ελλάδας ως ενεργειακού κόμβου για την ευρύτερη περιφέρεια της ΝΑ Ευρώπης…….……..,….64
Εικόνα 6
Απεικόνιση Πλωτού Σταθμού Αποθήκευσης και Αεριοποίησης (FSRU) Αλεξανδρούπολης…….,..…64

Ο πόλεμος στην Ουκρανία και οι στρατηγικές επιδιώξεις της Ελλάδας έναντι της Ρωσίας, των ΗΠΑ και της ΕΕ

Χαράλαμπος Καστανίδης

Περίληψη

Η εξωτερική πολιτική των σύγχρονων κρατών, όπως αυτά έχουν διαμορφωθεί και επηρεαστεί από κουλτούρες, ρεύματα, συμμαχίες και ιδεολογίες, αποτελεί ένα ιδιαίτερο «πεδίο ασκήσεων», ένας ιδιότυπος «στίβος εμποδίων. Αυτό το διεθνές πεδίο διεθνών σχέσεων, θα μπορούσαμε να το φανταστούμε, όπως είναι μία αρένα, ένα ρινγκ της πυγμαχίας, τα οποία έχουν οριοθετημένο χώρο στο οποίο λαμβάνουν χώρα οι αγώνες, έτσι και τα όρια και σύνορα των κρατών είναι ξεκάθαρα και διακριτά από όλους. Όμως ένα κράτος, όταν ανταγωνίζεται για την επίτευξη των στόχων του στη διεθνή πολιτική σκηνή, γνωρίζει ότι αυτό είναι ιδιαιτέρως απαιτητικό και πολυεπίπεδο σε όλους τους τομείς, ήπιας και σκληρής ισχύος.

Η περίπτωση της ένοπλης σύγκρουσης στην Ουκρανία, αποτελεί μία απροσδόκητη έκπληξη στην παρούσα χρονική περίοδο. Οι διάφορες θεωρίες διεθνών σχέσεων, προσπαθούν να ερμηνεύσουν τις συμπεριφορές των κρατών, λαμβάνοντάς τα υπόψη ως ορθολογικούς δρώντες του διεθνούς συστήματος και να προβλέψουν μελλοντικές επερχόμενες, απορρέουσες ή επιβαλλόμενες πολιτικές σκοπιμότητες, εξωτερικές πολιτικές και δραστηριότητες κυβερνήσεων, οι οποίες επενεργώντας άμεσα ή έμμεσα έναντι των διεθνών δρώντων, στο παγκόσμιο μωσαϊκό των διεθνών σχέσεων, θα επιτύχουν στρατηγικούς στόχους. Οι στρατηγικές επιδιώξεις, οι οποίες δύνανται να είναι υλικές ή άυλες, να έχουν «ορατή ή αόρατη» μορφή (δηλαδή να έχουν ή όχι, διακηρυχτεί ξεκάθαρα από την πολιτική κυβέρνηση), αφορούν στην επίτευξη πολιτικών αντικειμενικών σκοπών, εθνικών συμφερόντων, επιθυμητής τελικής κατάστασης, η οποία θα βελτιώσει σε σχέση με πριν και με συσχετισμούς ισχύος, το οποίο είναι και το ζητούμενο, έναντι των άλλων ανταγωνιστών στην περιοχή.

Το διεθνές σύστημα, μπορεί να είναι άναρχο και συγκρουσιακό, αλλά παράλληλα αποτελεί και μοναδικό πεδίο ευκαιριών. Έτσι αποτελεί για την Ελλάδα μοναδική ευκαιρία την παρούσα χρονική περίοδο για την προώθηση, ανάδειξη και προάσπιση εθνικών θέσεων και συμφερόντων, έναντι των τουρκικών αναθεωρητικών θέσεων για αλλαγή του status quo στην περιοχή, την αμφισβήτηση ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων και την παραβίαση κανόνων διεθνούς δικαίου και συνθηκών. Η ανάδειξη των «παράθυρων ευκαιρίας» για την επίτευξη των εθνικών συμφερόντων, κυρίως από τα άλλα κράτη τα οποία διατηρούν την πρωτοκαθεδρία της παγκόσμιας ισχύος και ως εκ τούτου έχουν την δυνατότητα και την κρίση όπως και θέληση, έγκειται στο ότι όταν το επιθυμούν και πιστεύουν ότι αυτό προάγει τα δικά τους μεγαλύτερης κλίμακας συμφέροντα, μπορούν να στηρίξουν

αναλόγως (πολιτικά, διπλωματικά οικονομικά, στρατιωτικά) το ενδιαφερόμενο κράτος ή οργανισμό.

Επιπλέον η χώρα μας, διατηρεί το προνόμιο να αποτελεί μέλος πολλών οργανισμών σε διεθνές επίπεδο και με μεγάλο κύρος (όπως π,χ ΝΑΤΟ και ΕΕ), μέσω των οποίων, διασφαλίζοντας το «μικροκλίμα» ασφάλειας, συνεργασίας και σταθερότητας στην περιοχή έναντι των γειτόνων της, της παρέχει το δυναμικό πλεονέκτημα να αποτελέσει ένα δυναμικό καταλυτικό παράγοντα για τις στρατηγικές τις επιδιώξεις. Στις πολιτικές αυτές διαφαίνεται μία διαφορά δυναμικού για τα προσδοκώμενα οφέλη και στόχους από τους προς εξέταση δρώντες, λαμβανομένων υπόψη τον παγκόσμιο καταμερισμό ισχύος και τον πρωταγωνιστικό ρόλο των Η.Π.Α και τις προκλήσεις - δυσχέρειες τις οποίες αντιμετωπίζει η ΕΕ στην πορεία προς την ουσιαστική ολοκλήρωσή της. Υπό αυτό το καθεστώς δεν παραγνωρίζεται το στενό πεδίο δράσεων έναντι της Ρωσίας το οποίο περιορίζει τις στρατηγικές επιδιώξεις της χώρας μας απέναντι της.

Τελικά, η Ελλάδα, λόγω και της γεωστρατηγικής της θέσης, παρά την πρόσφατη οικονομική κρίση και τους τεθέντες οικονομικές δεσμεύσεις από τους εξωτερικούς οικονομικούς παράγοντες στην οικονομία, δρα συνεργατικά με άλλα κράτη, σεβόμενη το διεθνές δίκαιο και νομιμότητα, ως κράτος τού δυτικού κόσμου. Αντιλαμβάνεται και διαγνώσκει το διεθνές περιβάλλον, έχοντας εντοπίσει τις ευκαιρίες και μετριάσει και ελαχιστοποιήσει τους κινδύνους που ελλοχεύουν, διαμορφώνει το κατάλληλο πλαίσιο, εσωτερικής αποδοχής και διεθνούς νομιμοποίησης, διαμέσου της κατάλληλης σύζευξης των αναλογούντων ειδικών εθνικών εργαλείων - μέσων και θέτει στρατηγικές επιδιώξεις έναντι της Ρωσίας, των Η.Π.Α και ΕΕ, ασκώντας την κατάλληλη εξωτερική πολιτική, με γνώμονα την προάσπιση των εθνικών συμφερόντων.

Λέξεις – κλειδιά : Στρατηγικές επιδιώξεις, εθνικά συμφέροντα, Ουκρανία, Ελλάδα, ΗΠΑ, ΕΕ

The war in Ukraine and the strategic pursuits of Greece for Russia, the USA and the EU

Charalampos Kastanidis

Abstract

The foreign policy of modern states, as they have been shaped and influenced by cultures, currents, alliances and ideologies, constitutes a special "field of exercises", a peculiar "obstacle course. This international field of international relations, we could imagine it, as it is an arena, a boxing ring, which have a delimited space in which the matches take place, so the boundaries and borders of the states are clear and distinguishable by all. But a state, when it competes to achieve its goals in the international political arena, knows that this is particularly demanding and multi-layered in all areas of soft and hard power.

The case of the armed conflict in Ukraine is an unexpected surprise in this period of time. The various theories of international relations try to interpret the behavior of states, taking them into account as rational actors of the international system and to predict future upcoming, resulting or imposed political expediencies, foreign policies and activities of governments, which acting directly or indirectly on the international actors, in the global mosaic of international relations, will achieve strategic goals. Strategic objectives, which may be tangible or intangible, have a "visible or invisible" form (that is, whether or not they have been clearly declared by the political government), relate to the achievement of political objectives, national interests, a desired end state, which will improve compared to before and with power correlations, which is what is requested, against other competitors in the region.

The international system can be anarchic and conflictual, but at the same time it is also a unique field of opportunity. Thus, the present period of time is a unique opportunity for Greece to promote, highlight and defend national positions and interests, against the Turkish revisionist positions to change the status quo in the region, the questioning of Greek sovereign rights and the violation of international law rules and treaties. The highlighting of the "windows of opportunity" for the achievement of national interests, mainly by the other states that maintain the primacy of global power and therefore have the

ability and the judgment as well as the will, lies in the fact that when they wish and believe that that furthers their own larger-scale interests, they may accordingly support (politically, diplomatically, economically, militarily) the state or organization concerned.

In addition, our country maintains the privilege of being a member of many organizations at the international level and with great prestige (such as NATO and the EU), through which, ensuring the "microclimate" of security, cooperation and stability in the region vis-à-vis its neighbors, provides it with the dynamic advantage of being a dynamic catalyst for strategic pursuits. In these policies, a difference of potential for the expected benefits and objectives of the actors to be examined is apparent, taking into account the global distribution of power and the leading role of the USA and the challenges - difficulties that the EU faces on the way to the substantial its completion. Under this regime, the narrow scope of actions against Russia is not overlooked, which limits the strategic aspirations of our country vis-à-vis it.

Ultimately, Greece, due to its geostrategic position, despite the recent economic crisis and the economic commitments made by external economic factors in the economy, acts cooperatively with other states, respecting international law and legitimacy, as a state of the Western world. Perceives and diagnoses the international environment, having identified the opportunities and mitigates and minimizes the risks that lurk, forms the appropriate framework, internal acceptance and international legitimization, through the appropriate coupling of the corresponding special national tools - instruments and sets strategic goals towards Russia, of the USA and the EU, exercising the appropriate foreign policy, with the aim of defending national interests.

Keywords: Strategic pursuits, national interests, Ukraine, Greece, USA, EU

Εισαγωγή

Η κρίση στην Ουκρανία, σηματοδοτεί ένα πέρασμα, μία διάβαση σε μία νέα εποχή. Προηγήθηκε μία περίοδος τριάντα τριών χρόνων, φαινομενικά ειρηνική αλλά με υποβόσκουσα ένταση, μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και το τέλος του ψυχρού πολέμου. Ωστόσο το κενό ισχύος το οποίο δημιουργήθηκε από τη διάλυση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, ανέδειξε νέους δρώντες, με κρατική υπόσταση είτε όχι, νέες συμμαχίες, ζώνες και περιοχές επιρροών και ανταγωνισμών στο διεθνές σύστημα. Η άνιση κατανομή ισχύος σε παγκόσμιο επίπεδο και η προσπάθεια εξισορρόπησης της από το σύνολο των δρώντων προς όφελος τους, με σκοπό την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους, ανέδειξε μία νέα πραγματικότητα προκλήσεων, τριβών και επιρροών.

Αυτή η μεταψυχροπολεμική πραγματικότητα στην γηραιά ήπειρο, με την διαμορφωθείσα την παρούσα χρονική περίοδο θερμή αντιπαράθεση στην Ουκρανία, αποσαφήνισε στο παγκόσμιο σύστημα κατανομής ισχύος με ρεαλισμό δύο πραγματικότητες. Πρώτον, την ανάδειξη και επιβεβαίωση της πρωτοκαθεδρίας των Η.Π.Α σε παγκόσμιο επίπεδο, ως πρώτου στην τάξη μεγέθους (σκληρής και ήπιας ισχύος[1]) δύναμης. Δεύτερο, την αδυναμία της ΕΕ και των μελών κρατών της, να πρωτοστατήσει στις εξελίξεις και στα δραματικά γεγονότα τα οποία λαμβάνουν χώρα στην ανατολική Ευρώπη.

Η ενδεχόμενη διερεύνηση της συμμαχίας των κρατών του ΝΑΤΟ σε ανεξάρτητα κράτη της ανατολικής Ευρώπης [τα οποία ως γνωστόν υπήρξαν πρώην μέλη κοινοπολιτείας της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ)], στην Ουκρανία, όπως για παράδειγμα έγινε και για τη Λετονία, Εσθονία, και Λιθουανία, προκάλεσε την αντίδραση της Μόσχας. Η Ρωσία κατηγόρησε τις ΗΠΑ για ηγεμονισμό και προσπαθούσε στο παρελθόν με κάθε μέσο, στα υπόψη όμορα κράτη να διατηρούνται κυβερνήσεις που εξυπηρετούν τα ρωσικά συμφέροντα. Με την Ουκρανία αυτό δεν κατέστη δυνατό. Έτσι, αυτή η απειλή, επέκτασης του ΝΑΤΟ μέχρι τα χερσαία σύνορα της Ρωσίας, η υποθετική επακόλουθη τοποθέτηση σε ουκρανικά εδάφη πυραυλικών συστημάτων τα οποία θα είχαν τη δυνατότητα να πλήξουν τη Μόσχα, αποτέλεσαν αφορμές για τη δυναμική επιστροφή της Ρωσίας στο διεθνή στίβο του ανταγωνισμού.

Το δεδομένο στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι, ότι η Ουκρανία, ένα κυρίαρχο ανεξάρτητο κράτος από το 1991, δέχτηκε εισβολή[2] από ρωσικά στρατεύματα την 24 Φεβρουαρίου 2022. Η Ουκρανία[3] με έκταση 603.632 τετραγωνικών χιλιομέτρων (συνυπολογίζεται και το έδαφος της χερσονήσου της Κριμαίας), κατατάσσεται ως το 44^{ο} κράτος παγκοσμίως σε τάξη μεγέθους. Κατέχει σημαντική θέση μεταξύ των εδαφών της Ρωσίας και της κεντρικής Ευρώπης, ενώ είναι εύφορη και με πλούσια μεταλλεύματα στο υπέδαφός της. Η υπόψη χώρα, αποτελεί έναν ενεργειακό κόμβο ζωτικής σημασίας για την Ευρώπη. Αυτό διότι διαμέσου των εδαφών της, διέρχεται σημαντικό μέρος των ρωσικών

---

[1] Όπως καθορίζεται η «ήπια ισχύς» από τον Joshef Nye, στο βιβλίο του «Ήπια Ισχύς»

[2] Η Ρωσία ισχυρίζεται ότι αφορά σε ειδική επιχείρηση

[3] Παπαφλωράτος Ιωάννης. Συνοπτική γεωπολιτική θεώρηση του πολέμου στην Ουκρανία. ΣΕΘΑ. ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ. Τεύχος 140. Απρίλιος – Ιούνιος 2022 (σελ. 8)

αγωγών ενέργειας. Αυτό ακριβώς το σημείο αποτελούσε σημείο τριβής[4] και κατηγοριών της Μόσχας για μη τήρηση των συμφωνιών και δεσμεύσεων από το Κίεβο. Η Ρωσία δεν επιθυμούσε η ροή του στρατηγικού εξαγωγικού της καυσίμου, του φυσικού αερίου, να ελέγχεται από τους κυβερνώντες της Ουκρανίας (ειδικά όταν αυτοί δεν ήταν φιλικά προσκείμενη στη Ρωσία). Για τους λόγους αυτούς άλλωστε, κατασκευάστηκαν από τη Μόσχα ένα δίκτυο αγωγών[5] προς την Δυτική Ευρώπη, μεταξύ των οποίων και ο υποθαλάσσιος αγωγός μεταφοράς φυσικού αερίου, διαμέσου της Βαλτικής θάλασσας.

Η Ελλάδα, ως σύμμαχος των ΗΠΑ, μέλος του ΝΑΤΟ, της ΕΕ αλλά και άλλων διεθνών οργανισμών, με σεβασμό προς το διεθνές δίκαιο, αντέδρασε. Μετά την εισβολή του ρωσικού στρατού συμμετείχε ενεργά στις κυρώσεις οι οποίες επιβλήθηκαν στη Ρωσία, σε οικονομικό, εμπορικό καθώς και πολιτιστικό επίπεδο, με σκοπό τον διεθνή απομονωτισμό της. Ο Δρ Ιωάννης Παπαφλωράτος αναφέρει σε άρθρο του για τη συνοπτική γεωπολιτική θεώρηση του πολέμου στην Ουκρανία[6], ότι οι κυρώσεις που τις επεβλήθησαν «ισοδυναμούν με ένα ριζοσπαστικό παγκόσμιο πείραμα ηθικής τιμωρίας». Ίσως είναι αυτονόητο, όμως πρέπει να αναφερθεί ότι το σύνολο του πακέτου των επιβληθέντων κυρώσεων, έχουν διαφορετικό οικονομικό αποτύπωμα στα κράτη μέλη της ΕΕ (αναλόγως της οικονομίας τους) και διαφορετική επίδραση στα εθνικά τους συμφέροντα. Η σαφής και ξεκάθαρη στάση της χώρας μας έναντι του πολέμου στην Ουκρανία αντανακλάται στις αποφάσεις της πολιτικής ηγεσίας και στην χάραξη της εξωτερικής πολιτικής, για την εξυπηρέτηση των εθνικών συμφερόντων, την τρέχουσα χρονική περίοδο, κατά την οποία η προσοχή των περισσότερων σημαντικότερων και ισχυρότερων κρατών, είναι στραμμένο στην ευρύτερη περιοχή μας.

Σχέδιο Έρευνας (Μέθοδος, σκοπός, υποθέσεις εργασίας)

Η μέθοδος η οποία θα ακολουθηθεί για τον καθορισμό των στρατηγικών επιδιώξεων της Ελλάδας έναντι της Ρωσίας, των ΗΠΑ και της ΕΕ με αφορμή τον πόλεμο στην Ουκρανία, θα εδραστεί στη θεωρία του δομικού ρεαλισμού ή νεορεαλισμού του Κένεθ Βαλτζ και θα προσαρμοστεί στην ανάλυση των τριών επιπέδων.[7] Η ανάλυση του Κένεθ Βαλτζ, συνίσταται από το ατομικό επίπεδο ανάλυσης και τη φύση του ανθρώπου, το εσωτερικό (εθνικό) επίπεδο ανάλυσης το οποίο αφορά στο κράτος και τις δομές του, και το τρίτο επίπεδο το οποίο αφορά στο διεθνές σύστημα και τη διάρθρωσή του. Η επικέντρωση για την υπόψη εργασία θα αφορά στην επιδίωξη στων στρατηγικών στόχων μέσα από την ανάλυση της δομής των επιμέρους υποσυστημάτων, μονομερώς αλλά και ως κομμάτια του διεθνούς συστήματος, την εν συνεχεία ανάλυση της ιστορικής διάστασης της συμπεριφοράς τους και τέλος από την ανάλυση των προσεγγίσεων των κρατών – δρώντων στα πλαίσια ενός συστήματος τροφοδότησης τόσο προς το διεθνές σύστημα (εξωτερικό) όσο και στο εσωτερικό κρατών.

---

[4] Καραγιάννης Μάνος. Η Ρωσία σήμερα. Αθήνα: Παπαζήσης, 2010 (σελ. 123)

[5]Κωσταράκος Μιχαήλ. Η προηγούμενη και η επόμενη ημέρα της Ουκρανικής κρίσης για την Ευρώπη και τις Διεθνείς Σχέσεις. ΣΕΘΑ. ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ. Τεύχος 140. Απρίλιος – Ιούνιος 2022 (σελ 19)

[6]Παπαφλωράτος Ιωάννης. Συνοπτική γεωπολιτική θεώρηση του πολέμου στην Ουκρανία. ΣΕΘΑ. ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ. Τεύχος 140. Απρίλιος – Ιούνιος 2022 (σελ. 11)

[7] Wæver O. (2009) *Waltz's Theory of* International Relations (σελ 201-202)

Το εθνικό επίπεδο ανάλυσης, το δεύτερο επίπεδο, αναφέρεται στο σημαντικό ρόλο το οποίο διαδραματίζει η λειτουργία δημοκρατικών κρατών ή άλλων πολιτικών θεσμών. Το πολίτευμα μίας χώρας, η οργάνωσή της καθώς και η ιδεολογία της, αποτελούν καθοριστικό παράγοντα διαμόρφωσης της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους.

Η παρούσα εργασία, έχει ως **σκοπό** τη διερεύνηση εάν η Ελλάδα αντιλαμβανόμενη και διαγνώσκοντας το διεθνές περιβάλλον, έχοντας εντοπίσει τις ευκαιρίες και μετριάσει και ελαχιστοποιήσει τους κινδύνους που ελλοχεύουν, διαμορφώνει το κατάλληλο πλαίσιο εσωτερικής αποδοχής και διεθνούς νομιμοποίησης και διαμέσου της κατάλληλης σύζευξης των αναλογούντων ειδικών εθνικών εργαλείων - μέσων, έχει καθορίσει στρατηγικές επιδιώξεις έναντι της Ρωσίας, των Η.Π.Α και ΕΕ, ασκώντας την κατάλληλη εξωτερική πολιτική, με γνώμονα την προάσπιση των εθνικών συμφερόντων. Με την ολοκλήρωση της υπόψη εργασίας, θα δύναται να εξαχθούν ωφέλιμα και χρήσιμα συμπεράσματα για μελλοντική αξιοποίηση προς εκτίμηση και εκμετάλλευση δυνητικών δράσεων.

Για την εκπόνηση αυτής της τέθηκαν οι παρακάτω **υποθέσεις εργασίας:**

1. Το διεθνές σύστημα, θα συνεχίσει να παραμένει άναρχο, χωρίς να υφίσταται μία ανώτατη ρυθμιστική αρχή. Ως εκ τούτου αυτό είναι η βάση και το αίτιο των σχέσεων ανταγωνισμού[8] μεταξύ των διεθνών δρώντων[9]. Για το λόγο αυτό τα κράτη οφείλουν να δρουν στο διεθνές σύστημα για την εξυπηρέτηση και προάσπιση των εθνικών τους συμφερόντων, την εθνικής τους ασφάλειας, ανεξαρτησίας και εδαφικής ακεραιότητας. Τα δε κράτη, ως ορθολογικοί δρώντες, λαμβάνοντας υπόψη και έχοντας αναλύσει το κόστος / όφελος μίας δράσης, έχουν ως στόχο την βελτίωση της θέσης τους και την αύξηση της δύναμής τους εις βάρος των άλλων

2. Στο στίβο του παγκόσμιου ανταγωνισμού, θα συνεχίσουν οι διεθνείς σχέσεις να διέπονται με κανόνες εθνικού συμφέροντος αλλά και ισχύος. Η δε επίκληση στο Διεθνές Δίκαιο και Συνθήκες εκτελείται όταν εξυπηρετεί τα συμφέροντα των ισχυρών κρατών και νομιμοποιεί τις δράσεις τους στην κοινή γνώμη, απολαμβάνοντας διεθνή και εσωτερική νομιμοποίηση.

3. Στην εξωτερική πολιτική, οι επιλογές της Ελλάδας, διαμορφώνονται στηριζόμενες στη γεωστρατηγική της θέση με βάση την ένοπλη σύρραξη στην Ουκρανία, αντλώντας στοιχεία από τα ειδικά και προσδιοριστικά ποιοτικά χαρακτηριστικά του γεωγραφικού της χώρου.

4. Η Ελληνική εξωτερική πολιτική, έχει ως κύριους αντικειμενικούς σκοπούς, εκτός της προάσπισης της εθνικής ανεξαρτησίας και των εθνικών συμφερόντων, την εκμετάλλευση και αξιοποίηση στο έπακρο και με κάθε διαθέσιμο μέσο, την εκμετάλλευση ευκαιριών που παρουσιάζονται, με σκοπό την εξυπηρέτηση των εθνικών συμφερόντων και της ενίσχυσης της χώρας.

---

[8]Ο Ι. Παρίσης, στην παρουσίαση του βιβλίου του: Παράγοντες ισχύος στο Διεθνές σύστημα. Αθήνα: Ινφογνώμων, 2012, αναφέρει ότι «το διεθνές σύστημα, όπως διαμορφώθηκε μετά τον Β΄ΠΠ, θα είναι σχεδόν αγνώριστο το 2025, εξαιτίας της ανάδυσης νέων δυνάμεων»

[9]Σπυριδων Ν. Λίτσας. Πόλεμος Και Ορθολογισμός: Θεωρητικές Προεκτάσεις και Στρατηγικές Εφαρμογές, Αθήνα: Ποιότητα, 2010 (σελ. 368)

5. Η τουρκική εξωτερική πολιτική και η εν γένει στάση για τον πόλεμο στην Ουκρανία, απέναντι στη Ρωσία, Ουκρανία, ΗΠΑ, ΝΑΤΟ και ΕΕ, θα παραμείνει αμετάβλητη.

6. Η περιοχή της νοτιοανατολικής Μεσογείου, μια γεωγραφική περιοχή η οποία διατηρεί την ιδιαιτερότητα να προσελκύει το διεθνές ενδιαφέρον, λόγω του ανταγωνισμού των ισχυρών και σημαντικών διεθνών δρώντων (οι οποίοι αποσκοπούν στο γεωστρατηγικό έλεγχο τόσο της περιοχής όσο και των πλούσιων ενεργειακών κοιτασμάτων), θα παραμείνει χωρίς τριβές, και εντάσεις που θα οδηγούσαν σε μεταβολή του συσχετισμού δυνάμεων ισορροπιών και συμμαχιών.

7. Σχετικά με τον πόλεμο στην Ουκρανία, ΗΠΑ, ΝΑΤΟ και ΕΕ, θα συνεχίσουν να τηρούν παρόμοια με την έως τώρα στάση απέναντι στα δύο εμπόλεμα κράτη, ενώ σε περίπτωση εθνικών εκλογών σε κράτη μέλη της ΕΕ οι νέες εθνικές κυβερνήσεις θα συνεχίσουν στο ίδιο μήκος κύματος ανάλογη εξωτερική πολιτική με τους προκατόχους τους.

Κεφάλαιο πρώτο

Εισβολή και ένοπλη σύγκρουση στην Ουκρανία

1.1 Προσεγγίσεις για τα αίτια και τις αφορμές

Οι διεθνείς σχέσεις επιχειρούν να εξηγήσουν τις αλληλεπιδράσεις των κρατών στο παγκόσμιο διακρατικό σύστημα και επίσης επιχειρούν να εξηγήσουν τις αλληλεπιδράσεις των οποίων η συμπεριφορά προέρχεται από μια χώρα και απευθύνεται σε μέλη άλλων χωρών. Εν ολίγοις, η μελέτη των διεθνών σχέσεων είναι μια προσπάθεια να εξηγηθεί η συμπεριφορά που εμφανίζεται πέρα από τα σύνορα των κρατών, των ευρύτερων σχέσεων των οποίων αποτελεί μέρος αυτής της συμπεριφοράς, και των θεσμών (ιδιωτικών, κρατικών, μη κυβερνητικών και διακυβερνητικών) που επιβλέπουν αυτές τις αλληλεπιδράσεις. Εξηγήσεις αυτής της συμπεριφοράς μπορούν να αναζητηθούν σε οποιοδήποτε επίπεδο ανθρώπινης συνάθροισης. Ορισμένοι αναζητούν ψυχολογικές και κοινωνικο-ψυχολογικές αντιλήψεις για το γιατί οι υπεύθυνοι χάραξης εξωτερικής πολιτικής ενεργούν όπως κάνουν. Άλλοι ερευνούν τις θεσμικές διαδικασίες και τις πολιτικές ως παράγοντες που συμβάλλουν στους εξωτερικά κατευθυνόμενους στόχους και τη συμπεριφορά των κρατών. Εναλλακτικά, εξηγήσεις μπορούν να βρεθούν στις σχέσεις μεταξύ και μεταξύ των συμμετεχόντων (για παράδειγμα, ισορροπία δυνάμεων), στις διακυβερνητικές ρυθμίσεις μεταξύ κρατών (για παράδειγμα, συλλογική ασφάλεια), στις δραστηριότητες πολυεθνικών εταιρειών (για παράδειγμα, η κατανομή πλούτου), ή στην κατανομή της εξουσίας και του ελέγχου στον κόσμο ως ενιαίο σύστημα

Ο πόλεμος της Ρωσίας στην Ουκρανία αποτελεί ένα γεγονός και είναι η πιο ανατρεπτική σύγκρουση που έχει δει η Ευρώπη από το 1945. Οι περισσότεροι στρατιωτικοί και πολιτικοί αναλυτές στη Δύση βλέπουν έναν πόλεμο επιλογής από τον Ρώσο πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν, με πρόφαση την απόφαση του ΝΑΤΟ το 2008 υπέρ της ενδεχόμενης ένταξης της Ουκρανίας[10], η οποία επέφερε μια υπαρξιακή απειλή για τη Ρωσία στα σύνορά της. Άλλοι πάλι αναλυτές, εντοπίζουν τη σύγκρουση στο τέλος του Ψυχρού Πολέμου και στην αποτυχία της Δύσης να υποστηρίξει επαρκώς τη Ρωσία μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης.

Ακόμα και για πολεμικές συγκρούσεις, όπως ο πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος ο οποίος συνέβη πριν από περισσότερο από έναν αιώνα, οι ιστορικοί εξακολουθούν να γράφουν βιβλία συζητώντας τι τον προκάλεσε. Ξεκίνησε επειδή ένας Σέρβος τρομοκράτης δολοφόνησε έναν Αυστριακό αρχιδούκα το 1914 ή είχε να κάνει περισσότερο με την ανερχόμενη γερμανική δύναμη που αμφισβητούσε τη Βρετανία ή είχε σχέση με τον ανερχόμενο εθνικισμό σε ολόκληρη την Ευρώπη; Η απάντηση η οποία είναι «όλα τα παραπάνω, συν περισσότερα», ισχύει και για την περίπτωση της Ουκρανίας, εν έτη 2022, με μία διάκριση μεταξύ βαθιών, ενδιάμεσων και άμεσων αιτιών με εκτιμώμενη κυριότερη αυτή των λάθος, μη ενδεδειγμένων πολιτικών επιλογών να αποτελούν τις κρίσιμες αιτίες αυτού του πολέμου.

---

[10]Ukraine formally applies for fast -track NATO membership. Ανακτήθηκε την 27/11/2022 από https://www.politico.eu/article/ukraine-formal-application-join-nato/#:~:text=NATO%20allies%20in%202008%20pledged,question%20of%20Ukraine's%20possible%20membership.

Στην Ουκρανία, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο πρόεδρος Πούτιν άναψε το σπίρτο όταν διέταξε τα ρωσικά στρατεύματα να εισβάλουν στις 24 Φεβρουαρίου 2022. Όπως οι ηγέτες των μεγάλων δυνάμεων το 1914, πιθανότατα πίστευε ότι θα ήταν ένας σύντομος, απότομος πόλεμος με μια γρήγορη νίκη[11], κάπως σαν την κατάληψη της Βουδαπέστης από τη Σοβιετική Ένωση το 1956 ή της Πράγας το 1968. Τα αερομεταφερόμενα στρατεύματα θα καταλάμβαναν το αεροδρόμιο και θα προχωρούσαν τανκς, θα καταλάμβαναν η πρωτεύουσα το Κίεβο και απομακρύνοντας τον Ουκρανό πρόεδρο Βολοντίμιρ Ζελένσκι θα εγκαθιστούσαν μια φιλορωσική κυβέρνηση-μαριονέτα, μία κυβέρνηση-μαριονέτα.

Ο Πούτιν είπε στον ρωσικό λαό ότι διεξήγαγε μια «ειδική στρατιωτική επιχείρηση» για να «απενοχοποιήσει» την Ουκρανία και να εμποδίσει το ΝΑΤΟ να επεκταθεί στα σύνορα της Ρωσίας. Αλλά δεδομένου του πόσο σοβαρά υπολόγισε λάθος, πρέπει να αναρωτηθούμε τι σκεφτόταν πραγματικά. Γνωρίζουμε από αναφορές του Κρεμλίνου[12] ότι μία αιτία ήταν η άρνηση της Ρωσίας να υφίσταται η Ουκρανία ως ανεξάρτητο κράτος. Ο Πούτιν «θρηνούσε» για τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, στην οποία είχε υπηρετήσει ως αξιωματικός της μυστικής υπηρεσία KGB και λόγω των στενών πολιτιστικών συγγενειών της Ουκρανίας με τη Ρωσία, θεωρούσε την Ουκρανία ένα «ψεύτικο κράτος» Πίστευε επίσης ότι η Ουκρανία ήταν αχάριστη, προσβάλλοντας τη Ρωσία με την εξέγερσή της στο Μαϊντάν[13] το 2014, (όταν η τότε ηγεσία της Ουκρανίας αποφάσισε, υπό την προεδρία του Βίκτορ Γιανούκοβιτς, να αποχωρήσει από τη συμφωνία σύνδεσης με τη Ευρωπαϊκή Ένωση, ενδυναμώνοντας τους δεσμούς με τη Μόσχα) και την μετέπειτα απομάκρυνση της φιλορωσικής κυβέρνησης.

Ο Πούτιν επιθυμεί διακαώς να αποκαταστήσει αυτό που αποκαλεί «ρωσικό κόσμο[14]» και λόγο της ηλικίας του, καθώς πλησιάζει τα 70, σκέφτεται την κληρονομιά του. Οι προηγούμενοι ηγέτες, όπως ο Μέγας Πέτρος, είχαν επεκτείνει τη ρωσική εξουσία στη δική τους εποχή. Δεδομένης της αδυναμίας των δυτικών κυρώσεων που ακολούθησαν την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και την προσάρτηση της χερσονήσου της Κριμαίας το 2014, ο Πούτιν φαίνεται να αναρωτήθηκε: Γιατί να μην προχωρήσει περισσότερο; Και έτσι το έπραξε, διατηρώντας επιπλέον την πεποίθηση ότι λόγω της εξάρτησης των ευρωπαϊκών χωρών από τη ρωσική ενέργεια οι αντιδράσεις θα ήταν «τυπικές» και ήπιες για να μη διαταραχθεί η οικονομία τους.

Η προοπτική της διεύρυνσης του ΝΑΤΟ ήταν μια ακόμα αιτία. Ενώ η Δύση δημιούργησε ένα Συμβούλιο Ρωσίας – ΝΑΤΟ[15] μέσω του οποίου Ρώσοι στρατιωτικοί θα μπορούσαν να παρευρεθούν σε ορισμένες συναντήσεις του ΝΑΤΟ, η Ρωσία περίμενε περισσότερα από αυτή τη συνεργασία. Και ενώ, στις αρχές της δεκαετίας του 1990, ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Τζέιμς Μπέικερ είχε ενημερώσει τον Ρώσο ομόλογό του

---

[11] Hemry Kissinger. Παγκόσμια Τάξη. Αθήνα: Λιβάνης, 2014 (σελ. 121)

[12]Article by Vladimir Putin. Ανακτήθηκε την 27/11/2022 από http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181

[13]Πέντε χρόνια από το Μαιντάν στην Ουκρανία. Ανακτήθηκε την 03/12/2022 από https://www.dw.com/el/

[14]Putin´s World Is Now Smaller Than Ever. Ανακτήθηκε την 03/12/2022 από https://foreignpolicy.com/2022/10/01/angela-stent-putin-world-book-war-russia-ukraine/

[15]NATO – RUSSIA COUNCIL. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://www.nato.int/nrc-website/en/about/index.html

ότι το ΝΑΤΟ δεν θα επεκταθεί ανατολικά[16], ιστορικά επιβεβαιώθηκε γρήγορα ότι αφορούσε απλώς μία τη λεκτική διαβεβαίωσή του, η οποία ποτέ δεν συμπεριελάμβανε μία γραπτή συμφωνία πίσω από αυτό. Όταν ο πρόεδρος των ΗΠΑ Μπιλ Κλίντον συζήτησε το θέμα «τριβής» με τον Ρώσο Πρόεδρο Μπόρις Γέλτσιν τη δεκαετία του 1990[17], υπήρχε φυσικά η αρνητική ρωσική αποδοχή κάποιας επέκτασης του ΝΑΤΟ, αλλά οι προσδοκίες και στις δύο πλευρές διέφεραν. Η απόφαση[18] του ΝΑΤΟ στη σύνοδο κορυφής του 2008 στο Βουκουρέστι να συμπεριλάβει την Ουκρανία (και τη Γεωργία) ως πιθανά μελλοντικά μέλη απλώς επιβεβαίωσε τις χειρότερες προσδοκίες του προέδρου Πούτιν για τη Δύση.

Ωστόσο, ενώ η απόφαση του ΝΑΤΟ το 2008 μπορεί να ήταν άστοχη, η αλλαγή στάσης του Πούτιν προϋπήρχε. Είχε βέβαια προσφέρει βοήθεια στις Ηνωμένες Πολιτείες μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, αλλά η ομιλία[19] του για την Ασφάλεια στη Διάσκεψη του Μονάχου το 2007, δείχνει ότι είχε ήδη πιέσει τη Δύση πριν από τη σύνοδο κορυφής του Βουκουρεστίου. Η πιθανότητα επέκτασης του ΝΑΤΟ ήταν επομένως απλώς μια από τις πολλές ενδιάμεσες αιτίες - μια που έγινε λιγότερο εμφανής αμέσως μετά τη σύνοδο του Βουκουρεστίου από τις ανακοινώσεις των ισχυρών κρατών της ΕΕ (Γαλλίας και Γερμανίας) ότι θα ασκούσαν βέτο[20] στην ένταξη της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ.

Πίσω από όλα αυτά ήταν οι απομακρυσμένες ή βαθιές αιτίες που ακολούθησαν το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και η μετέπειτα στην ουσία μεταχείριση των ΗΠΑ προς την Ρωσία ως «ηττημένη χώρα». Ωστόσο αρχικά, υπήρχε μεγάλη αισιοδοξία, τόσο στη Ρωσία όσο και στη Δύση, ότι η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης θα επέτρεπε την άνοδο της δημοκρατίας και της οικονομίας της αγοράς στη Ρωσία. Τα πρώτα χρόνια, Κλίντον και ο Γέλτσιν έκαναν μια σοβαρή προσπάθεια να αναπτύξουν καλές σχέσεις. Όμως, ενώ οι ΗΠΑ παρείχαν δάνεια και οικονομική βοήθεια οι Ρώσοι πολίτες περίμεναν πολύ περισσότερα. Γιατί, είναι προφανές ότι μετά από επτά δεκαετίες κεντρικού σχεδιασμού, μια ξαφνική μετατροπή σε μια ακμάζουσα οικονομία της αγοράς ήταν αδύνατη για τη Ρωσία.

Οι προσπάθειες επιβολής τέτοιων ραγδαίων αλλαγών στην κουλτούρα μίας πρώην υπερδύναμης, δεν θα μπορούσαν παρά να αποτύχουν και να προκαλέσουν τεράστιες αναταραχές, διαφθορά ανισότητες. Ενώ ορισμένοι ολιγάρχες[21] και πολιτικοί έγιναν μεγιστάνες του πλούτου από την ταχεία ιδιωτικοποίηση κρατικών περιουσιακών στοιχείων και η Ρωσία δεν μεταμορφώθηκε σε μία πραγματικά δημοκρατική και φιλελεύθερη (ως πολιτική και οικονομική ιδεολογία) χώρα. Σε μία τέτοια περίπτωση η ύπαρξη ενός πολιτικού αρχηγού σαν τον πρόεδρο Πούτιν και οι ανάλογες δράσεις, δεν μπορεί να αποτελεί έκπληξη στο διεθνές περιβάλλον. Τίποτα από αυτά δεν σημαίνει βέβαια, ότι ο πόλεμος στην Ουκρανία ήταν αναπόφευκτος. Αλλά η πιθανότητα να εκδηλωθεί, ως

---

[16]Russia Analysis .Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://www.theguardian.com/world/2022/jan/12/russias-belief-in-nato-betrayal-and-why-it-matters-today

[17] For Clinton, sticking with Yeltsin sealed agreement on NATO Ανακτήθηκε την 01/12/2022 από https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1997/05/27/for-clinton-sticking-with-yeltsin-sealed-agreement-on-nato/b676667a-8e64-4e07-89b8-533f9292b085

[18]Bucharest Summit Declaration. Ανακτήθηκε την 03/12/2022 από https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8443.htm

[19] Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy. Ανακτήθηκε την 03/12/2022 από https://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/copy/24034

[20] Merkel defends 2008 decision to-block Ukraine from NATO. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://www.france24.com/en/live-news/20220404-merkel-defends-2008-decision-to-block-ukraine-from-nato

[21] Καραγιάννης Μάνος. Η Ρωσία σήμερα. Αθήνα: Παπαζήσης, 2010 (σελ 51-52)

αποτέλεσμα των σύγχρονων κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και ιδεολογικών χαρακτηριστικών της Ρωσίας, ήταν όλο και πιο πιθανό με την πάροδο του χρόνου.

1.2 Η στάση της Ελλάδας

Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία πυροδότησε την άμεση απάντηση της ελληνικής κυβέρνησης όχι μόνο σε επίπεδο ΕΕ και ΝΑΤΟ αλλά και στο εσωτερικό. Όλοι οι αρχηγοί των πολιτικών κομμάτων καταδίκασαν τα γεγονότα και κάλεσαν τη Ρωσία να σταματήσει την επίθεση. Στις 22 Φεβρουαρίου συνεδρίασε το Συμβούλιο Εξωτερικών και Άμυνας (ΚΥΣΕΑ) υπό την προεδρία του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη. Κατά τη συνάντηση ο πρωθυπουργός υποστήριξε ότι η Ελλάδα είναι στενή συνεργασία με την ΕΕ και το ΝΑΤΟ για την αντιμετώπιση της παραβίασης της εδαφικής ακεραιότητας της Ουκρανία και τις θεμελιώδεις αρχές του Διεθνούς Δικαίου. Δήλωσε επίσης ότι ο ελληνικές αρχές στο Κίεβο και τη Μαριούπολη βρίσκονται σε διαρκή επιφυλακή προκειμένου να βοηθήσουν τους Έλληνες της περιοχής. Σε ότι αφορά την παροχή φυσικού αερίου, ο Πρωθυπουργός ανακοίνωσε ότι έχουν εξεταστεί όλα τα σενάρια και έχουν ληφθεί τα απαραίτητα μέτρα για τη συνέχιση της ομαλής τροφοδοσίας της χώρας.[22] Ο Πρωθυπουργός Μητσοτάκης, στις 24 Φεβρουαρίου 2022, πριν την έναρξη του Έκτακτου Ευρωπαϊκού Συμβουίιου που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες, δήλωσε «Αυτό που συμβαίνει στην Ουκρανία δεν παραβιάζει μόνο Διεθνές Δίκαιο, αλλά και θέτει υπό αμφισβήτηση ολόκληρη την αρχιτεκτονική ασφάλεια της Ευρώπης. Για αυτό η απάντηση της ΕΕ θα είναι εξαιρετικά ισχυρή». Επιπλέον, δήλωσε τις προθέσεις να προτείνει μέτρα για τη στήριξη των κρατών μελών έναντι των απότομων αυξήσεων των τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας[23].

Ο αρχηγός του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης (ΣΥΡΙΖΑ), Αλέξης Τσίπρας, με μήνυμά του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τόνισε ότι η εισβολή στη Ρωσία και οι σκηνές φρίκης, βομβαρδισμοί, και ο θάνατος σε μια ευρωπαϊκή πρωτεύουσα, είναι «πισογύρισμα» και από τις πιο φρικτές στιγμές της ιστορίας.[24] Επιπλέον, στις 25 Φεβρουαρίου ο Έλληνας Πρωθυπουργός συναντήθηκε με την ΠτΔ Α.Ε Κατερίνα Σακελλαροπούλου για να την ενημερώσει για τα πρόσφατα γεγονότα και την επίσημη θέση της Ελλάδας, τα αμυντικά ζητήματα, τη ενεργειακή κρίση και την αναμενόμενη μεταναστευτική κρίση[25]. Εξάλλου, στην έκτακτη Σύνοδο Κορυφήςτου ΝΑΤΟ, ο πρωθυπουργός συμφώνησε με την εφαρμογή κυρώσεων κατά της Ρωσίας και τόνισε ότι «…ο αναθεωρητισμός είναι η κύρια απειλή για την παγκόσμια ειρήνη, δεν πρέπει να γίνεται ανεκτή και δεν έχει σημασία από πού προέρχεται[26]…». Η δήλωση αυτή ήταν μια έμμεση περιγραφή των ενεργειών και αμφισβητήσεων της Τουρκίας στο Αιγαίο.

---

[22]ΚΥΣΕΑ για Ουκρανικό. Ανακτήθηκε την 01/12/2022 από https://www.kathimerini.gr/politics/561731029/kysea-gia-oykraniko-i-ellada-se-plirisyntonismo-me-ee-kai-nato-sto-trapezi-kai-ta-energeiaka/

[23]Ελληνική Δημοκρατία. Πρωθυπουργός. Ανακτήθηκε την 01/12/2022 από https://primeminister.gr/en/2022/02/24/28728

[24]Τσίπρας για Ουκρανία. Ανακτήθηκε την 30/11/2022 από https://www.cnn.gr/politiki/story/303073/tsipras-gia-oykrania-oxi-allo-aima-athoon-naapoxorisoyn-ta-rosika-strateymata

[25]Ελληνική Δημοκρατία. Πρωθυπουργός. Ανακτήθηκε την 01/12/2022 από https://primeminister.gr/en/2022/02/25/28740

[26]Ελληνική Δημοκρατία. Πρωθυπουργός. Ανακτήθηκε την 01/12/2022 από https://primeminister.gr/en/2022/02/25/28747

Εντωμεταξύ, η ανακοίνωση στις 26 Φεβρουαρίου ότι 10 Έλληνες σκοτώθηκαν, κατά τη διάρκεια των ρωσικών αεροπορικών επιδρομών στην πόλη της Μαριούπολης, προκάλεσε την αντίδραση όλων των πολιτικών αρχηγών των κομμάτων στη χώρα ενάντια στη ρωσική εισβολή. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν, μετά τη διάδοση της είδησης, εξέδωσε μια δήλωση στα social μέσα ενημέρωσης που καταδικάζουν τις επιθέσεις. Το μήνυμα ήταν γραμμένο στα ελληνικά[27]. Ωστόσο, η Πρεσβεία της Ρωσίας στην Ελλάδα μια μέρα αργότερα δημοσίευσε δήλωση με την οποία προέτρεπε να σταματήσουν την αντιρωσική προπαγάνδα και τόνισαν ότι κατά τα τελευταία 8 χρόνια όταν ο ουκρανικός στρατός και τα τάγματα των εθνικιστών φασιστών επιτέθηκαν στο Ντονμπάς σκοτώνοντας τον λαό της δεν εκφράστηκε καμία υποστήριξη από την ελληνική κυβέρνηση[28]. Η ρωσική πρεσβεία δήλωσε επίσης ότι η Ρωσία δεν έχει καμία σχέση με τους θανάτους των 10 Ελλήνων. Μετά από αυτή τη δήλωση, ο εκπρόσωπος του Υπουργού Εξωτερικών δήλωσε ότι η ανακοίνωση της ρωσικής πρεσβείας ήταν εντελώς απαράδεκτη και υποστήριξε ότι η το υπουργείο έχει αποδείξεις που υποδεικνύουν ότι οι θάνατοι ήταν αποτέλεσμα επιθέσεων του ρωσικού στρατού Ο υπουργός Εξωτερικών Νίκος Δένδιας τόνισε επίσης ότι η Ρωσία έχει υποχρέωση σεβασμού του διεθνούς δικαίου, καθώς και της κυριαρχίας και της εδαφικής κυριαρχίας ανεξαρτησία της Ουκρανίας[29].

Στις 27 Φεβρουαρίου, σε συνάντηση του Πρωθυπουργού με τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας και τον Αρχηγό του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας (ΓΕΕΘΑ), αποφασίστηκε ότι στο πλαίσιο της συμμετοχής της χώρας στο ΝΑΤΟ και την ΕΕ και την εκδήλωση πράξης αλληλεγγύης στην Ουκρανία, η Ελλάδα θα αποστείλει δύο αεροσκάφη C-130 φορτωμένα με στρατιωτική βοήθεια, καθώς και χωριστή αποστολή ανθρωπιστική βοήθεια[30]. Ωστόσο, η απόφαση αυτή προκάλεσε έντονη κριτική από τους κόμματα της αντιπολίτευσης, με εξαίρεση το ΚΙΝΑΛ, που υποστήριξε την απόφαση της. Ο ΣΥΡΙΖΑ δήλωσε ότι εάν κυβερνούσε, θα είχε στείλει περισσότερη ανθρωπιστική βοήθεια αντί για στρατιωτική υποστήριξη Ουκρανία[31][32], ενώ παρόμοιο χαρακτήρα είχαν και οι θέσεις και των άλλων κομμάτων.

Διαφαίνεται ότι, η ελληνική κυβέρνηση έχει πάρει ανοιχτά το μέρος και συνεργάζεται στενά με την ΕΕ και το ΝΑΤΟ για να σταματήσει ο πόλεμος στην Ουκρανία. Όλοι οι αρχηγοί των ελληνικών πολιτικών κομμάτων είναι κατά των

---

[27] 10 Ethnic-Greeks killed in Ukraine air strikes. Ανακτήθηκε την 29/11/2022 από https://www.ekathimerini.com/news/1178521/a-further-10-ethnic-greeks killed-in-ukraine-air-strikes-on-saturday-night/

[28] Η προκλητική ανακοίνωση της Ρωσικής πρεσβείας στην Αθήνα. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://www.iefimerida.gr/politiki/rosiki-presbeia-athina-thanatos-omogenon-anakoinosi

[29] Εκπρόσωπος του ΥΠΕΞ. Απαράδεκτος ο τρόπος που απευθύνθηκε η Ρωσική πρεσβεία στην Ελλάδα.Ανακτήθηκετην 02/12/2022 από https://www.kathimerini.gr/politics/561740680/ekprosopos-ypex-aparadektos-o-tropos-poyapeythynthike-i-rosiki-presveia-stin-ellada/

[30] Πυρομαχικά και εκτοξευτήρες στέλνει η Ελλάδα στην Ουκρανία. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://www.skai.gr/news/politics/i-ellada-stelnei-stinoukrania-pyromaxika-kalasnikokf-kai-ektokseytires

[31] Ο ΣΥΡΙΖΑ θα έστελνε ανθρωπιστική βοήθεια στην Ουκρανία. Ανακτήθηκε την 03/12/2022 από https://www.efsyn.gr/politiki/antipoliteysi/333874_o-syriza-tha-estelne-anthropistiki-boitheiaohi-polemiko-yliko-st

[32] Ώ War in Ukraine. What are the stakes for Greece; Ανακτήθηκε την 04/12/2022 από https://fmes-france.org/war-in-ukraine-what-are-the-stakes-for-greece/

πρόσφατων αποφάσεων και της πολιτικής της Ρωσίας και υπέρ μιας διπλωματικής λύσης. Ωστόσο, η έκκληση του πρωθυπουργού για αποστολή στρατιωτικής βοήθειας προς την Ουκρανία είχε εγείρει ανησυχίες οι οποίες όμως γρήγορα ξεπεράστηκαν και ξεχάστηκαν. Όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης, πλην του ΚΙΝΑΛ, ζήτησαν από την κυβέρνηση κατά την έναρξη του πολέμου ότι δεν πρέπει να εμπλακεί στον πόλεμο και να μην ακολουθεί τις αποφάσεις των δυτικών δυνάμεων εναντίον της Ρωσίας. Αλλά τώρα αυτά αποτελούν παρελθόν και καμία παράταξη δεν ασκεί κριτική αντιπολίτευση στην κυβέρνηση. Συμπερασματικά υφίσταται σιωπηρή αποδοχή, άτυπη συναίνεση και συνεργασία της πλειονότητας των πολιτικών κομμάτων στην εξωτερική πολιτική της με σκοπό την εξυπηρέτηση των εθνικών συμφερόντων.

1.3 Η στάση της Τουρκίας

Από την έναρξη της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, η Τουρκία παρέμεινε η πιο φιλική από όλες τις χώρες του ΝΑΤΟ προς τη Μόσχα. Δεν έχει επιβάλει κυρώσεις ούτε ακυρώνει πτήσεις μεταξύ των δύο χωρών και συνέχισε να συνεργάζεται στενά με τη Μόσχα σε πολλά θέματα. Αυτό δύσκολα θα μπορούσε να μην εγείρει ερωτήματα στην Ουκρανία, η οποία τα τελευταία χρόνια είχε αρχίσει να βλέπει την Άγκυρα ως σημαντικό εταίρο.[33] Για την Ουκρανία, η Τουρκία ήταν ένας από τους λίγους εταίρους που ήταν έτοιμοι να συνεργαστούν σοβαρά στην αμυντική βιομηχανία, κάτι που ήταν κρίσιμης σημασίας για το Κίεβο από το 2014. Μετά την κατοχή της Κριμαίας από τη Ρωσία και μέρους της περιοχής του Ντονμπάς εκείνο το έτος, το Κίεβο τέθηκε σε τροχιά εξοπλισμών, εκσυγχρονίζοντας πλήρως τις ένοπλες δυνάμεις της για πρώτη φορά μετά την απόκτηση της ανεξαρτησίας το 1991. Η Τουρκία θεωρήθηκε ως ζωτικός εταίρος πρόθυμος να εμβαθύνει στον στρατιωτικό τομέα και, να πουλήσει drones και να βοηθήσει την Ουκρανία να κατασκευάσει την πρώτη σύγχρονη κορβέτα της. Η Άγκυρα μπορεί να μην συμμετείχε σε όλες τις διεθνείς κυρώσεις που επιβλήθηκαν κατά της Ρωσίας το 2014, αλλά υποστήριξε το Κίεβο να διατηρήσει την Κριμαία στη διεθνή ατζέντα[34].

Ωστόσο καμία πλευρά δεν έβλεπε την άλλη μακροπρόθεσμο στρατηγικό εταίρο ή στρατιωτικό και πολιτικό σύμμαχο. Η σχέση βασίστηκε σε ad hoc και επιλεκτική συνεργασία, όπως στην κατασκευή πολεμικών drones, στην κατασκευή υποδομών μεταφορών, στο εμπόριο σιτηρών, στην αλληλεγγύη για την Κριμαία και σε ζητήματα ασφάλειας και ναυτιλίας στη μαύρη θάλασσα. Για την Άγκυρα, η Ρωσία είχε πάντα μεγαλύτερη οικονομική αξία και αξία ασφάλειας ως εταίρος από την Ουκρανία. Επιδιώκοντας τα εθνικά της συμφέροντα, η Τουρκία ήταν έτοιμη να αγνοήσει όχι μόνο τη γνώμη του Κιέβου αλλά και των δυτικών συμμάχων της, όπως όταν υπέγραψε το έργο του ρωσικού αγωγού Turk Stream για να παρακάμψει το ουκρανικό έδαφος για την παράδοση ρωσικού φυσικού αερίου στην Ευρώπη[35].

Μπορούμε να μετρήσουμε την τουρκική στάση, ως εξισορρόπηση σε τρεις άξονες - διαστάσεις: Να βοηθήσει (με ανταλλάγματα) την Ουκρανία να αποφύγει την ήττα, να αποφύγει την ανοιχτή σύγκρουση με τη Ρωσία, επιδεικνύοντας παράλληλα αλληλεγγύη με τη Δύση και να αυξήσει το περιφερειακό διπλωματικό βάρος της Άγκυρας. Και στα τρία, οι Τούρκοι φαίνεται έως τώρα, έχουν καλή απόδοση. Η έγκαιρη παροχή στρατιωτικής βοήθειας, ειδικά ένοπλων drones, βοήθησε στην αντιμετώπιση της ρωσικής επίθεσης στο Κίεβο. Για την εξυπηρέτηση των τουρκικών περιφερειακών οικονομικών συμφερόντων, Τουρκία και Ρωσία, βρίσκονται σε καθεστώς στενής συνεργασίας. Όπως δείχνει η συμφωνία για τη διάθεση των «παγιδευμένων σιτηρών» στα λιμάνια της Ουκρανίας, ο σημαντικός ρόλος της Τουρκίας (αν είναι περίπλοκος) σε αυτόν τον πόλεμο την καθιστά πιθανό ότι θα διαδραματίσει επίσης σημαντικό ρόλο σε όποια ειρήνη επακολουθήσει. Η

---

[33] How Russia´s invasion has changed Ukraine – Turkey Relations. Ανακτήθηκε την 01/12/2022 από https://carnegieendowment.org/politika/88097

[34] Η Τουρκική πολιτική για την Ουκρανία και την Κριμαία. Ανακτήθηκε την 01/12/2022 από https://www.capital.gr/arthra/3615332/i-tourkiki-politiki-gia-tin-oukrania-kai-tin-krimaia

[3535] Turk Stream.Ο αγωγός που ενώνει Ερντογάν και Πούτιν. Ανακτήθηκε την 03/12/2022 από https://www.ethnos.gr/World/article/5712/turkstreamoagogospoyenoneierntoganpoytin

Άγκυρα προσπαθεί να χρησιμοποιήσει τη ρωσική εισβολή για να αυξήσει περαιτέρω την περιφερειακή και παγκόσμια επιρροή της αναλαμβάνοντας το ρόλο του μεσολαβητή Αυτό θα ενίσχυε τη φήμη και την επιρροή της Τουρκίας στην περιοχή και θα της επέτρεπε να διεκδικήσει τον ρόλο του κύριου μεσολαβητή μεταξύ Ρωσίας και Δύσης σε μια εποχή που οι δεσμοί μεταξύ τους έχουν διαρραγεί.

Με τον πόλεμο της Ρωσίας στην Ουκρανία, η Τουρκία κατάφερε να μετατρέψει τα τρωτά σημεία της κλονισμένης θέσης της μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας (και της Δύσης) σε διπλωματικά περιουσιακά στοιχεία. Η Άγκυρα έχει κεφαλαιοποιήσει τις σχέσεις της τόσο με το Κίεβο όσο και με τη Μόσχα, πρώτα προσφέροντας τις υπηρεσίες διαμεσολάβησής της και στη συνέχεια χρησιμοποιώντας τον εποικοδομητικό της ρόλο στη σύγκρουση για να αποκτήσει μια ορισμένη «ασυλία» από τη Δύση για την ανάπτυξη εμπορικών και οικονομικών σχέσεων με ρωσικές επιχειρήσεις ενώ υποστηρίζει και στρατιωτικά την Ουκρανία. Η αυξημένη γεωπολιτική σημασία της χώρας έδωσε επίσης στην τουρκική ηγεσία πρόσθετο μοχλό για να επαναδιαπραγματευτεί το δυτικό εμπάργκο όπλων κατά της Άγκυρας. Υποστήριξε την ανανέωση της συνεργασίας με το ΝΑΤΟ στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας. Ωστόσο, δέκα μήνες μετά τον πόλεμο, αυτή η πολιτική έχει αποδειχθεί ότι έχει τους δικούς της κινδύνους και περιορισμούς.

Ο Ερντογάν αντιμετωπίζει μια γεωπολιτική επιτακτική ανάγκη να διατηρήσει μια ανεξάρτητη Ουκρανία, επειδή με βάση το διεθνές και άναρχο σύστημα, μια Ρωσία που κατακτά και απορροφά την Ουκρανία αποτελεί πολύ πιο σοβαρή απειλή για την τουρκική ασφάλεια. Οι οικονομικές δυσκολίες της Τουρκίας παραμένουν επίσης στο επίκεντρο, ενώ οι σχέσεις της με τη Ρωσία καθοδηγούνται και από τις δυνητικά επώδυνες συνέπειες ενός ανοιχτού ρήγματος με το ΝΑΤΟ. Ωστόσο, με τις εκλογές του 2022, ο Ερντογάν ενδιαφέρεται επίσης για τη «λάμψη της εικόνας του» ως μεγάλου πολιτικού[36]. Για αυτόν, ο πόλεμος της Ουκρανίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον πόλεμο στη Συρία, επειδή χρειάζεται την ανοχή της Μόσχας στην ασφαλή ζώνη στη βορειοανατολική Συρία, που διατηρεί την αντιπολίτευση κατά του Μπασάρ αλ Άσαντ και προσφέρει ελπίδα για επανεγκατάσταση μερικών από τα τέσσερα εκατομμύρια Σύρους πρόσφυγες σήμερα στην Τουρκία.

Η πολυπλοκότητα της λήψης αποφάσεων της εξωτερικής πολιτικής της Άγκυρας για το δίλημμα Ουκρανίας-Ρωσίας έχει τις ρίζες της στην εσωτερική πολιτική, την περιφερειακή ασφάλεια και τις σχέσεις της Τουρκίας με τη Δύση. Στο εσωτερικό της Τουρκίας, λιγότερο από ένα χρόνο πριν από τις προεδρικές εκλογές, η επιθυμία του Ερντογάν να σταθεροποιήσει την οικονομική κατάσταση και τις χρηματοπιστωτικές αγορές και την απεξάρτηση της Τουρκίας από το ρωσικό αέριο ενίσχυσε και επιτάχυνε διαδικασίες όπως η κατασκευή του πυρηνικού σταθμού Akkuyu (NPP),[37] ενώ το τουρκικό κοινό αίσθημα, ως αντιαμερικανικό, καθιστά τη συνεργασία με τη Ρωσία ως αποδεκτή.

---

[36]How long can Turkey play both sides in the Ukraine war; Ανακτήθηκε την 04/12/2022 από https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/how-long-can-turkey-play-both-sides-in-the-ukraine-war/

[37]Συμφωνία για πυρηνικό εργοστάσιο στο Ακούγιου. Ανακτήθηκε την 04/12/2022 από https://energypress.gr/news/akoygioy-0

Στον αντίποδα, ο πόλεμος έχει επηρεάσει τη δημόσια εικόνα της Άγκυρας στην Ουκρανία. Έχοντας συνηθίσει να περιγράφεται η Τουρκία ως «στρατηγικός σύμμαχος», ένας ισχυρός και αξιόπιστος εταίρος και ένας ολοένα και πιο στενός φίλος με την Ουκρανία, το ουκρανικό κοινό ήταν αναπάντεχα απογοητευμένο όταν η Άγκυρα δεν συμμετείχε στις κυρώσεις κατά της Ρωσίας μετά την εισβολή. Ως αποτέλεσμα, η Ουκρανία έχει πάψει να βλέπει τη σχέση της με την Τουρκία ως μέρος της εταιρικής της σχέσης με τη Δύση. Κατά κάποιον τρόπο, αυτό προσπαθούσε να πετύχει εδώ και καιρό ο Ερντογάν: να γίνει πιο αυτάρκης στην παγκόσμια σκηνή και να σταθεί ανάμεσα στη Δύση και τον μη δυτικό κόσμο. Για πολύ καιρό, η Ουκρανία είτε δεν το πρόσεχε είτε απλώς επέλεξε να αγνοήσει αυτές τις συνιστώσες. Τώρα η ρωσική εισβολή ανάγκασε το Κίεβο να έχει μια πιο ρεαλιστική άποψη για την τουρκική εξωτερική πολιτική.

Όμως η Τουρκία προσπαθεί να επιτύχει μια λεπτή ισορροπία για να διασφαλίσει την επιβίωση της Ουκρανίας ως ανεξάρτητου κράτους στον πόλεμό της με τη Ρωσία και να αποφύγει μεγάλες κρίσεις με τους δυτικούς συμμάχους. Η Τουρκία εκτιμάται ότι θα αποφύγει να επιλέξει μια πλευρά με την έννοια ενός δυαδικού, μηδενικού αθροίσματος έκβασης του πολέμου. Η ήττα και ο διαμελισμός της Ουκρανίας ίσως επηρεάζει αρνητικά την Τουρκία, αλλά μια ηττημένη και δυνητικά ασταθής Ρωσία θα επηρέαζε αρνητικά τα τουρκικά συμφέροντα στη Συρία και τον Καύκασο, καθώς και την οικονομία της. Η διατύπωση της υποστήριξης της Ουκρανίας στρατιωτικά και πολιτικά από την Τουρκία, αλλά η παραμονή και δέσμευση της με τη Ρωσία οικονομικά και διπλωματικά, είναι ένα αντιστάθμισμα μία επιτήδεια και ουδέτερη στάση, ενώ δεν φαίνεται να υπάρχει κάποια δυναμική έτερου διεθνούς δρώντα ή συνθηκών που να αναγκάζει την Άγκυρα σε αλλαγή πολιτικής.

Για την Τουρκία, η συνεργασία με τη Ρωσία και την Ουκρανία (και τη Δύση) δεν ήταν ποτέ ζήτημα κάτι το οξύμωρο. Η Άγκυρα θα προσπαθήσει να διατηρήσει τις σχέσεις της με όλες τις πλευρές, αλλά σε διαφορετικά επίπεδα: πολιτικό, διπλωματικό και περιορισμένη στρατιωτική υποστήριξη για την Ουκρανία με ένα ορισμένο επίπεδο δέσμευσης με το ΝΑΤΟ. Παράλληλα προσπαθεί να εμποδίσει τους συμμάχους να εμπλακούν άμεσα στην περιοχή (για παράδειγμα, απαγορεύοντας τα πλοία του ΝΑΤΟ στη Μαύρη Θάλασσα)·όπως και τη συνεργασία στους τομείς του εμπορίου, της οικονομίας, της ενέργειας και του τουρισμού με τη Ρωσία. Οι δύο πρώτοι παράγοντες θα βοηθήσουν την Άγκυρα να αποτρέψει τη ρωσική πολιτική επιρροή και τη στρατιωτική συσσώρευση στη Μαύρη Θάλασσα και τη Μεσόγειο, η οποία είναι ζωτικής σημασίας για τη δική της εθνική ασφάλεια. Το τελευταίο θεωρείται κλειδί για τα εθνικά συμφέροντα της Τουρκίας και την εσωτερική σταθερότητα.

Η Τουρκία θα ωφεληθεί περισσότερο από μια κατάσταση όπου η ασφάλεια και το εμπόριο αποκαθίστανται στην περιοχή της Μαύρης Θάλασσας, ενώ ταυτόχρονα η Ουκρανία διατηρεί όσο το δυνατόν περισσότερο το έδαφός της (ειδικά τις παράκτιες πόλεις). Μια ισχυρή Ουκρανία που διατηρεί μια ακτογραμμή - και δυνητικά ανακτά εδάφη που είχαν χαθεί προηγουμένως - υπόσχεται άνοδο του εμπορίου, της άμυνας και των διπλωματικών δεσμών. Η Άγκυρα έχει μακρά ιστορία στην προώθηση των συμφερόντων της για την ασφάλεια έναντι των γειτόνων της χωρίς να συμμετέχει σε ενέργειες οι οποίες δύνανται να κλιμακώσουν τη σύγκρουση.

Σε βραχύ χρονικό ορίζοντα, η συνεργασία με τη Ρωσία μπορεί να φαίνεται επωφελής. Η μετεγκατάσταση στην Τουρκία ρωσικών επιχειρήσεων που επλήγησαν από τις δυτικές κυρώσεις, η μεταφορά δισεκατομμυρίων δολαρίων από τη Ρωσία προς τον πυρηνικό σταθμό Akkuyu και η εισαγωγή του συστήματος καρτών «Mir» στις τουρκικές τράπεζες μπορεί να μοιάζει με εύκολη εισροή μετρητών και επενδύσεων χωρίς όρους[38]. Αλλά μακροπρόθεσμα, το κόστος τέτοιων συμφωνιών θα υπερβεί σε μεγάλο βαθμό τα περιορισμένα κέρδη που μπορεί να αποφέρουν. Ο ρόλος της Τουρκίας στο να βοηθήσει τη Ρωσία να παρακάμψει τις δυτικές κυρώσεις είναι πιθανό να αποτύχει, με αποτέλεσμα η Δύση να επιβάλει κυρώσεις κατά της ίδιας της Τουρκίας. (Τα 35 δισεκατομμύρια δολάρια εμπορικού τζίρου με τη Ρωσία έναντι 178 δισεκατομμυρίων δολαρίων με την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι ενδεικτικό). Η διολίσθηση της Τουρκίας από ουδέτερο μεσολαβητή μεταξύ της δημοκρατικής Ουκρανίας και της αυταρχικής Ρωσίας προς την εύνοια της τελευταίας θα έβλαπτε σίγουρα τη διεθνή εικόνα και τη φήμη της Άγκυρας, ενώ εκτιμάται ότι η αποξένωση από τη Δύση θα τονώσει μόνο την εξάρτησή της από τη Ρωσία.

Σχετικά με τα Στενά, σε τηλεφωνική επικοινωνία με τον Τούρκο Πρόεδρο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στις 26 Φεβρουαρίου, ο πρόεδρος της Ουκρανίας Volodymyr Zelensky ζήτησε από την Τουρκία να εμποδίσει Ρωσικά πολεμικά πλοία από τη χρήση των Στενών[39]. Ωστόσο, στη συνέχεια, φάνηκε να υπάρχει κάποια σύγχυση σχετικά με τη νομική εξουσία της Τουρκίας να κλείσει τα στενά σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο (ή την προθυμία της να το ασκήσει), καθώς η Άγκυρα απάντησε ότι δεν μπορεί να σταματήσει τη διέλευση των ρωσικών πολεμικών πλοίων. Αργότερα όμως Τούρκοι αξιωματούχοι διευκρίνισαν ότι μόνο για το ρωσικό ναυτικό, τα πλοία που επιστρέφουν στη βάση τους, στο αρχικό λιμάνι απόπλου τους θα εξαιρούνται από το κλείσιμο των στενών[40].

Στις 28 Φεβρουαρίου 2022, ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών Μεβλούτ Τσαβούσογλου έκλεισε τα Στενά του Βοσπόρου και των Δαρδανελίων στα ρωσικά πολεμικά πλοία, που ασκούν το δικαίωμα της Άγκυρας σύμφωνα με το άρθρο 19 της Σύμβασης του Μοντρέ του 1936[41]. Τα στενά έχουν στρατηγικό χαρακτήρα στον πόλεμο μεταξύ της Ρωσίας και Ουκρανίας. Πριν από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, δεκαέξι ρωσικά πολεμικά πλοία έπλευσαν στη Μαύρη Θάλασσα για να πραγματοποιήσουν στρατιωτικές ασκήσεις.[42] Εκτιμάται ότι αυτά συμμετείχαν με τις ρωσικές δυνάμεις οι οποίες επιτέθηκαν στην Ουκρανία.

---

[38]How long can Turkey play both sides in the Ukraine war; Ανακτήθηκε την 04/12/2022 από https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/how-long-can-turkey-play-both-sides-in-the-ukraine-war/

[39]Turkey says its trying to broker ceasefire between Russia and Ukraine Ανακτήθηκε την 28/11/2022 από https://www.timesofisrael.com/turkey-says-its-trying-to-brokerceasefire-between-russia-and-ukraine

[40] Raul (Pete) Pedrozo. Intenational Law Studies. Closing the Turkish Straits in Times of War. Published by the Stockton Center for International Law. Volume 99, 2022. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://digital-commons.usnwc.edu/ils/vol99/iss1/19/

[41] James Kraska. Can Turkey Legally Close Its Straits to Russian Warships? It's Complicated. Stockton Center for International Law, Vol 99, 2022. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://digital-commons.usnwc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3020&context=ils

[42]Turkey closes the Dardanelles and bosphorus. Ανακτήθηκε την 04/12/2022 από www.navalnews.com/naval-news/2022/02/turkey-closes-the-dardanelles-and-bosphorus-to-warships/

Δεν είναι σαφές εάν η Τουρκία υπερέβη τη νόμιμη εξουσία της στο κλείσιμο των στενών. Η Τουρκία έχει τη διακριτική ευχέρεια να κλείσει τα στενά στα πολεμικά πλοία όλων των εθνών που λαμβάνουν μέρος σε μία σύγκρουση. Μπορεί επίσης να το πράξει εάν αντιλαμβάνεται έναν «επικείμενο κίνδυνο πολέμου». Αλλά το κλείσιμο των στενών σε ουδέτερα πολεμικά πλοία που δεν είναι τίποτα από τα δύο συμβαλλόμενα μέρος στη σύγκρουση Ρωσίας-Ουκρανίας ούτε αποτελούν απειλή για την Τουρκία ή ο τρόπος που θα την έθεταν σε «άμεσο κίνδυνο» φαίνεται να υπερβαίνει την εξουσία της Άγκυρας.

Τα Τουρκικά Στενά, αποτελούνται από τον Βόσπορο και τα Δαρδανέλια. Τα Στενά, χωρίζονται από τη Θάλασσα του Μαρμαρά τα οποία αποτελούν χωρικά ύδατα της Τουρκίας και σε αυτή τη θαλάσσια περιοχή η Τουρκία έχει γενικά το δικαίωμα να απαγορεύει τη διέλευση πλοίων με ξένη σημαία. Σε αυτή την περίπτωση, ωστόσο, τα τουρκικά στενά αποτελούν στενά που χρησιμοποιούνται για διεθνή ναυσιπλοΐα, επομένως η Τουρκία πρέπει να εξισορροπήσει το δικαίωμα κυριαρχίας της με το αντίστοιχο καθήκον της απέναντι στη διεθνή κοινότητα. Τα Τουρκικά Στενά διέπονται από τη Σύμβαση του Μοντρέ του 1936 και τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982. Η ενέργεια της Τουρκίας να κλείσει τα στενά στα πολεμικά πλοία όλων των εθνών δημιουργεί ένα «άβολο» προηγούμενο για τα ουδέτερα κράτη που δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη με την Ουκρανία και δεν εμπλέκονται στη στην εμπόλεμη σύγκρουση. Για αυτό, δικαιώματα κρατών συμμάχων της Τουρκίας εντός ΝΑΤΟ, ενδέχεται να παραβιάζονται από την απόφαση της Τουρκίας ,η οποία δεν φαίνεται να είναι στενά προσαρμοσμένη για να αποκλιμακώσει τη σύγκρουση αλλά να προσδοκά να μη δυσαρεστήσει τη Ρωσία.

Έτσι, αντί να λυθεί το ζήτημα της διέλευσης πολεμικών πλοίων μέσω των στενών, η απόφαση της Τουρκίας να κλείσει τις πλωτές οδούς περιπλέκει τη σχέση της με τη Ρωσία ενώ θέτει νέα και ακούσια νομικά ζητήματα με τους εταίρους της στο ΝΑΤΟ. Εάν η Τουρκία υπερβαίνει τη νόμιμη εξουσία της, αυτό συνιστά παραβίαση διεθνούς υποχρέωσης ή καθήκοντος, εκθέτοντας την Τουρκία, όχι μόνο ως κράτος δικαίου, αλλά και ως κράτος μέλος του ΝΑΤΟ και σύμμαχος των Η.Π.Α. Όσο για τις Η.Π.Α, η σημασία της δυνατότητας παράκαμψης των Στενών, καθίσταται επιτακτικά αναγκαία.

Συμπερασματικά, κατά την άποψη του γράφοντος, η επιτήδειος ουδέτερη στάση της Τουρκίας έναντι των εμπολέμων και των συμμάχων τους, προσφέροντας υπηρεσίες διαμεσολάβησής, με ad hoc επιλεκτικές συνεργασίες και διαπραγματεύσεις αυξάνουν το περιφερειακό διπλωματικό της ειδικό βάρος, αλλά επί της ουσίας οι κρατικοί και μη δρώντες του διεθνούς συστήματος αναγνώρισαν την «ανατολίτικη» «αξιοπιστία, σταθερότητα και συνέπειά» της. Επιπλέον, ένας κράτος όταν επιθυμεί να το υπολογίζουν ως ισχυρό και ως περιφερειακή δύναμη, σε περιόδους έντασης – κρίσης – πολέμου, οφείλει να έχει σταθερή και ξεκάθαρη θέση, καθόσον έτσι είναι σε θέση να αποδείξει ότι διαθέτει τη δυνατότητα να επηρεάσει την ανακατανομή ισχύος.

Κεφάλαιο δεύτερο

Περί στρατηγικών επιδιώξεων

2.1 Εννοιολογική προσέγγιση των στρατηγικών επιδιώξεων

Η έμμεση επιρροή των μελετών διεθνών σχέσεων στην κυβερνητική σκέψη και τη χάραξη πολιτικής ως στρατηγικής, είναι εμφανής σε πολλούς αξιοσημείωτους τομείς από τα μέσα του 20ού αιώνα. Η ρεαλιστική διατύπωση της πολιτικής εξουσίας, για παράδειγμα, έχει φιλτραριστεί στην εξωτερική πολιτική σκέψη της κυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών σε τέτοιο βαθμό που οι αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής μερικές φορές έχουν υπερασπιστεί με επιχειρήματα που βασίζονται σε εθνικά συμφέροντα και υπολογισμούς ισχύος[43] και αντίθετες απόψεις έχουν απορριφθεί αντανακλώντας ανεπαρκή «σκληροτράχηλο» ρεαλισμό. Επιπλέον, η λήψη αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ σε περιόδους κρίσης έχει επηρεαστεί από ακαδημαϊκές μελέτες[44]. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, οι θεωρίες αποτροπής που αναπτύχθηκαν στον πολιτικό τομέα, συχνά από ακαδημαϊκούς ειδικούς, έγιναν η βασική βάση για τον στρατηγικό πυρηνικό σχεδιασμό.

Η ελληνική βιβλιογραφία, η οποία πραγματεύεται την έννοια και την ουσία της στρατηγικής, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι αυξάνεται σταθερά, Σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Κολιόπουλο η στρατηγική είναι «η σύζευξη μέσων και σκοπών υπό το πρίσμα πραγματικής ή ενδεχόμενης σύγκρουσης[45]». Συνίσταται δηλαδή στη σύζευξη της «τριάδας»: μέσων-σκοποί-αντίπαλος και υπό το πρίσμα της διεθνούς πολιτικής, η στρατηγική αφορά την προαναφερθείσα «τριάδα» η οποία επηρεάζεται από τον διεθνή ανταγωνισμό, είτε σε ειρηνική είτε σε πολεμική περίοδο.

Η στρατηγική ως μια ενέργεια, αφορά δράσεις εξωτερικής πολιτικής[46] για να επιτευχθούν επιθυμητές τελικές καταστάσεις, στρατηγικές επιδιώξεις, οι οποίες προάγουν τα εθνικά συμφέροντα. Η στρατηγική μπορεί επίσης να οριστεί ως μία γενική κατεύθυνση που τίθεται από την κυβέρνηση και με την υποστήριξη των διαθεσίμων μέσων, προκειμένου να επιτύχουν την επιθυμητή για το συμφέρον της χώρας μελλοντική κατάσταση. Η δε εξωτερική πολιτική επηρεάζεται από πολιτικές επιλογές του παρελθόντος με βάση τα εθνικά συμφέροντα όπως αυτά ορίζονταν στις εκάστοτε ιστορικές συγκυρίες. Υπό την έννοια αυτή, αποτελεί ιστορία πλέον ότι η χώρα μας ήταν ένα μικρό κράτος «εκτεθειμένο» στον ψυχροπολεμικό ανταγωνισμό παλαιότερων εποχών. Είναι μέλος της ΕΕ, μέλος του ΝΑΤΟ και άλλων διεθνών οργανισμών, με σταθερή δημοκρατία, ενώ από το 2018 κατάφερε να ανακάμψει οικονομικά, μετά από μια παρατεταμένη οικονομική κρίση[47].

---

[43] Α. Γκόφας / Ν.Τζιφάκης. Θεωρητικές Προβολές στη Διεθνή Πολιτική, Αθήνα:Πεδίο, 2017 (σελ.39)

[44] Graham Allison .Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis,1971

[45]Κολιόπουλος Κων/νος. Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα. Αθήνα: Ποιότητα, 2008 (σελ. 44)

[46] Ο Κ. Υφαντής στην παρουσίαση του βιβλίου του Εισαγωγή στη Στρατηγική. Αθήνα: Σιδέρης, 2010, αναφέρει ότι «πολιτικές επιλογές ξεπερνούν τα όρια της στρατηγικής λογικής»

[47]Ειρήνη Χειλά: Για έναν διαρκή επανακαθορισμό της εξωτερικής πολιτικής. The Economist 2021. Ανακτήθηκε την 21/11/22 από: https://cfir.gr/en/blog/99-cheilaeconomist.

Η στρατηγική προκύπτει μετά από τη διαδικασία λεπτομερούς στρατηγικού σχεδιασμού, διότι έχει να κάνει με την ενοποίηση των οργανωτικών δραστηριοτήτων και τη χρησιμοποίηση και κατανομή των πόρων (οι οποίοι δεν είναι εξασφαλισμένο ότι πάντοτε υφίστανται ή είναι επαρκείς) μέσα στο οργανωτικό κρατικό περιβάλλον του, να επιδράσουν στο άναρχο διεθνές περιβάλλον, έτσι ώστε να επιτευχθούν οι στρατηγικές επιδιώξεις. Κατά τον σχεδιασμό μιας στρατηγικής, είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη ότι οι αποφάσεις δεν λαμβάνονται σε κενό, είναι επιτεύξιμες και ότι οποιαδήποτε ενέργεια λαμβάνεται από το κράτος - δρώντα είναι πιθανό να αντιμετωπιστεί από αντίδραση από τα έτερα κράτη - ανταγωνιστές των οποίων τα συμφέροντά τους επηρεάζονται. Η στρατηγική, υπό αυτό το πρίσμα μπορεί επίσης να οριστεί ως η γνώση των επιδιώξεων, η αβεβαιότητα των γεγονότων και η ανάγκη να ληφθεί υπόψη η πιθανή ή πραγματική συμπεριφορά των άλλων κρατών, όταν αυτά θίγονται ή επηρεάζονται.

Η στρατηγική, κατά μία άλλη προσέγγιση, είναι το προσχέδιο των αποφάσεων μίας κυβέρνηση, για την επίτευξη των στόχων. Ως επιδίωξη, καθορίζει τις βασικές πολιτικές και σχέδια που θα ακολουθήσει εντός και εκτός της επικράτειάς της, για την επίτευξη αυτών των στόχων. Η στρατηγική είναι σημαντική γιατί εάν θέσεις απλώς τους στόχους, δεν είναι δυνατό να προβλεφθεί το μέλλον. Χωρίς τέλεια διορατικότητα, μία κυβέρνηση πρέπει να είναι έτοιμη να αντιμετωπίσει τα αβέβαια γεγονότα που συνιστούν και απαρτίζουν το άναρχο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Για το λόγο όταν αναφερόμαστε σε στρατηγικές επιδιώξεις, ασχολούμαστε με μακροπρόθεσμες εξελίξεις παρά με συνήθεις λειτουργίες για την επίτευξη των οποίων είναι αποδεκτές οι ανάλογες δράσεις «ειδικού βάρους».

Το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μία στρατηγικής πρόθεσης για την επίτευξη των στόχων, είναι να μεγιστοποιήσει τα δυνατά σημεία του δρώντα και να ελαχιστοποιήσει τα δυνατά σημεία των ανταγωνιστών του. Στην ουσία διευκολύνει μία κυβέρνηση να δώσει έμφαση και να επικεντρωθεί στις προτεραιότητές της. Η στρατηγική πρόθεση καθοδηγεί/κατευθύνει την επιρροή του δυναμικού των πόρων και ικανοτήτων κράτους για να επιτύχει ακόμα και αυτό που αρχικά μπορεί να φαινόταν ως ανέφικτοι στόχοι στο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Από τη στρατηγική πρόθεση, «το τι θέλω» μέχρι την στρατηγική προσαρμογή «το τι μπορώ» υφίσταται μία διαφορά, υπό την έννοια ότι, ενώ η στρατηγική προσαρμογή αφορά την εναρμόνιση των διαθέσιμων πόρων και δυνατοτήτων στο ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον, η στρατηγική πρόθεση δίνει έμφαση στην οικοδόμηση νέων πόρων και δυνατοτήτων ώστε να δημιουργηθούν και να αξιοποιηθούν μελλοντικές ευκαιρίες, με σκοπό το κράτος να καταστεί πιο ισχυρό.

Οι στρατηγικές επιδιώξεις, σε όλα τα επίπεδα, είναι η δυνατότητα να βλέπουμε τα πράγματα μπροστά. Όταν αυτές αφορούν ένα κράτος και καθοριστούν αρχικά σε πολιτικό επίπεδο, συμβάλλουν υπό προϋποθέσεις στη μελλοντική αποτελεσματική λήψη αποφάσεων καθώς και στον αποτελεσματικό επιχειρηματικό σχεδιασμό. Οι προϋποθέσεις είναι αυτές που εξασφαλίζουν την πολιτική συνέχεια των στόχων και από τυχόν μετέπειτα κυβερνήσεις, επειδή εναρμονίζονται με την κουλτούρα και τις αξίες του κράτους. Οι φιλοδοξίες είναι ορθολογικά/ρεαλιστικά επιτεύξιμες, ανταποκρίνονται και είναι σκόπιμες στις αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον και αφορούν μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Δηλαδή, πέραν του «προγραμματισμού», οι στρατηγικές επιδιώξεις προσαρμόζονται και είναι ευέλικτες, στο πλαίσιο «χρόνος – διεθνές περιβάλλον».

Ωστόσο, οι στρατηγικές επιδιώξεις, ως εναρμόνιση των ικανοτήτων των κρατικών πόρων, υπό το πρίσμα των απειλών και των ευκαιριών, καθορίζουν το πλαίσιο των στρατηγικών δράσεων. Παράλληλα ορίζουν και τις αντίστοιχες δράσεις σε φθίνουσα κλίμακα ιεραρχίας, στο επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο, οι οποίες απαιτούν διοικητικές αποφάσεις ή αποφάσεις «ρουτίνας» από τα μέρη του κρατικού οργανισμού που τις υλοποιούν για να διευκολύνουν τις στρατηγικές αποφάσεις / επιδιώξεις και ουχί να τις παρακωλύουν με γραφειοκρατικά προσχήματα κυρίως.

2.2 Σύνοψη στρατηγικών επιδιώξεων

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, για την επιτυχία των στρατηγικών επιδιώξεων, όπως αναφέρει και ο Αθάνασιος Πλατιάς[48], αυτές πρέπει να εδράζονται σε 4 άξονες:

2.2.1 Μετά την διάγνωση του διεθνούς συστήματος, καθορισμός των απειλών κατά του κράτους, καθώς και των διάφορων περιορισμών και ευκαιριών οι οποίες προκύπτουν. Οι στρατηγικές επιδιώξεις αναφέρεται ότι θα πρέπει να εναρμονίζονται με το διεθνές περιβάλλον και να ταιριάζει με τη γεωπολιτική[49] πραγματικότητα, η οποία απορρέει από τον διεθνή καταμερισμό ισχύος.

2.2.2 Καθορισμός των στρατηγικών επιδιώξεων, με βάση τα διατιθέμενα διαθέσιμα μέσα και αποφυγή της υπέβασής τους (γνωστό και ως πρόβλημα «overextension»).

2.2.3 Καθορισμός του αποτελεσματικότερου συνδυασμού μέσων για την επίτευξη τους.

2.2.4 Αποδοχή των στρατηγικών επιδιώξεων, τόσο στο εσωτερικό της χώρας, όσο και στο εξωτερικό. Δηλαδή «εσωτερική νομιμοποίηση» και «διεθνής αποδοχή».

---

[48]Πλατιάς Αθανάσιος. Διεθνείς σχέσεις και στρατηγική στον Θουκυδίδη. Αθήνα: Εστία 2010 (σελ.19)

[49] Όπως διασαφηνίζεται η Γεωπολιτική, από τον Ι. Μάζη, στο βιβλίο του: Γεωπολιτική. Θεωρία και Πράξη. Αθήνα: Παπαζήσης, 2002

Κεφάλαιο τρίτο

Ανάλυση του περιβάλλοντος

3.1 Εξωτερικό περιβάλλον και εξεταζόμενοι Δρώντες

Πριν αναλυθούν οι στρατηγικές επιδιώξεις, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούμε και να προσδιορίσουμε, το περιβάλλον στο οποίο αυτές θα δράσουν. Αρχικά θα πραγματοποιηθεί μία σύντομη μακροσκοπική ανάλυση του περιβάλλοντος. Θα αναλύσουμε δηλαδή το διεθνές επίπεδο, αφού το κύριο γεγονός το οποίο αφορά και επηρεάζει τη χώρα μας είναι ο πόλεμος στην Ουκρανία και τις εκτιμώμενες επιδιώξεις των τριών προς εξέταση Δρώντων, ήτοι της Ρωσίας, των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αυτή του επιπέδου μακροσκοπική ανάλυση του περιβάλλοντος, διαθέτει τη δυναμική υποβοήθησης του στόχου επίτευξης των στρατηγικών επιδιώξεων της Ελλάδας, γιατί παρέχει το μεθοδολογικό εργαλείο της γνώσης και του εφικτού. Δηλαδή εάν είμαστε σε θέση να εκτιμήσουμε για κάθε ένα από τους τρεις Δρώντες, τι περιλαμβάνει, ποιες πολιτικές, η επιθυμητή τελική κατάσταση με το πέρας της ένοπλης σύγκρουσης, τότε έχουμε το πλεονέκτημα να γνωρίζουμε εάν οι δικοί μας στρατηγικοί στόχοι είναι εφικτοί και υλοποιήσιμοι.

3.1.1 Εάν δούμε την οπτική της Ρωσίας, μέσα από εκφραστές του «βαθύ κράτους, όπως γράφει ο Alexander Lukin[50], «ο αγώνας επικράτησης μεταξύ δύσης και Σοβιετικής Ένωσης και κρατών του Συμφώνου της Βαρσοβίας δεν υπονόμευε την εμπιστοσύνη της Δύσης στη θεωρία της γραμμικής προόδου, μιας θεωρίας που συμμεριζόταν εξάλλου και οι κομμουνιστές. Η διαμάχη αυτή αφορούσε το ποιο σύνολο αξιών θα έπρεπε να χρησιμεύσει ως βάση για την πιο προοδευτική κοινωνία. Η νίκη της Δύσης σε αυτόν τον αγώνα - που δεν επιτεύχθηκε μέσω πολέμου, αλλά ως αποτέλεσμα της εσωτερικής κατάρρευσης του κομμουνισμού - οδήγησε σε μια ευφορία που εκφράστηκε καλύτερα από τον Francis Fukuyama, του οποίου η περίφημη θεωρία για το "τέλος της ιστορίας" διακήρυξε την απόλυτη επιτυχία και την καθολική αναγνώριση των δυτικών αξιών και της δυτικής, προοδευτικής κοινωνικής τάξης.

Η Δύση συνδύασε αυτή την ευφορία με τη σχετική οικονομική αδυναμία της (σε σύγκριση με την περίοδο μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο) στην προσέγγισή της με τα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης και τις πρώην σοβιετικές δημοκρατίες που είχαν απελευθερωθεί από τον κομμουνισμό. Δύο επιλογές ήταν θεωρητικά δυνατές σε αυτό το σημείο: είτε να γίνει μια σοβαρή προσπάθεια αφομοίωσης της Ρωσίας στο δυτικό σύστημα, είτε να αποσπαστεί κομμάτι-κομμάτι αυτό το κέντρο του απειλητικού κόσμου, θεωρώντας ούτως ή άλλως ότι η Ρωσία δεν είχε καμία πραγματική προοπτική και ότι το μέλλον ανήκε στη Δύση. Οι ευρωπαίοι και Αμερικανοί υπέρμαχοι της πρώτης προσέγγισης, προσπάθησαν να πείσουν τους πολιτικούς ότι μια αντί-Ρωσική πορεία θα μπορούσε να οδηγήσει σε αυξημένη εχθρότητα από τη Μόσχα με μόνη ανταμοιβή αρκετά μικρά κράτη που θα κατέληγαν ούτως ή άλλως ως μέρος της Ευρώπης. Ο διάσημος

[50] Alexander Lukin . Eurasian Integration and the Clash of Values. The International Institute for Strategic Studies. Vol. 56 no. 3. June–July 2014. (Σελ 43–60)

θεωρητικός της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής Τζορτζ Κένναν και αρκετοί γνωστοί γερουσιαστές και δημοσιογράφοι ήταν μεταξύ εκείνων που ύψωσαν τις φωνές τους σε αυτή την προειδοποίηση. Ωστόσο, η προειδοποίηση δεν εισακούστηκε. Οι διοικήσεις των Αμερικανών προέδρων Μπιλ Κλίντον και Τζώρτζ Μπους ακολούθησαν τη δεύτερη επιλογή, με τη διεύρυνση του ΝΑΤΟ, ενώ παράλληλα προσπάθησαν να πείσουν τη Ρωσία ότι οι ξένες δυνάμεις που πλησίαζαν τα σύνορά της δεν αποτελούσαν απειλή για την ασφάλειά της. Οι ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκαναν το ίδιο πράγμα διευρύνοντας την με χώρες όλο και πιο κοντά στα σύνορα της Ρωσίας. Δεν δόθηκε καμία προσοχή σε φιλοδυτικούς Ρώσους φιλελεύθερους, οι οποίοι ισχυρίστηκαν ότι τέτοιες πολιτικές τροφοδοτούν την ανάπτυξη αντι-δυτικού συναισθήματος στη Ρωσία και ενισχύουν τη θέση εκείνων που υποστήριζαν τον απολυταρχισμό.

Οι διεθνείς εξελίξεις στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα κατέδειξαν το δυτικό μυθολογικό πιστεύω ότι οι άνθρωποι σε όλο τον κόσμο, ανεξαρτήτως πολιτισμού και ιστορικής εμπειρίας αποδέχονταν φυσικά και ανεπιφύλακτα τις δυτικές αξίες και τις πολιτικές και κοινωνικές κατασκευές που βασίζονται σε αυτές. Η Δύση κατάφερε να απορροφήσει αρκετά κράτη της Ανατολικής Ευρώπης και πρώην σοβιετικές δημοκρατίες. για δύο λόγους. Λόγω της ομοιότητας των κοινωνιών που προέκυψαν από την επίδραση των σύγχρονων δυτικών ιδεών και λόγω των εναπομεινάντων γεωπολιτικών φόβων σχετικά με τη Ρωσία ως διάδοχο της Σοβιετικής Ένωσης. Ταυτόχρονα, σε μέρη όπως τα κράτη της Βαλτικής, η Δύση αναγκάστηκε να κλείσει τα μάτια τόσο στην αδικία όσο και στη δυσαρέσκεια ενός σημαντικού μέρους του πληθυσμού. Σε άλλες χώρες, οι πολιτικές σκοπιμότητες υπερίσχυσαν των πολιτιστικών παραγόντων. Η Πολωνία, τουλάχιστον προσωρινά, έδειξε μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την εθνική της ασφάλεια από ό,τι για τις σημαντικές πολιτισμικές διαφορές μεταξύ της πολωνικής κοινωνίας και των κοσμικών ιδεολογιών που κυριαρχούσαν στη Δύση.

Όμως, προσεγγίζοντας τα επόμενα κράτη, η δυτική επίθεση προσέκρουσε στην απόλυτη απόρριψη από ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού που αποδείχθηκε δύσκολο να ξεπεραστεί. Στην πραγματικότητα, η εξάπλωση των δυτικών συμμαχιών και ενώσεων έφτασε στα όριά της: έφτασε στο απώτατο όριο της, τόσο από πλευράς κουλτούρας όσο και πολιτισμού.

Χώρες όπως η Ουκρανία, η Μολδαβία και η Γεωργία έφτασαν σε τέτοια όρια στο εσωτερικό των ίδιων των κρατών. Η προσέγγιση αυτών των κρατών ακολούθησε τη συμβατική δυτική πεποίθηση ότι ολόκληρος ο πληθυσμός ονειρευόταν φυσικά να γίνει μέρος της Δύσης και μόνο οι επιταγές των Ρώσων αξιωματούχων και οι διεφθαρμένες δομές που συνδέονται με τα αυταρχικά καθεστώτα εμπόδιζαν αυτές τις φιλοδοξίες. Η προσέγγιση αυτή ήταν εμφανής σε ένα πρόσφατο άρθρο του γνωστού στρατηγιστή και πολιτικού επιστήμονα Zbigniew Brzezinski. Γράφοντας στους Financial Times στις 10 Δεκεμβρίου 2013, ο Μπρζεζίνσκι υποστήριξε ότι, αφού σχηματιστεί μια μεσαία τάξη και απαλλαγεί από την κυριαρχία του Βλαντιμίρ Πούτιν, η Ρωσία, όπως και η Ουκρανία, "πρόκειται να γίνει επίσης ένα πραγματικά σύγχρονο, δημοκρατικό και ίσως ακόμη και ένα ηγετικό ευρωπαϊκό κράτος". Φυσικά, το "σύγχρονο, δημοκρατικό" σημαίνει ότι η Ρωσία και η Ουκρανία θα υιοθετήσουν όλο το φάσμα των δυτικών αξιών.

Στην πραγματικότητα, η κατάσταση σε αυτά τα "συνοριακά κράτη" είναι πολύ πιο σύνθετη. Ένα σημαντικό μέρος των πληθυσμών τους (πάντα σύμφωνα με τον Lukin) δεν θέλει να ενταχθεί στη Δύση με τίμημα την διακοπή των δεσμών με τη Ρωσία. Οι εθνοτικές μειονότητες βλέπουν τη Ρωσία ως εγγύηση ενάντια στην αφομοίωση στην εθνικιστική πλειοψηφία της χώρας τους. Στην Ουκρανία, ο διχασμός κινείται κατά μήκος γεωγραφικών γραμμών, μεταξύ του, σε μεγάλο βαθμό ουκρανόφωνου πληθυσμού στο δυτικό τμήμα της χώρας που τάσσεται υπέρ της δημιουργίας ενός ενιαίου κράτους με ενιαία εθνικότητα, και του ρωσόφωνου πληθυσμού που έχει ισχυρούς πολιτιστικούς και οικονομικούς δεσμούς με τη Ρωσία που δεν επιθυμεί να διαρρήξει και ο οποίος αποτελεί την πλειοψηφία στα ανατολικά και τα νότια .

Οι διαφωνίες αυτές δεν προωθήθηκαν λόγω εξωτερικών δυνάμεων αλλά προέκυψαν ως εσωτερικά πολιτικά προβλήματα σε αυτά τα συνοριακά κράτη. Η αποτυχία της Δύσης να το κατανοήσει αυτό και η πεισματική εμμονή της σε μια πορεία αντίθετη προς τη Ρωσία, έχει ήδη οδηγήσει στο διαμελισμό της Γεωργίας και θα μπορούσε να οδηγήσει στο ίδιο αποτέλεσμα τη Μολδαβία και την Ουκρανία.

Στην περίπτωση της Ουκρανίας οι ΗΠΑ και η ΕΕ αποφάσισαν να ασκήσουν πολιτική πίεση που ήταν πολύ πιο έντονη ακόμη και από αυτή της Ρωσίας. Ενώ η Ρωσία παρείχε στην κυβέρνηση του Ουκρανού προέδρου Βίκτορ Γιανουκόβιτς σημαντική οικονομική βοήθεια, οι Βρυξέλλες του αρνήθηκαν την εν λόγω βοήθεια. Από τη μία έστελναν συνεχώς στο Κίεβο ανώτερους αξιωματούχους της ΕΕ για να προβάλουν τις χαρές της δυτικής και ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και ταυτόχρονα από την άλλη, οι εν λόγω αξιωματούχοι παραβίαζαν τους κανόνες της διεθνούς διπλωματίας μιλώντας σε συγκεντρώσεις της αντιπολίτευσης στο κέντρο του Κιέβου, υπονομεύοντας έτσι το κύρος της ίδιας της κυβέρνησης, που προσπαθούσαν να προσελκύσουν στην αγκαλιά της ΕΕ και προκαλώντας μεγάλη ενόχληση. Ο μόνος τρόπος κατανόησης αυτής της εξαιρετικά αναποτελεσματικής προσέγγισης είναι να αναγνωρίσουμε τη βαθιά ριζωμένη αντίληψη στη Δύση ότι αυτή είναι φυσικά ανώτερη και επομένως ελκυστική για τους άλλους. Η άρνηση και η αντίσταση ορισμένων ηγετών στην ως άνω ιδεολογία προκαλεί τον ακραίο εκνευρισμό ακόμη και τη σύγχυση που παρατηρούμε σήμερα στην ΕΕ.

Κατά τον Lukin, τα αρνητικά παραδείγματα της Μολδαβίας και της Γεωργίας δεν δίδαξαν τίποτα στη Δύση. Οι Ευρωπαίοι και Αμερικανοί ηγέτες θεώρησαν ότι θα έπρεπε να είναι ακόμη πιο αποφασιστικοί στον εκδυτικισμό της Ουκρανίας. Έτσι υποστήριξαν πλήρως την εθνικιστική αντιπολίτευση, στην οποία κυριαρχούσαν ριζοσπαστικές δυνάμεις και η οποία ανέτρεψε πραξικοπηματικά τη νόμιμη κυβέρνηση Γιανουκόβιτς. Το γεγονός αυτό δεν έγινε αποδεκτό στο ανατολικό τμήμα της Ουκρανίας, όπου ο φιλορωσικός πληθυσμός εξεγέρθηκε κατά της νέας κυβέρνησης που θεωρούσε παράνομη και απειλή για τα συμφέροντα και τον τρόπο ζωής του[51].

Η δυτική αντίληψη ότι αυτά τα μετασοβιετικά κράτη είναι οπισθοδρομικά και αντιδραστικά προκαλεί σε αυτά λύπη. Αν υποτεθεί ότι η έννοια της ανθρώπινης ύπαρξης είναι να αυξήσει τις πολιτικές ελευθερίες, με τρόπο που απελευθερώνεται από ηθικούς περιορισμούς που περιορίζουν μόνο την προσωπική ανάπτυξη και αποκτούν όλο και

[51] Όπως προαναφέρθηκε το άρθρο του Lukin αναφέρεται στα γεγονότα έως το 2014

μεγαλύτερο υλικό πλούτο, τότε η δυτική κοινωνία προχωράει μπροστά. Αλλά εάν, σκεφτεί κανείς ως παραδοσιακός χριστιανός, ότι η κύρια πηγή προόδου στη ζωή της ανθρωπότητας ήταν ο ερχομός του Χριστού, που έφερε την αλήθεια, τότε αυτή η ζωή θεωρείται παροδική, ο πόνος χρησιμεύει μόνο για την προετοιμασία της για την αιώνια ζωή και ο υλικός πλούτος μόνο παρεμποδίζει αυτή τη διαδικασία. Υπό αυτό το πρίσμα η Δύση δεν ηγείται όλου του πλανήτη και μάλιστα επιστρέφει σε προϊστορικές εποχές. Την άποψη αυτή συμμερίζονται όχι μόνο οι ρώσοι ορθόδοξοι αλλά και μουσουλμάνοι, εβραίοι, βουδιστές κεντροασιατικών κρατών καθώς και Μολδαβοί και λευκορώσοι.

Αυτό το ευρέως διαδεδομένο συναίσθημα κατέστησε δημοφιλείς ηγέτες πρώην σοβιετικών κρατών που λένε στους ανθρώπους τους: δεν είμαστε αντιδραστικοί ή συντηρητικοί- απλώς έχουμε διαφορετικό τρόπο θέασης του κόσμου πρέπει να οικοδομήσουμε τη δική μας συμμαχία για να συμπεριλάβουμε όλους όσοι συμφωνούν μαζί μας. Με βάση αυτές τις αξίες, ο Πούτιν έχει καταφέρει να δημιουργήσει ένα ανεξάρτητο κέντρο ισχύος στην Ευρασία, το οποίο περιλαμβάνει ήδη τη Ρωσία, τη Λευκορωσία και το Καζακστάν και στο οποίο ενδέχεται να ενταχθούν η Αρμενία και το Κιργιστάν. Αν και οι οικονομοτεχνικές παράμετροι είναι σημαντικές, είναι δευτερεύουσες. Η πολιτική της Δύσης, κατά τους Ρώσους θεωρητικούς και υποστηρικτές του Πούτιν, έχει υποκινήσει τις εσωτερικές συγκρούσεις στις χώρες αυτές και το μόνο που έκανε ήταν να εδραιώσει περαιτέρω αυτό το κέντρο εξουσίας».

3.1.2 Συμπερασματικά, λαμβάνοντας υπόψη και το τι «πιστεύουν» οι υποστηρικτές του Πούτιν, για τη Ρωσία, εκτιμάται ότι: Οι διαπραγματεύσεις και μία συνθήκη ειρήνης θα επιφέρουν τον τερματισμό της σύγκρουσης αλλά θα εξακολουθεί να είναι απομονωμένη και ξεκομμένη από τη διεθνή κοινότητα και κυρίως από χώρες της Ευρώπης με τις οποίες είχε συνάψει σημαντικές οικονομικές και ενεργειακές συμφωνίες και αποτελούσε στρατηγικό εταίρο κυρίως στην ενέργεια. Αυτός ο απομονωτισμός, ασχέτως εάν θα αρθούν οι κυρώσεις απέναντί της, θα συνοδεύεται και από το στίγμα της αναθεωρητικής δύναμης και, ειδικά προς τη Δύση, θα έχει χάσει την αίγλη και το γόητρο της μεγάλης δύναμης. Ωστόσο εκτιμάται ότι η ίδια η Ρωσία δεν θα στραφεί εξ ολοκλήρου στις αγορές της Κίνας και της Ινδίας γνωρίζοντας ότι η ενίσχυση αυτών των δύο δυνάμεων της Ανατολής θα μπορεί να αποτελέσει για την ίδια μία μελλοντική εν δυνάμει απειλή. Ως εκ τούτου, η στροφή προς της Δύση και η βελτίωση των οικονομικών διμερών σχέσεων με τις ανάλογες χώρες, θα αποτελεί μία ρεαλιστική επιλογή. Και η χώρα μας δύναται να αποτελεί μία τέτοια επιλογή σε τομείς ήπιους χωρίς εντάσεις και ρίσκα, όπως ο τουρισμός και το εμπόριο οι οποίοι δεν προκαλούν καν τη διεθνή αντίδραση.

3.1.3 Η.Π.Α και ΕΕ. Τα τελευταία χρόνια, η συζήτηση για την ευρωπαϊκή στρατηγική αυτονομία γίνεται μεταξύ της άποψης ή η Ευρώπη «με τις ΗΠΑ» ή η Ευρώπη πηγαίνει μόνη της. Η λογική του άσπρου μαύρου δεν είναι σωστή. Η μεταβαλλόμενη παγκόσμια τάξη υποδεικνύει ότι η εποχή της Pax Americana έφτασε στο τέλος της. Η άνοδος της Κίνας καθώς και άλλων αναδυόμενων δυνάμεων είχε ως αποτέλεσμα τη σχετική παρακμή της κυρίαρχης θέσης των ΗΠΑ στις παγκόσμιες υποθέσεις. Τα πιο σκοτεινά χρόνια της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ –οικονομικός προστατευτισμός, φιλικές σχέσεις με αυταρχικές κυβερνήσεις και η υπονόμευση της ενότητας της Δύσης – μπορεί σύντομα να τελειώσουν, αλλά οι τάσεις στην παγκόσμια τάξη θα συνεχιστούν. Ο

ασιατικός 21ος αιώνας θα συνεχίσει να υπαγορεύει τις προτεραιότητες για τις ΗΠΑ. Η περαιτέρω «διάβρωση» της Συμμαχίας είναι πιθανό να σταματήσει, ειδικά μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία αλλά η αμερικανική πίεση στην Ευρώπη να αναλάβει μεγαλύτερη ευθύνη για τη δική της ασφάλεια – συμπεριλαμβάνοντας μεταξύ άλλων αυξημένες επενδύσεις για την άμυνα – δεν θα εξαφανιστεί. Το θέμα δεν είναι τόσο αν το ΝΑΤΟ ήταν σε κώμα και βγήκε από αυτό μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία. Το πραγματικό ζήτημα είναι ότι η άμυνα της Ευρώπης βρίσκεται κάτω από την ομπρέλα της Συμμαχίας και γίνεται όλο και περισσότερο απαιτητή η μεγαλύτερη ευρωπαϊκή συνεισφορά έναντι χαμηλότερης αμερικανικής[52].

Η Ευρώπη προσπαθεί στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας. Είναι στόχος της ΕΕ να γίνει γεωπολιτικός παράγοντας δίπλα στις κύριες ανταγωνιστικές παγκόσμιες δυνάμεις: Κίνα, Ρωσία και ΗΠΑ. Για να παίξει έναν τέτοιο ρόλο, η ΕΕ πρέπει να είναι σε θέση να εφαρμόσει όλα τα στοιχεία που συνιστούν την εξουσία: πολιτικό, οικονομικό, χρηματοοικονομικό, στρατιωτικό και αλλού. Η ΕΕ είναι μια πραγματική «ένωση» και είναι ήδη παγκόσμιος παράγοντας όσον αφορά τους τομείς της οικονομίας, του εμπορίου και χρηματοοικονομικά, αλλά όχι στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας.

Ο στόχος της ευρωπαϊκής στρατηγικής αυτονομίας δεν είναι η αποσύνδεση των ΗΠΑ. Η αμερικανική συμμετοχή στην ευρωπαϊκή ασφάλεια παραμένει ουσιαστική. Ωστόσο, προκειμένου να προστατεύσει τα δικά της συμφέροντα, η Ευρώπη θα πρέπει επίσης να μπορεί να ενεργεί μόνη της. Για την ΕΕ, αυτό σημαίνει ότι η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας πρέπει να μην περιορίζεται πλέον σε στρατιωτικές επιχειρήσεις μικρής κλίμακας. Μια γεωπολιτική ΕΕ χρειάζεται ένα πιο σοβαρό στρατιωτικό επίπεδο φιλοδοξίας, όχι μόνο για επιχειρήσεις σε ζώνες συγκρούσεων όπως η βόρεια Αφρική και το Σαχέλ.

Συμπερασματικά, για τις Η.Π.Α, τα πράγματα είναι πιο ξεκάθαρα και δεν θα αναφερθούμε στο τι επιθυμεί η μοναδική στον κόσμο υπερδύναμη να είναι η επιθυμητή τελική κατάσταση στην Ευρώπη, με τον τερματισμό του πολέμου. Θα αναφερθούμε στο τι θα θέλει να έχει διαπιστώσει ξεκάθαρα για την Ελλάδα και την Τουρκία και το κατά πόσο εξυπηρετούν τα συμφέροντά τους. Θα μπορέσει να συγκρίνει τη στάση και τη συμπεριφορά των δύο συμμάχων τους απέναντι στη Ρωσία, πόσο σημαντικό γεωστρατηγικό ρόλο έχει κάθε χώρα όπως και εάν η μία χώρα μπορεί είναι σε θέση να αντικαταστήσει το ρόλο της άλλης, ποια χώρα είναι πυλώνας σταθερότητας στην προώθηση της περιφερειακής ειρήνης και ευημερίας, και το ρόλο κάθε χώρας στην ενισχυμένη στρατιωτική και διπλωματική προσέγγιση στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική, ως πολλαπλασιαστή δύναμης των Η.Π.Α.

Για την ΕΕ η κατάσταση, η μετά τον πόλεμο εποχή, ίσως είναι πιο σύνθετη σε επίπεδο στρατηγικών στόχων, έχοντας από τη μία τη Ρωσία ως μία μεγάλη οικονομική

---

[52] E. Sabatino et al., *The Quest for European Strategic Autonomy: A Collective Reflection.* Rome: Istituto Affari Internazionali, 2020. Ανακτήθηκε την 14/12/2022 από https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/foreign_and_security_policy.html?root_default=SUM_1_CODED%3D25&%3Blocale=el&locale=el

αγορά και έναν μέχρι πρότινος ενεργειακό στρατηγικό προμηθευτή και από την άλλη το ΝΑΤΟ και τις Η.Π.Α. Το σίγουρο είναι ότι θα προσπαθήσει τα κράτη μέλη της να τα συνενώσει σε κοινές πολιτικές άμυνας και εξωτερικής πολιτικής. Θα επιδιώξει δηλαδή, να αποκτήσει όχι μόνο τα μέσα αλλά και τους θεσμούς και τις διαδικασίες για τη μελλοντική αντιμετώπιση παρόμοιων αναθεωρητικών απειλών.

3.2 Εθνικό περιβάλλον και αντίληψη

Αυτή του επιπέδου μικροσκοπική ανάλυση του περιβάλλοντος, θα αναλύσει το εθνικό περιβάλλον, δηλαδή την Ελλάδα στο εσωτερικό και τις δομές (κουλτούρα, κοινή γνώμη και αντιλήψεις και το πολιτικό περιβάλλον) όπως και στοιχεία του ελληνισμού (θρησκεία και ελληνισμός της διασποράς). Στη συνέχεια δε, θα αναζητηθούν τα δυνατά σημεία και οι αδυναμίες, οι ευκαιρίες και οι απειλές και θα παρουσιαστούν ως δίπολα, ήτοι Δυνατά σημεία και ευκαιρίες, Αδυναμίες και απειλές.

Ως γνωστόν, τις προηγούμενες δεκαετίες υπήρχαν έντονα αντιαμερικανικά αισθήματα στην Ελλάδα, λόγω της υποστήριξης των ΗΠΑ σε μια αντικομμουνιστική στρατιωτική δικτακτορία η οποία κατέλυσε τη δημοκρατία, από το 1967 έως το 1974. Από τότε, κάθε χρόνο στις 17 Νοεμβρίου, χιλιάδες Έλληνες εξακολουθούν να παρελαύνουν από το Πολυτεχνείο Αθηνών προς την Πρεσβεία των ΗΠΑ για τον εορτασμό της φοιτητικής εξέγερσης του 1973. Έτσι, οι διμερείς σχέσεις Ελλάδας – Η.Π.Α παρέμειναν ψυχρές μέχρι τη παγκόσμια ύφεση του 2008. Τότε η κυβέρνηση Ομπάμα προσπάθησε να κρατήσει την Ελλάδα στην ευρωζώνη και την στήριξε, ανοίγοντας νέους δρόμους συνεργασίας. Αρχικά με την κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ στην εξουσία από το 2015 έως το 2019, ενώ στη συνέχεια με την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας που διαδέχθηκε το ΣΥΡΙΖΑ, η συνεργασία αυτή εξελίχθηκε και διερευνήθηκε περαιτέρω και την παρούσα χρονική περίοδο βρίσκονται στο καλύτερο δυνατό επίπεδο.

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος χρησιμοποίησε την πνευματική και θεσμική του δύναμη για να δώσει στην ουκρανική εκκλησία την ανεξαρτησία της (αυτοκεφαλία) το 2018. Έτσι τερμάτισε την αιωνόβια κηδεμονία του Πατριαρχείου Μόσχας στο Κίεβο, οδηγώντας έτσι σε ρήξη μεταξύ του Οικουμενικού Πατριαρχείου και του Πατριαρχείου Μόσχας. Η δε αναγνώριση από τον Βαρθολομαίο της Αρχιεπισκοπής της Οχρίδας (Βόρεια Μακεδονία), μέχρι τότε πλήρως εξαρτημένης από τη Σερβική Εκκλησία, επιβεβαιώνει μία κατευθυνόμενη θέληση να σπάσει το «σλαβικό-ορθόδοξο» ζεύγος, στο βαθμό που εκλαμβάνεται ως φορέας ρωσικής επιρροής και συμμετέχει στο κοινό σχέδιο – επιδίωξη του Β. Πούτιν και του Ρώσου Πατριάρχη Κυρίλλου για την εδραίωση του «ρωσικού κόσμου». Από την πλευρά της, η Ρωσική Εκκλησία επιδιώκει τώρα να υπονομεύσει την εξουσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου[53]. Το διακύβευμα είναι αρκετά μεγάλο γιατί από τη διαιώνιση της ελληνικής πνευματικής και θεσμικής υπεροχής στον ορθόδοξο κόσμο εξαρτάται μέρος της παρεμπόδισης της ρωσικής στρατηγικής ισχύος στη θρησκευτική της διάσταση (την οποία η Ουάσιγκτον έχει κατανοήσει απόλυτα) αλλά

[53]War in Ukraine. What are the stakes for Greece; Ανακτήθηκε την 04/12/2022 από https://fmes-france.org/war-in-ukraine-what-are-the-stakes-for-greece/

και η πρόσβαση της Αθήνας σε ένα πυκνό και αποτελεσματικό διεθνές δίκτυο επιρροής, αυτό της ορθόδοξης πίστης.

Σχετικά με την ελληνική εθνική μειονότητα στην Ουκρανία, οι Έλληνες της Ουκρανίας είναι εγκατεστημένοι ακριβώς στην αψίδα της κρίσης από την Οδησσό μέχρι το Ντονμπάς. Για την Αθήνα, το διακύβευμα είναι διπλό: να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στην προστασία της και ταυτόχρονα να εδραιώσει την προσέγγισή της με αυτήν την κοινότητα (που έχει απομακρυνθεί εδώ και καιρό από την Ελλάδα από την εποχή του Σιδηρούν Παραπετάσματος) προκειμένου να αποκτήσει φορέα. επιρροής στην Ουκρανία, όπου η τουρκική διείσδυση έχει αυξηθεί σημαντικά. Από την άλλη, επειδή ζουν σε μια περιοχή όπου η ρωσική επιρροή είναι ιστορικά σημαντική, αν όχι κυρίαρχη, δεν είναι σίγουρο ότι οι Έλληνες της Ουκρανίας στο σύνολό τους είναι πιστοί στο Κίεβο. Από αυτή την άποψη, οι ελληνικές κοινότητες στην Κριμαία και στο Ντόνετσκ φαίνεται να έχουν συμβιβαστεί με τη ρωσική κηδεμονία. Ο κίνδυνος κατακερματισμού των Ουκρανών Ελλήνων σε «φιλορώσους» και «φιλοουκρανούς» επομένως εκτιμάται ως υπαρκτός[54]. Η αποφασιστικά φιλοουκρανική στάση της Αθήνας εγείρει ερωτήματα: εάν τα εδάφη όπου ζουν οι Έλληνες καταλήξουν υπό ρωσικό έλεγχο, θα αντισταθεί ο σύνδεσμος με αυτήν την κοινότητα σε ένα δεύτερο σιδηρούν παραπέτασμα, τη στιγμή που η Ελλάδα πληροί όλες τις προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί ως μη φιλική χώρα από τη Ρωσία.

Η κυβέρνηση, αντιλαμβανόμενη και διαγνώσκοντας τον πόλεμο στην Ουκρανία, έχοντας μετριάσει και ελαχιστοποιήσει τους κινδύνους που ελλοχεύουν, αξιολογεί την κατάσταση ως μία στρατηγική ευκαιρία στο συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο για την εξυπηρέτηση των εθνικών συμφερόντων, κυρίως έναντι της Τουρκίας. Είναι η ευκαιρία να ακυρώσει τη στρατηγική του αντιπάλου της (θεμελιώδης στρατηγική του Σουν Τσου[55]) της Τουρκίας, αναδεικνύοντας αφενός τον σημαντικό γεωστρατηγικό ρόλο της Ελλάδος, παρακάμπτοντας τα στενά του Βοσπόρου και τους περιορισμούς που επιβάλλει η Σύμβαση του Μοντρέ στη διέλευση των ενόπλων δυνάμεων και απελευθερώνοντας τους συμμάχους της Ελλάδας από την τουρκική ασάφεια και συναλλαγή. Αφετέρου, ως αξιόπιστος σύμμαχος των Η.Π.Α και κράτος μέλος της ΕΕ, δρα στην περιοχή ως πυλώνας σταθερότητας ειρήνης και ευημερίας υποβαθμίζοντας το ρόλο και τη θέση της Τουρκίας έναντι αυτών.

---

[54] https://fmes-france.org/war-in-ukraine-what-are-the-stakes-for-greece/

[55] Κολιόπουλος Κων/νος. Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα. Αθήνα, Ποιότητα, 2008 (σελ. 83)

Κεφάλαιο τέταρτο

Οι στρατηγικές επιδιώξεις Ελλάδας - Ρωσίας

4.1 Το πλαίσιο σχέσεων Ελλάδας - Ρωσίας

Ανατρέχοντας στο παρελθόν, στην πρόσφατη νεότερη ιστορία, μόλις τον προηγούμενο αιώνα, η χώρα μας ως νεοσύστατο κράτος, είχε συμμετοχή στην εκστρατεία με δύναμη 3 μεραρχιών στις περιοχές της μεσημβρινής Ρωσίας και Ουκρανίας κατά των μπολσεβίκων και τον Κριμαϊκό πόλεμο του 1919.[56] Ήταν η εποχή, όπου στο στίβο του διεθνούς ανταγωνισμού και την επιδίωξη εθνικών συμφερόντων, υπό το πρίσμα του έντονου αναθεωρητισμού και της σύναψης συμμαχιών καθώς και της ταύτισης πολιτικών σκοπών και επιθυμητών τελικών καταστάσεων ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος, θα αποφασίσει την αποστολή του ελληνικού εκστρατευτικού σώματος στην περιοχή.

Μία δράση, καθαρά πολιτική, με σκοπό να αποκομιστεί η σύμφωνη γνώμη της Γαλλίας (ή τουλάχιστον τη μη εκδήλωση αντιρρήσεων / προφάσεων εκ μέρους της) προκειμένου να αποβιβαστούν ελληνικά στρατεύματα στα παράλια της Μικράς Ασίας, στην Ιωνία, για την υλοποίηση επιτέλους, μετά από χρόνια αγώνων της Μεγάλης Ιδέας. Τα μέτωπα της Χερσώνας και του Νικολάγιεφ, είναι γνώριμα στον ελληνικό στρατό γιατί εκεί επιχείρησε έναν αιώνα πριν[57]. Ωστόσο η εκστρατεία υπήρξε ατυχής με καταστροφικές συνέπειες για τον ελληνογενή πληθυσμό της περιοχής, ο οποίος υπέστη σκληρά αντίποινα, διωγμούς και εκτοπίσεις.

Σχεδόν 100 χρόνια μετά η Ουκρανία αποτελεί πεδίο ένοπλων συγκρούσεων και αντιπαραθέσεων, μετά την εισβολή που πραγματοποίησε η Ρωσία την 24 Φεβρουαρίου 2022, με εντολή του προέδρου της Βλαντιμίρ Πούτιν. Εκ πρώτης όψεως, όσον αφορά τη στάση και συμμετοχή της Ελλάδας στην εν λόγω σύρραξη, τουλάχιστον κάποια χαρακτηριστικά προσομοιάζουν με αυτά του παρελθόντος. Η ιστορία φαίνεται να επαναλαμβάνεται και είναι βέβαιο ότι ως μεθοδολογικό εργαλείο μας διδάσκει.

Αυτό το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του πολέμου στην Ουκρανία, το οποίο του προσδίδει ιδιαιτερότητες και ίσως έναν νεωτερισμό στις στρατιωτικές υποθέσεις,[58] είναι ότι η βοήθεια σε όλα τα επίπεδα (πολιτικό – διπλωματικό – οικονομικό – στρατηγικό) από τα ευρωπαϊκά κράτη μέλη της ΕΕ, ΗΠΑ και ΝΑΤΟ ως έμμεση είναι σημαντικά βαρύνουσα και εμφαίνουσα και όχι άμεση. Τυπικά και φαινομενικά δηλαδή οι Ουκρανοί λαμβάνουν υποστήριξη και βοήθεια και δεν έρχονται σε άμεση επαφή και σύγκρουση δυτικές και ρωσικές δυνάμεις.

Η Ρωσία, όσο εύκολα εισήλθε στον πόλεμο, τόσο δύσκολά θα μπορέσει να εξέλθει, χωρίς να έχει στο οπλοστάσιο της καθορισμένη πολιτική εξόδου. Γιατί εσφαλμένα

---

[56]ΓΕΣ/ΔΙΣ "Το Ελληνικόν Εκστρατευτικόν Σώμα εις την Μεσημβρινήν Ρωσίαν". Αθήναι 1955 (σελ. 84)

[57]Χρήστος Καραγιάννης. «Η ιστορία ενός στρατιώτη (1918-1922), επιμ. Φ. Δ. Δρακονταειδής Κέδρος, Αθήνα, 2013 (σελ. 75)

[58]Στο πνεύμα των νεωτερισμών στις στρατιωτικές υποθέσεις (Revolutions in Miliary Affairs) του βιβλίου του Κων/νου Κολιόπουλου. Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα. Αθήνα: Ποιότητα, 2008 (σελ.35)

διατηρούσε την πεποίθηση ότι θα τερματιζόταν γρήγορα και προς όφελός της αυτή η «ειδική επιχείρηση». Η πολιτική αυτή πράξη, ο πόλεμος ως συνέχεια της πολιτικής (σύμφωνα με τον Κλαούζεβιτς), καταδεικνύει ότι στερούνταν ιστορικών γεγονότων και διδαγμάτων, όπου ισχυροί δρώντες εγκλωβίστηκαν σε ένοπλες συγκρούσεις (όπως η επέμβαση των ΗΠΑ στο Βιετνάμ και η Ρωσική εισβολή στο Αφγανιστάν), οι οποίες κλόνισαν την μέχρι τότε αδιαμφισβήτητη ισχύ και κυριαρχία τους. Το περιβάλλον το οποίο προκύπτει από την αμφισβήτηση της ισχύος των κρατικών δρώντων δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες ενίσχυσης άλλων κρατικών δρώντων και εξυπηρέτησης των συμφερόντων τους.

4.2 Οι στρατηγικές επιδιώξεις της Ελλάδας έναντι της Ρωσίας

Οι στρατηγικές επιδιώξεις της Ελλάδας έναντι της Ρωσίας, ίσως μπορεί να παρουσιαστεί ως κάτι περίεργο, οξύμωρο, αδύνατο και δυσαρμονικό με το διεθνές περιβάλλον πλαίσιο το οποίο έχει διαμορφωθεί. Ο λόγος είναι απλός και προφανής αφού η χώρα μας έχει καταδικάσει τη ρωσική εισβολή, ενώ παράλληλα η εξωτερική της πολιτική κινείται εντός πλαισίου ΕΕ και των ΗΠΑ, προάγοντας ως κράτος δικαίου το Διεθνές Δίκαιο και Ασφάλεια. Ωστόσο η ανωτέρω προσέγγιση δεν αποτελεί παρά μία επιφανειακή συναισθηματική θεώρηση και αντίληψη του περιστασιακού διαμορφωθέντος συγκρουσιακού περιβάλλοντος. Ορθολογιστικά σκεπτόμενοι με βάση τη λογική και το ρεαλισμό, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η εμπόλεμη κατάσταση θα τερματιστεί. Η νέα μεταπολεμική εποχή μπορεί να προκύψει υπό πολλές παραλλαγές. Είτε ως αποτέλεσμα πολιτικής, διπλωματίας, συμβιβασμού ή παραχωρήσεων, αλλά θα συνιστά ένα νέο πεδίο ανταγωνισμού, όχι ένοπλου αλλά διπλωματικών, οικονομικών και εμπορικών παραγόντων, για την εξυπηρέτηση των εθνικών συμφερόντων.

Συμπεραίνεται λοιπόν, ότι οι στρατηγικές επιδιώξεις της Ελλάδας έναντι της Ρωσίας ως άμεση προσέγγιση, είναι άσκοπες και άκαιρες την παρούσα χρονική περίοδο λόγω του πολέμου, όταν ειδικά ο πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν έχει υπογράψει διάταγμα με το οποίο θεωρεί την Ελλάδα ως «μη φιλική χώρα[59]» η οποία τροφοδοτεί ένα άγονο και μη πρόσφορο περιβάλλον. Αλλά ως έμμεση προσέγγιση και στοχεύοντας στο μέλλον και στην αλλαγή προσώπων υπάρχει ο χρόνος για τη Ρωσία να τις αποδεχτεί, να ευδοκιμήσουν να ωριμάσουν και να τις καρπωθεί η χώρα μας. Σημειώνεται ότι, το μη πρόσφορο περιβάλλον για άμεση προσέγγιση στρατηγικών επιδιώξεων, αφορά όχι μόνο το ρωσικό στο οποίο οι κυβερνώντες έχουν αναγνωρίσει την ελληνική στάση, αλλά και το παγκόσμιο περιβάλλον στο οποίο θα εγερθούν ερωτήματα και προβληματισμοί για την εν γένει στάση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, την αξιοπιστία και συμπεριφορά της χώρας.

Στρατηγική επιδίωξη δύναται να είναι η ενίσχυσή και αξιοποίηση της επιρροής της θρησκευτικής και εκκλησιαστικής διπλωματίας μετά την ανάλογη εθνική κατευθυντική δράση. Το ομόθρησκο και ομόδοξο κοινό στοιχείο εκτιμάται ως ένας πολύ σημαντικός παράγοντας προαγωγής και υπεράσπισης των εθνικών συμφερόντων σε επίπεδο ήπιας ισχύος. Ο ελληνικός λαός, παραδοσιακά είναι ένας από τους λίγους λαούς όχι μόνο στην Ευρώπη αλλά παγκοσμίως, ο οποίος δεν διακατέχεται από το «φόβο της ρωσικής

[59]Στη λίστα με τις «μη φιλικές χώρες» της Ρωσίας πλέον και η Ελλάδα. Ανακτήθηκε την 30/11/2022 από https://www.cnn.gr/politiki/story/321726/sti-lista-me-tis-mi-filikes-xores-kai-typika-i-ellada

αρκούδας», αυτό το σύνδρομο που αφορά σε υποψία και φόβο σε κάθε τι ρωσικό. Αντίστοιχα αισθήματα τρέφονται και από το ρωσικό λαό ο οποίος για την Ελλάδα διατηρεί μία ιδιαίτερη εγκάρδια στάση λόγω της κοινής πίστης και δεσμών ειδικά με το ΄Αγιο Όρος. Από τον εκχριστιανισμό των Ρως[60], μέχρι την εποχή μας, η κοινή ορθόδοξη παράδοση και η ιστορική κληρονομιά, δίνουν εξήγηση στα φίλια αισθήματα των δύο λαών. Το υπερβατικό στοιχείο της θρησκείας είναι ότι παρουσιάζεται και είναι αποδεκτό σε όλο το πολιτικό εύρος, από την αριστερά έως τη δεξιά πολιτική παράταξη[61]. Τούτο λεχθέντος, η κατευθυνόμενη εκκλησιαστική διπλωματία διαμέσου της θρησκευτικής κουλτούρας διαθέτει τη δυναμική να ασκεί επιρροή στη Ρωσία για την ενίσχυση και προάσπιση εθνικών συμφερόντων.

Άλλη στρατηγική επιδίωξη δύναται να εστιάσει στη ανάδειξη της χώρας μας, ως τον βασικό παράγοντα επίλυσης της επερχόμενης επισιτιστικής κρίσης[62], ως διαμεσολαβητή, δια μέσου της ναυτιλίας και των ναυτιλιακών δυνατοτήτων μας. Μπορεί η χώρα μας να έχει κηρυχτεί από τη Ρωσία ως «μη φιλική», αλλά εκτιμάται ότι με επιδέξιους πολιτικούς χειρισμούς η Ελλάδα είναι σε θέση να προσφέρει πρακτικές λύσεις στη Ρωσία κατηγορίας «win –win» χωρίς ουσιαστικές εσωτερικές ή διεθνείς αντιδράσεις. Ο λόγος και «πρόσχημα», είναι η επισιτιστική κρίση και η επί της ουσίας αποσόβησή της, γιατί εξασφαλίζεται η κανονικότητα στο εμπόριο και στη διακίνηση των σιτηρών, άρα και η σταθερότητα της διεθνούς τάξης. Η Τουρκία μπόρεσε να μεσολαβήσει στη συμφωνία για την εξαγωγή των «παγιδευμένων» από τις πολεμικές επιχειρήσεις σιτηρών της Ουκρανίας. Η Ελλάδα μπορεί να επιδιώξει την άρση των κυρώσεων προς τη Ρωσία για ανθρωπιστικούς λόγους (επισιτιστική κρίση) και τη διακίνηση με τον εμπορικό της στόλο των ρωσικών σιτηρών. Η υπόψη επιδίωξη διαθέτει τα χαρακτηριστικά αποδοχής από τη Ρωσία, όχι μόνο ως προς το λόγο και την οικονομική σημασία που έχει η εξαγωγή των γεωργικών προϊόντων εκτός της ενέργειας, αλλά για τη συμπεριφορά και τη στάση που θα επιθυμεί να επιδείξει η Ρωσία στο διεθνές περιβάλλον, με σκοπό τη μεταστροφή της διεθνούς κοινής γνώμης.

Στρατηγική επιδίωξη επίσης δύναται να είναι οι προσωποποιημένες αναφορές σε γεγονότα. Δηλαδή σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής, στρατηγικής επικοινωνίας και δηλώσεων, οι αναφορές προς τη Ρωσία για γεγονότα, εκτιμήσεις ή καταστάσεις να αφορούν πρόσωπα και ουχί το κράτος ή θεσμούς. Με την ιδιότυπη αυτή «προπαγανδιστική» μέθοδο θίγονται μόνο πρόσωπα ως υπεύθυνοι, και διατηρούνται στο «απυρόβλητο» η ρωσική κοινή γνώμη και φυσικά το κράτος και οι θεσμοί. Έτσι όταν έρθει το πλήρωμα του χρόνου, και τα πρόσωπα αντικατασταθούν, θα είναι πολύ πιο εύκολο και διαχειρίσιμο για την πολιτική και τη διπλωματία η επασύσφιξη των ελληνορωσικών σχέσεων.

---

[60]Παπαφλωράτος Ιωάννης. Η εξωτερική πολιτική και η υψηλή στρατηγική των μεγάλων δυνάμεων και των βαλκανικών κρατών. Αθήνα :Λειμών, 2021 (σελ.76)

[61] Καραγιάννης Μάνος. Η Ρωσία σήμερα. Αθήνα: Παπαζήσης, 2010 (σελ.12)

[62]Χειλά Ειρήνη. Ο πόλεμος στην Ουκρανία και η επισιτιστική κρίση. ΣΕΘΑ. ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ. Τεύχος 140. Απρίλιος – Ιούνιος 2022 (σελ. 23)

Άλλη σημαντική στρατηγική επιδίωξη, αφορά την ελληνική εξωτερική πολιτική και διπλωματία και αφορά στη διατήρηση διαύλων επικοινωνίας με τη ρωσική διπλωματία για τη βελτίωση των διμερών σχέσεων. Ίσως να αποτελεί ένα απλό ευχολόγιο, αλλά εκτιμάται ότι δύναται να επιτευχθεί εμμέσως, δια μέσου αντιπροσώπων. Με κατάλληλη διπλωματική προσέγγιση τέτοιων δρώντων και με επιχειρήματα τα οποία θα αφορούν τις συγκρουσιακές σχέσεις Ρωσίας - Τουρκίας στις περιοχές της Β. Σύριας και της Λιβύης, ενδέχεται η Ρωσία να διαφοροποιήσει τη στάση της απέναντι στη Τουρκία και με τη συμπεριφορά αυτή να δημιουργηθούν οι συνθήκες προάσπισης και εξυπηρέτησης των εθνικών συμφερόντων.

Η τελευταία και σημαντικότερη στρατηγική επιδίωξη κατά την άποψη του γράφοντος, αφορά στην προστασία και διατήρηση του ομογενούς ελληνικού πληθυσμού στις υπόψη περιοχές. Η διατήρηση του ελληνικού στοιχείου το οποίο είχε εποικήσει τις περιοχές της Αζοφικής και της Μαύρης θάλασσας από το 700 π.Χ, είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση του ελληνικό έθνους, ως αναπόσπαστου μέρους του. Ένα ελληνικό έθνος το οποίο δυστυχώς ενώ έκανε αισθητή την παρουσία του όχι μόνο στην περιοχή αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της λεκάνης της ανατολικής Μεσογείου συνεχώς συρρικνώνεται. Ως αποτέλεσμα των συγκρούσεων και των γεωπολιτικών αλλαγών και από την αδυναμία των ελληνικών κυβερνήσεων του τελευταίου αιώνα για την προστασία και διατήρηση των ομογενών ελλήνων εκτός συνόρων[63], δεν υπάρχει πλέον ο ελληνισμός που υπήρχε στην Αίγυπτο, στο Λίβανο, στη Συρία, στην Ιωνία, στην Ίμβρο και την Τένεδο, στην Κωνσταντινούπολη, Βόρεια Ήπειρο και Ανατολική Ρωμυλία. Ο ελληνισμός αυτός στήριζε τα ελληνικά συμφέροντα και την οικονομία γιατί αποτελούσε τη «φωνή της Ελλάδας» στο εξωτερικό, ένα ιδιότυπο και αποτελεσματικό είδος «διπλωματίας», ασκούσε πιέσεις υπέρ της Ελλάδας και η παρουσία του εξασφάλιζε προνόμια και δικαιώματα για την ισχυροποίηση της χώρας στο διεθνές περιβάλλον. Σημειώνεται δε, ότι πληθώρα οικονομικά εύρωστων ομογενών, υπήρξαν πατριώτες και διέθεσαν την περιουσία τους για τις ανάγκες του Έθνους. Για τους προαναφερθέντες λόγους η διατήρηση του ελληνισμού στις εμπόλεμες περιοχές, όπως και η προστασία τους από τυχόν μελλοντικές διώξεις ή εκτοπισμούς από τη ρωσική κυβέρνηση θα πρέπει να αποτελεί τον «φάρο» της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής έναντι της Ρωσίας.

[63] Κονδύλης Παναγιώτης. Θεωρία του Πολέμου .Αθήνα, Θεμέλιο, 1988 (Επίμετρο, σελ.385)

Κεφάλαιο πέμπτο

Οι στρατηγικές επιδιώξεις Ελλάδας - ΗΠΑ

5.1 Το πλαίσιο σχέσεων Ελλάδας - ΗΠΑ

Η απρόκλητη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία στις 24 Φεβρουαρίου δημιούργησε μια νέα παγκόσμια κρίση που έχει μεταφέρει τη γεωπολιτική εστίαση της Δύσης πίσω στη γειτονιά της Ελλάδας, στη νοτιοανατολική Ευρώπη και στη Μαύρη Θάλασσα. Όπως δήλωσε[64] ο προηγούμενος πρέσβης των Η.Π.Α στη χώρα μας, κ. Geoffrey Pyatt, η Ελλάδα κατέχει μια «ιδιαίτερα περίπλοκη» γεωγραφία στο σημείο όπου η Ευρώπη συναντά την Ευρασία και την Αφρική. Ως αποτέλεσμα, πρέπει απαραίτητα να αξιοποιηθεί τόσο στην ευρωπαϊκή προοπτική, «αυτό το εξαιρετικά ευημερούν προπύργιο δημοκρατικών αξιών και οικονομικής επιτυχίας», αλλά και τις προκλήσεις της Μέσης Ανατολής, της Βόρειας Αφρικής και της Ρωσίας.

Μία μικρή αναδρομή στο παρελθόν, είναι ικανή να μας μεταδώσει τα βαρυσήμαντα μηνύματα της υπόψη δήλωσης του επικεφαλή της αμερικανικής διπλωματίας στη Αθήνα. Γιατί τις προηγούμενες δεκαετίες διατηρούνταν έντονα αντιαμερικανικά αισθήματα στην Ελλάδα, λόγω της υποστήριξης των ΗΠΑ σε μια αντικομμουνιστική στρατιωτική δικτακτορία η οποία κατέλυσε τη δημοκρατία, φυλακίζοντας και βασανίζοντας τους αντιπάλους της από το 1967 έως το 1974. Κάθε χρόνο στις 17 Νοεμβρίου, χιλιάδες Έλληνες εξακολουθούν να παρελαύνουν από το Πολυτεχνείο Αθηνών προς την Πρεσβεία των ΗΠΑ για τον εορτασμό της φοιτητικής εξέγερσης του 1973 κατά της χούντας που κατέληξε σε αιματοχυσία.

Οι διμερείς σχέσεις Ελλάδας – Η.Π.Α παρέμειναν ψυχρές έως ότου η παγκόσμια ύφεση το 2008 πυροδότησε την ελληνική κρίση χρέους, εξαλείφοντας μεγάλο ποσοστό του ΑΕΠ της χώρας. Εν μέσω σκληρών μέτρων λιτότητας που επέβαλαν οι ευρωπαίοι πιστωτές, μόνο η Η.Π.Α και η κυβέρνηση Ομπάμα προσπάθησε να κρατήσει την Ελλάδα στην ευρωζώνη και την στήριξε, ανοίγοντας νέους δρόμους συνεργασίας, αρχικά με την κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ στην εξουσία από το 2015 έως το 2019, ενώ στη συνέχεια με την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας διαδέχθηκε τον ΣΥΡΙΖΑ , η συνεργασία αυτή εξελίχθηκε και διερευνήθηκε περαιτέρω και την παρούσα χρονική περίοδο βρίσκονται στο καλύτερο δυνατό επίπεδο.

Μόνο αδαείς, δεν θα διέγνωσκαν ότι η άμεση / έμμεση στήριξη των Η.Π.Α προς τη χώρα μας την κρίσιμη δεκαετία των «Μνημονίων και των Θεσμών», δεν οφειλόταν σε ανθρωπιστικούς λόγους, αλλά σε μελλοντικούς γεωπολιτικούς και γεωστρατηγικούς παράγοντες, τους οποίους οι Η.Π.Α αναγνώρισαν στην Ελλάδα. Πάραυτα η χώρα μας, έχοντας ξεφύγει από μια τρομερή οικονομική κρίση, επί των ημερών μας, έχει την πολυτέλεια να μπορεί να αναπτύξει στρατηγική εξωτερική πολιτική. Έχοντας αντιληφθεί

[64]Institute of current world affairs. Ανακτήθηκε την 30/11/2022 από https://www.icwa.org/war-in-ukraine-tests-greece-us/

και διαγνώσει ότι ο πόλεμος στην Ουκρανία αποτελεί ένα παράθυρο ευκαιρίας για τα εθνικά συμφέροντα, εναρμονισμένη με το διεθνές περιβάλλον, άδραξε την ευκαιρία, ενισχύει τις σχέσεις ΗΠΑ - Ελλάδας και αποτελεί βάση για στρατηγικές επιδιώξεις σε ήπια και σκληρή ισχύ.

5.2 Οι στρατηγικές επιδιώξεις της Ελλάδας έναντι των ΗΠΑ

Στρατηγική επιδίωξη αφορά στην ανάδειξη του σημαντικού γεωστρατηγικού ρόλου της Ελλάδας ως πυλώνας σταθερότητας στην προώθηση της περιφερειακής ειρήνης και ευημερίας, η οποία εξυπηρετεί τα συμφέροντα των Η.Π.Α στην περιοχή. Η Ελλάδα αποτελεί μοχλό σταθερότητας σε μια περιοχή αυξανόμενης σημασίας και πολυπλοκότητας, ιδίως δεδομένων των προσδοκιών των στρατηγικών ανταγωνιστών των Η.Π/Α. Επιπλέον, ως σύμμαχος του ΝΑΤΟ και κράτος μέλος της ΕΕ συμβάλλει στην προστασία της νοτιοανατολικής πλευράς και των δύο οργανισμών, και συνεπώς των συμφερόντων των ΗΠΑ. Η έντονη παρουσία των ΗΠΑ στη χώρα μας, στέλνει ένα σαφές μήνυμα σε παγκόσμιο επίπεδο και όλους όσους παρακολουθούν τα τεκταινόμενα, ότι οι δύο χώρες επί της ουσίας στάθηκαν η μία στην άλλη όταν το είχαν ανάγκη (δηλαδή οι Η.Π.Α την Ελλάδα στην οικονομική κρίση και η Ελλάδα στις Η.Π.Α στον πόλεμο της Ουκρανίας). Η στήριξη ουσιαστικά από μία υπερδύναμη, προσφέρει τη δυναμική στη χώρα να αποκτήσει σε περιφερειακό επίπεδο, σε πρώτο χρόνο κύρος και αξιοπιστία και σε δεύτερο χρόνο ισχύ. Η ενδυνάμωση της Ελλάδας σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο της προσφέρει επιπλέον δυναμική στην εξυπηρέτηση των εθνικών της συμφερόντων.

Στρατηγική επιδίωξη αφορά στην ανάδειξη του σημαντικού γεωστρατηγικού ρόλου της Ελλάδας αξιοποίησης ως το κράτος «κλειδί» για ενισχυμένη στρατιωτική και διπλωματική προσέγγιση της Αθήνας στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική ως πολλαπλασιαστή δύναμης των Η.Π.Α, με σκοπό την αποδυνάμωση του ρόλου της Τουρκίας. Ταυτόχρονα, στα Βαλκάνια θα αναδειχτεί ο κυρίαρχος και ηγετικός ρόλος στη σταθεροποίηση μιας περιοχής που εξακολουθεί να αγωνίζεται να προχωρήσει προς την ευρωατλαντική ολοκλήρωση, παραγκωνίζοντας για μία ακόμη φορά τις όποιες τουρκικές ή ρώσικες παρεμβάσεις. Όπως και η παγίωση της Συμφωνίας των Πρεσπών του 2018, αποτέλεσε κομβικής σημασίας πολιτικό γεγονός για να αποδείξει η χώρα στις Η.Π.Α ότι έχει συνειδητοποιήσει και αντιληφθεί τον ηγεμονικό της ρόλο στην περιοχή, ακυρώνοντας άλλες επεμβάσεις και επιρροές.

Στο ίδιο μήκος κύματος, της γεωστρατηγικής ατζέντας, στρατηγική επιδίωξη αφορά στην ανάδειξη της συγκρουσιακής με τα συμφέροντα των Η.Π.Α επιτήδεια στάση της Τουρκίας στο θέμα της ένοπλης σύγκρουσης στην Ουκρανία. Συνοπτικά, ως γνωστόν, από την έναρξη της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, η Τουρκία παρέμεινε η πιο φιλική από όλες τις χώρες του ΝΑΤΟ προς τη Μόσχα. Δεν έχει επιβάλει κυρώσεις και συνέχισε να συνεργάζεται στενά με τη Μόσχα σε πολλά θέματα. Για αυτό δύναται ουσιαστικά να υποβαθμιστεί ο πολυδιαφημιζόμενος γεωστρατηγικός ρόλος της Τουρκίας και να αναδειχτεί ο γεωστρατηγικός ρόλος της Ελλάδας, όχι παροδικά, λόγω της ευκαιριακής συγκυρίας, αλλά διαχρονικά. Η αναβάθμιση του ρόλου της Ελλάδας και των

αμερικανοελληνικών σχέσεων, θα ενισχύσει τα εθνικά συμφέροντα και τις εθνικές θέσεις στις αμφισβητήσεις - διαμάχες με την Τουρκία, επί των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων.

Στρατηγική επιδίωξη αφορά στην ανάδειξη της ικανότητας της Ελλάδας στην υποστήριξη της περιφερειακής και παγκόσμιας ασφάλειας και σταθερότητας, η οποία επιτηρείται από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Αυτή είναι η πιο ορατή πτυχή της διογκούμενης διμερούς σχέσης, απολαμβάνοντας επίσης ισχυρή δικομματική υποστήριξη από το Κογκρέσο. Οι αναπτύξεις εκ περιτροπής δυνάμεων των ΗΠΑ και η συμμετοχή σε διμερείς και πολυμερείς ασκήσεις έχουν σχεδόν τετραπλασιαστεί κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, με παράλληλη ισχυρή δημόσια υποστήριξη συνολικά.

Στρατηγική επιδίωξη αφορά στην ανάδειξη του σημαντικού γεωστρατηγικού ρόλου της Θράκης και του λιμένα της Αλεξανδρούπολης, ως παρακαμπτήρια οδός των στενών του Βοσπόρου και υποβάθμιση του ρόλου της Τουρκίας. Η Ελλάδα έλυσε το στρατηγικό πρόβλημα των αμερικανικών και συμμαχικών δυνάμεων για τη μεταφορά αμυντικού υλικού στη θερμή περιοχή των συγκρούσεων χωρίς να είναι όμηροι της τουρκικής διπλωματίας. Ουσιαστικά ο νοητός βόρειος άξονας που άρχεται της Αλεξανδρούπολης δύναται να προεκταθεί έως τη Βαλτική θάλασσα και να αποτελεί το ρεύμα εφοδιασμού και ενίσχυσης των συμμάχων των Η.Π.Α έναντι της ρωσικής απειλής. Στην περιοχή μας, χάρη σε δύο σημαντικές αναβαθμίσεις της Συμφωνίας Αμοιβαίας Αμυντικής Συνεργασίας ΗΠΑ-Ελλάδας (MDCA[65]) το 2019 και το 2021, το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης επιτρέπει τώρα σε στρατιωτικό εξοπλισμό των ΗΠΑ και των Συμμάχων να αναπτυχθούν γρήγορα στην Ελλάδα και στη συνέχεια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, παρακάμπτοντας τον Βόσπορο[66] ενισχύοντας την ανατολική πλευρά του ΝΑΤΟ έναντι της ρωσικής απειλής. Η Αλεξανδρούπολη πλέον, έχει καταστεί σε βασικό σημείο στάσης[67] για τη μεταφορά στρατιωτικού εξοπλισμού του ΝΑΤΟ προς ενίσχυση της ανατολικής πλευρά του ΝΑΤΟ μετά το κλείσιμο του στενού του Βοσπόρου από την Τουρκία[68]. Μόνο το 2021, από οι δυνάμεις των ΗΠΑ και των Συμμάχων διακινήθηκαν πάνω από 2800[69] «τεμάχια» αμερικανικού και συμμαχικού εξοπλισμού. Ενώ μετά τη ρωσική εισβολή, στα τέλη Μαρτίου και στις αρχές Απριλίου του 2022, τα αμερικανικά σκάφη Liberty King και Liberty Passion μετέφεραν εσπευσμένα άρματα μάχης και εξοπλισμό στην Πολωνία και Ρουμανία[70].

---

[65]US Embassy and Consulate in Greece. Ανακτήθηκε την 06/12/2022 από https://gr.usembassy.gov/tag/mdca/

[66] US Integated Country Strategy for Europe –Greece, Release for Public, 28 March 2022. Ανακτήθηκε την 06/12/2022 από https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/06/ICS_EUR_Greece_Public.pdf

[67]Greece ports and the war in Ukraine. Ανακτήθηκε την 01/12/2022 από https://www.nytimes.com/2022/08/18/world/europe/greece-port-russia-ukraine-weapons.

[68] Raul (Pete) Pedrozo. Intenational Law Studies. Closing the Turkish Straits in Times of War. Published by the Stockton Center for International Law. Volume 99, 2022

[69] Ενδεικτικά αναφέρονται, μόνο για το 2021 περισσότερα από 165, άρματα μάχης εκατοντάδες οχήματα και 135 μεταφορικά και επιθετικά ελικόπτερα

[70] https://www.icwa.org/war-in-ukraine-tests-greece-us/

Στρατηγική επιδίωξη, αφορά στην ενίσχυση της ενεργειακής διπλωματίας και στην αναβάθμιση του ενεργειακού ρόλου της Ελλάδας και στην ανάληψη ηγετικού και πρωταγωνιστικού ρόλου στον τομέα της ενέργειας απέναντι σε πολλά άλλα κράτη μέλη της ΕΕ, ως διαμετακομιστικός κόμβος, όσον αφορά στη θωράκιση και ανεξαρτητοποίηση από τη ρωσική ενέργεια. Έργα όπως ο αγωγός Trans Adriatic Pipeline, για τη μεταφορά του αζέρικου φυσικού αερίου στην Ευρώπη, η διασύνδεση φυσικού αερίου Ελλάδας-Βουλγαρίας (ICGB), για την προμήθεια αερίου στη Βουλγαρία όπως και η νέα Πλωτή Μονάδα Αποθήκευσης και Επαναεριοποίησης Αλεξανδρούπολης (FSRU), η οποία θα αποδώσει στην Ελλάδα τον δεύτερο τερματικό σταθμό υγροποιημένου φυσικού αερίου (μετά τη Ρεβυθούσα), αναδεικνύουν το στρατηγικό στόχο της ενέργειας. Η Ελλάδα στην προώθηση της ευρωπαϊκής ενεργειακής ασφάλειας, μπορεί αποτελέσει πεδίο επενδυτικών ευκαιριών για τις αμερικανικές εταιρείες στον τομέα της ενέργειας. Επενδύσεις ιδανικές για σύμπραξη ελληνικών και αμερικανικών εταιρειών, με σκοπό να διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο, παρέχοντας μια εναλλακτική λύση στον εφοδιασμό της Gazprom που εκτιμάται ότι δεν θα βασίζεται στο μέλλον η αγορά, ώστε να εδραιωθεί ο ρόλος της Ελλάδας ως κόμβου φυσικού αερίου για τα Δυτικά Βαλκάνια και τη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Στρατηγική επιδίωξη είναι η οικονομική ανάπτυξη μέσα από την ανάδειξη των δυνατοτήτων της Ελλάδας στο χώρο της ναυτιλίας και της βιομηχανίας . Η Ελλάδα η οποία εξακολουθεί να έχει τον μεγαλύτερο εμπορικό ναυτιλιακό στόλο στον κόσμο και μπορεί να προσφέρει τις ναυτιλιακές δυνατότητες στις Η.Π.Α για περιορισμό της κινεζικής και ρωσικής οικονομικής επιρροής. Ενώ εκείνες οι ελληνικές βιομηχανικές εταιρείες και εταιρείες υψηλής τεχνολογίας που έχουν επιβιώσει από την οικονομική κρίση της δεκαετίας (που επιδεινώθηκε από την πανδημία) θα αναδειχθούν ως ισχυροί υποψήφιοι για να επενδύσουν οι Ηνωμένες Πολιτείες με σκοπό να συνεχιστεί ο πρόσφατος ισχυρός ρυθμός των επενδύσεων από μεγάλες αμερικανικές εταιρείες,[71] ειδικά στους τομείς της τεχνολογίας και της ενέργειας.

Θα ολοκληρώσουμε, με ένα προβληματισμό - πρόκληση των διμερών σχέσεων Ελλάδος – ΗΠΑ, ότι η συνεχής πρόοδος θα απαιτήσει διαρκή και υψηλού επιπέδου δέσμευση από τα δύο κράτη. Μια αλλαγή στην ελληνική κυβέρνηση (οι εκλογές πρέπει να διεξαχθούν έως τον Ιούλιο του 2023) θα μπορούσε επίσης να είναι ένας παράγοντας κινδύνου. Αν και ο αντιαμερικανισμός έχει «εξατμιστεί» σε μεγάλο βαθμό σε μεγάλο μέρος του πολιτικού σώματος, αυτό δεν είναι μη αναστρέψιμο.[72] Ωστόσο, ο πρέσβης των Η.Π.Α στη χώρα μας, Τζορτζ Τσούνης στο Delphi Forum, εξέφρασε την πεποίθηση του ότι δεν θα υπάρξει καμία αλλαγή στις εξαιρετικές ελληνοαμερικανικές σχέσεις από τις εκλογές[73] στην Ελλάδα, τονίζοντας ότι η διμερής σχέση είναι μακρά και οι δύο πλευρές κατανοούν τα οφέλη που προκύπτουν από αυτό το πολύ ισχυρό γεγονός. Διαμήνυσε πως η

[71]US STATE DEPARTMENT. US Security Cooperation with Greece. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-greece/

[72] US Integated Country Strategy for Europe – Greece, Release for Public, 28 March 2022 (σελ.1 από 20)

[73] Έγιναν 2 εκλογικές αναμετρήσεις, 21 Μαΐου και 25 Ιουνίου 2023

Ελλάδα μετατρέπεται σε κόμβο εμπορίου, logistics και ενέργειας, αλλά και σε κόμβο για το ΝΑΤΟ. Ιδιαίτερη έμφαση έδωσε στον ενεργειακό ρόλο της Ελλάδας, τονίζοντας πως γίνεται ο ενεργειακός προμηθευτής της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Η Ελλάδα τελικά είναι η λύση λόγω της γεωγραφικής της θέσης.[74]

[74] Τζορτζ Τσούνης στο Delphi Forum: Η Ελλάδα μετατρέπεται σε κόμβο εμπορίου, logistics και ενέργειας. Ανακτήθηκε την 27/4/2023 από https://www.iefimerida.gr/politiki/tsoynis-delphi-forum-ellada-kombos-emporioy

Κεφάλαιο έκτο

Οι στρατηγικές επιδιώξεις της Ελλάδας έναντι της ΕΕ

6.1 Το πλαίσιο σχέσεων Ελλάδας - ΕΕ

Ο πόλεμος στην Ουκρανία και η έως τώρα εξέλιξή του, σε πολιτικό, οικονομικό, και στρατιωτικό επίπεδο, επιβεβαίωσε την αδυναμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να πρωτοστατήσει στις εξελίξεις της Παγκόσμιας Τάξης. Όπως ορθά και εύστοχα αναφέρει ο Χένρι Κίσινγκερ,[75] η Ευρώπη η οποία μέχρι πρότινος αποτελούσε βασικό δρώντα στο παγκόσμιο γίγνεσθαι, σήμερα κινδυνεύει να αποκλειστεί από όλες σύγχρονες διεργασίες διαμόρφωσης της Παγκόσμιας Τάξης. Η λογική της ήρεμης δύναμης, του πολιτισμού ,του πνεύματος και των ιδεών, είναι αξίες και αρχές που ασπάζονται όλοι στην Ευρώπη και αποτελούν πηγή έμπνευσης για πολλούς άλλους. Όμως υπάρχουν και αυτοί που δεν ενστερνίζονται τις ίδιες αρχές και αξίες με την ίδια σταθερότητα, με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο κίνδυνος της ανισορροπίας. Ο κίνδυνος της άνισης κατανομής ισχύος σε συνδυασμό με τη εσωστρέφεια της ΕΕ, την ώρα που το διεθνές περιβάλλον αναδιαμορφώνεται, εκτιμάται ότι διαθέτει τη δυναμική να απομονώσει και να μειώσει τους δρώντες που δεν «έχουν λόγο».

Αδιαμφισβήτητα, η ΕΕ δεν κατέχει την ανάλογη ισχύ συλλογικά και για αυτό επισκιάζεται από την παντοδυναμία των Η.Π.Α, Ισχύς που στη συγκεκριμένη περίπτωση, αυτή της ένοπλης σύγκρουσης, πρωτίστως πρέπει να είναι στρατιωτική (hard power) αλλά και να υποστηρίζεται από την ανάλογη ήπια ισχύ (soft power), κυρίως οικονομική. Σε όλους αυτούς τους παράγοντες διαμόρφωσης εξωτερικής πολιτικής, η Ευρώπη υστερεί. Μπορεί κάθε μέλος κράτος να διαθέτει αξιόλογες οικονομικές, εμπορικές, διπλωματικές και στρατιωτικές δυνάμεις, αλλά τα αξιοποιεί προς όφελος του και καθετί κοινό και συλλογικό που υποβαθμίζει το ατομικό και εθνικό, απουσιάζει.

Το Ουκρανικό ζήτημα ανέδειξε την ανεπάρκεια της ΕΕ στην κοινή εξωτερική πολιτική.[76]Τις τελευταίες δεκαετίες, τα κυρίαρχα μέλη - κράτη της ΕΕ, διατηρούσαν την πεποίθηση, ότι η λύση του προβλήματος για τη σύσφιξη και την εδραίωση των καλών σχέσεων με την Ρωσία βρισκόταν στην οικονομία. Πώς θα γινόταν αυτό; Μέσα από την ανάπτυξη οικονομικών συνεργασιών, οι οποίες θα εδραιώνονταν επί κοινών ή αμοιβαίων συμφερόντων. Το εργαλείο για αυτή την πολιτική, ήταν η ενέργεια.[77] Αυτή η εργαλειοποίηση της ενέργειας, θα εξυπηρετούσε την ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων, την αύξηση της οικονομικής παραγωγής και κατ΄επεκταση της ανάπτυξης, αλλά παράλληλα αποτελούσε και μία δέσμευση, μία εξάρτηση χωρίς εναλλακτικές.

---

[75] Henry Kissinger. Παγκόσμια Τάξη. Αθήνα: Λιβάνης, 2014 (σελ.140)

[76]Where is Europe´s leadership in crisis with Russia. Ανακτήθηκε την 06/12/2022 από https://www.bbc.com/news/world-europe-61904360

[77] Κωσταράκος Μιχαήλ. Η προηγούμενη και η επόμενη ημέρα της Ουκρανικής κρίσης για την Ευρώπη και τις Διεθνείς Σχέσεις. ΣΕΘΑ. ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ. Τεύχος 140. Απρίλιος – Ιούνιος 2022 (σελ. 19)

6.2 Οι στρατηγικές επιδιώξεις της Ελλάδας έναντι της ΕΕ

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω γραφθέντων, μία στρατηγική επιδίωξη της Ελλάδας αφορά στην ενέργεια. Όπως αναφέρθηκε η δέσμευση και η εξάρτηση από τη ρωσική ενέργεια αποτέλεσε μία εν δυνάμει απειλή για τα ευρωπαϊκά κράτη και για τις οικονομίες τους, δεν λήφθηκε υπόψη και εμφανίστηκε με τον υπόψη πόλεμο, όταν τα κράτη δεν διέθεταν εναλλακτικές λύσεις αφού είχαν επενδύσει με τις κατασκευές αγωγών και σύναψη συμφωνιών μονομερώς με τη Ρωσία. Η χώρα μας, στη συγκεκριμένη περίπτωση μπορεί να προβληθεί ότι αποτελεί μέρος της λύσης του ενεργειακού προβλήματος της Ευρώπης και δεν είναι ένα απλό μέλος κράτος το οποίο αναμένει από τις Βρυξέλλες κάποια λύση. Βέβαια κατά την εκτίμηση του γράφοντος, θα πρέπει πρώτα να πειστεί το πιο πλούσιο οικονομικό κράτος της ΕΕ, η Γερμανία, η οποία ήταν αυτή η οποία πρωτοστάτησε και υλοποίησε αυτόν τον «ενεργειακό προσηλυτισμό» των περισσοτέρων κρατών της Ευρώπης προς το ρωσικό φυσικό αέριο.

Η Αλεξανδρούπολη εξελίσσεται πλέον σε κόμβο υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) που θα ρέει εκεί δια θαλάσσης, με δυνατότητα διέλευσης 6,1 δισεκατομμυρίων m3 ετησίως[78]. Αυτό το έργο, που υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει και την πλήρη υποστήριξη των ΗΠΑ. Επιπλέον, βραχυπρόθεσμα, η Ελλάδα μπορεί να αποτελέσει ένα στρατηγικό διαμετακομιστικό κόμβο για την Ευρώπη, με έργα όπως ο αγωγός Trans Adriatic Pipeline, για τη μεταφορά του αζέρικου φυσικού αερίου, η διασύνδεση φυσικού αερίου Ελλάδας-Βουλγαρίας (ICGB[79]), για την προμήθεια αερίου στη Βουλγαρία και τη νέα Πλωτή Μονάδα Αποθήκευσης και Επαναεριοποίησης Αλεξανδρούπολης (FSRU[80]), η οποία θα αποδώσει στην Ελλάδα τον δεύτερο τερματικό σταθμό υγροποιημένου φυσικού αερίου (μετά τη Ρεβυθούσα). Ενώ μακροπρόθεσμα, η Ελλάδα με την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων φυσικού αέριου στο Ιόνιο και νοτίως της Κρήτης[81], μπορεί να καταστεί από στρατηγικός διαμετακομιστικός κόμβος, σε αξιόπιστο στρατηγικό ενεργειακό πάροχο της Ευρώπης.

Η στροφή προς το LNG, που επιταχύνθηκε από την ουκρανική σύγκρουση, είναι πολύ σημαντική, και στρατηγική επιδίωξη για την ελληνική οικονομία και ναυτιλία, αφού το LNG που θα διέρχεται από την Αλεξανδρούπολη θα είναι εν μέρει αμερικανικό, θα συμβάλει στο να γίνει πιο αξιόπιστη η ενεργειακή αποσύνδεση με τη Ρωσία και θα εκτελείται από τους Έλληνες πλοιοκτήτες, που θα μεταφέρουν αυτό το LNG και κατέχουν σχεδόν το ένα τέταρτο της παγκόσμιας μεταφοράς LNG. Επιπλέον, η τεχνογνωσία που διαθέτουν καθιστά δυνατή την καλλιέργεια περιφερειακών συνεργειών με άλλα κράτη. Επιπλέον, η αυξανόμενη στεγανότητα των ρωσοευρωπαϊκών συνόρων, που πιθανόν να επιβραδύνει την ανάπτυξη του σιδηροδρομικού φορέα των κινεζικών Δρόμων του

---

[78] https://fmes-france.org/war-in-ukraine-what-are-the-stakes-for-greece/

[79] ΔΕΠΑ και ICGB AD. Ανακτήθηκε την 30/11/2022 από https://www.depa.gr/i-eteria-icgb-ad-ypegrapse-tis-vasikes-symf/

[80] Το χρονοδιάγραμμα του FSRU στην Αλεξανδρούπολη. Ανακτήθηκε την 04/12/2022 από https://www.naftemporiki.gr/finance/1369691/seef-2022-to-chronodiagramma-tou-fsru-stin-alexandroupoli/

[81] Αρχίζουν οι έρευνες για κοιτάσματα φυσικού αερίου. Ανακτήθηκε την 03/12/2022 από https://www.huffingtonpost.gr/entry/xekinoen-ereenes-yia-te-diereenese-koitasmaton-fesikoe-aerioe_gr_6369f549e4b06f38ded7d8e6

Μεταξιού, θα μπορούσε να ανακατευθύνει μέρος των ροών προς τη Μεσόγειο και έτσι να ωφελήσει το λιμάνι του Πειραιά, το πρώτο περιφερειακό σημείο εισόδου. για κινέζικα προϊόντα. Έτσι, η ουκρανική σύγκρουση φαίνεται να είναι μια ευκαιρία για την Ελλάδα να κάνει μια ποιοτική και ποσοτική πρόοδο στον θαλάσσιο τομέα, σε μια εποχή που προσπαθεί να αναζωογονήσει το θαλάσσιο καθεστώς της και τον ρόλο της στην ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης, δύο βασικά στοιχεία της περιφερειακής στρατηγικής της.

Άλλη στρατηγική επιδίωξη της Ελλάδας δύναται να αφορά στην ανάδειξη της γεωστρατηγικής θέσης, δίνοντας λύση στο στρατηγικό πρόβλημα της Δύσης για τη μεταφορά αμυντικού υλικού στη θερμή περιοχή των συγκρούσεων χωρίς να είναι όμηροι της τουρκικής διπλωματίας και των «ανατολίτικων παζαριών». Ουσιαστικά ο νοητός άξονας που άρχεται της Αλεξανδρούπολης και επεκτεινόμενος προς Βορά έως τη Βαλτική θάλασσα αποτελεί έναν άξονα ανάσχεσης εξ ανατολών και η ΕΕ υπό αυτές τις συνθήκες μπορεί να αντιληφθεί τη σημασία και το ρόλο της χώρας μας, όπως και την αναγνώριση ότι αντίστοιχη πρόκληση αφορά και στα θαλάσσια σύνορα της Ευρώπης. Η αντίληψη των απειλών όπως το μεταναστευτικό και η κατανόηση από τους Ευρωπαίους ηγέτες ότι ταυτίζονται τα σύνορα Ευρώπης - Ελλάδας με τη Τουρκία, όπως και η ανάδειξη της καιροσκοπικής στάσης της Τουρκίας απέναντι στη Ρωσία, θα υποβαθμίσει τις τουρκικές θεωρήσεις στο ευρωπαϊκό περιβάλλον και θα ενδυναμώσει τις πολιτικές αντιμετώπισης των τουρκικών αμφισβητήσεων, έχοντας τη στήριξη της Ευρώπης.

Με την εξέλιξη των γεγονότων στην Ουκρανία και τη διαπίστωση των αδυναμιών της ΕΕ κυρίως σε κοινή εξωτερική πολιτική και άμυνα, αποτελεί βεβαιότητα ότι αυτά τα δύο αντικείμενα θα αποτελέσουν πεδίο δράσεων και πολιτικών διεργασιών για τη λήψη των ανάλογων αποφάσεων για τη συνεκτικότητα και ανθεκτικότητα της Ευρώπης. Τα κράτη μέλη της ΕΕ, έχουν λάβει εδώ και μερικά έτη πολιτικές αποφάσεις για κοινές δράσεις ανάπτυξης αμυντικών προγραμμάτων όπως η PESCO (Permanent Structured Cooperation). Όμως όλες αυτές οι συνεργασίες οι οποίες φιλοδοξούν να μεταμορφωθούν σε κοινοπραξίες υλοποίησης έργων έχουν μεγάλο χρονικό ορίζοντα ολοκλήρωσης.

Όταν ο μηχανισμός PESCO επινοήθηκε για πρώτη φορά στις αρχές της δεκαετίας του 2000 (κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκή Συνέλευση, ένα όργανο που συνέταξε αυτό που έγινε η Συνθήκη της Λισαβόνας), η ιδέα ήταν ότι η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, τότε οι κορυφαίες στρατιωτικές δυνάμεις της ΕΕ, θα όριζαν ένα αποκλειστικό σύνολο κριτηρίων. Με αυτόν τον τρόπο το Λονδίνο και το Παρίσι θα έθεταν πρότυπα στρατιωτικών επιχειρήσεων που άλλοι θα στόχευαν να τηρήσουν[82]. Με την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ, παράλληλα με τις σημαντικές διαφορές στη στρατηγική κουλτούρα μεταξύ Γαλλίας, Γερμανίας, Ιταλίας και Ισπανίας (και των άλλων 23 κυβερνήσεων της ΕΕ), είναι δύσκολο να πιστέψει κανείς ότι η πλέον επικεντρωμένη στις ικανότητες μηχανισμός της PESCO– στον οποίο συμμετέχουν 25 από τα 27 μέλη της ΕΕ – θα προσθέσει κάποια συγκεκριμένη στρατιωτική αξία στις προσπάθειες της ΕΕ για την ασφάλεια, πέρα από μερικά πρότζεκτ αμυντικού εξοπλισμού.

[82] E. Sabatino et al., *The Quest for European Strategic Autonomy: A Collective Reflection.* Rome: Istituto Affari Internazionali, 2020.

Σε αυτό το μήκος κύματος ακολουθεί το πλαίσιο διαμόρφωσης κοινής εξωτερικής πολιτικής, η οποία θα εξυπηρετεί κοινά συλλογικά συμφέροντα. Χρονοβόρο και με οπισθέλκουσα τη διπλωματία κάθε κράτους, ώστε όλα τα κράτη να συμφωνήσουν σε δράσεις από όλους αποδεκτές.

Υπό αυτό το χρονικό πλαίσιο, του μελλοντικού, χρονοβόρου πολιτικού προσανατολισμού της Ευρώπης, στρατηγική επιδίωξη της μπορεί να είναι κάτι πιο άμεσο υλοποιήσιμο, όπως μία κοινή ρηματική διακήρυξη για το αλληλέγγυο της άμυνας και της ασφάλειας των κρατών της ΕΕ. Με αφορμή την ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, μπορούν να πειστούν τα κράτη - μέλη της ΕΕ ότι, όπως κανένας δεν πίστευε ότι τον 21ο αιώνα θα ζούσαμε ένα νέο πόλεμο σε ευρωπαϊκό έδαφος, έτσι δεν μπορεί να αποκλειστεί κάτι παρόμοιο στο μέλλον. Εάν αναδείξουμε ότι, η μοναδική αναθεωρητική κρατική οντότητα που μπορεί να προκαλέσει τέτοιες δυσαρμονίες είναι η Τουρκία τότε θα απαιτείται η ΕΕ με σαφήνεια και αξιοπιστία να στείλει ένα σαφές μήνυμα αποτελεσματικότητας προς όλες τις επίδοξες δυνάμεις που αμφισβητούν την ευρωπαϊκή ισχύ και κυριαρχία. Εάν αυτός ο στόχος υλοποιηθεί, θα πρόκειται για μία σημαντική νίκη της ελληνικής διπλωματίας, η οποία θα αφορά στην στήριξη και κάλυψη της Ελλάδας έναντι του τουρκικού αναθεωρητισμού και διεκδικήσεων, σε κρίσιμα εθνικά κυριαρχικά δικαιώματα. Μία γενική διακήρυξη αλληλεγγύης, άμυνας και ασφάλειας της ΕΕ, όπως και ελληνογαλλικό αμυντικό σύμφωνο[83], θα αποτελεί ένα ακόμα αποτρεπτικό εργαλείο της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.

Άλλη στρατηγική επιδίωξη της χώρας μας έναντι της ΕΕ, αφορά σε μία έμμεση προσέγγιση υποβοήθησης του δημογραφικού προβλήματος το οποίο αντιμετωπίζει η χώρα μας, με σκοπό να ενισχυθεί ένας από τους πιο σημαντικούς συντελεστές ισχύος ήπιας ισχύος, αυτός του πληθυσμού. Πολύ συνοπτικά, το πρόβλημα ως γνωστό αφορά στη δημογραφική κατάρρευση της Ελλάδας και τη γήρανση του πληθυσμού και για το οποίο όλες ανεξαιρέτως οι κυβερνήσεις αρνούνται να συλλάβουν την κρισιμότητα του ζητήματος, όταν οι εκτιμάται ότι το 2030 το 33% των Ελλήνων θα έχει ηλικία άνω των 60 ετών, ενώ το 2050 το ποσοστό αυτό θα ανέλθει σε 40,8%[84]. Με τον πόλεμο στην Ουκρανία και την κατοχή εδαφών από τη Ρωσία, ένα ποσοστό του ουκρανικού πληθυσμού αναγκάστηκε να ακολουθήσει το δρόμο της προσφυγιάς στην ίδια του τη χώρα , ενώ μικρός αριθμός προσφύγων βρήκε καταφύγιο σε άλλες φίλιες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας[85]. Μία στρατηγική επιδίωξη της Ελλάδας θα μπορούσε να είναι όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση κατευθύνει συγκεντρωτικά ουκρανούς πρόσφυγες στη η χώρα μας, με σκοπό τη μόνιμη διανομή τους και παράλληλη οικονομική ενίσχυση τους, μέχρι ότου ενταχθούν ομαλά στον κοινωνικό ιστό. Η υπόψη ενίσχυση του ενεργού πληθυσμού, ίσως να μην αποκαλύπτει την προσφορά της στο δημογραφικό της

---

[83] ΦΕΚ 187/Α/8-10-2021. Νόμος 4841/2021 με τίτλο «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Γαλλικής Δημοκρατίας για την εγκαθίδρυση στρατηγικής εταιρικής σχέσης για τη συνεργασία στην άμυνα και την ασφάλεια»

[84] Δημογραφικό Πρόβλημα, μία πολύπλευρη πρόκληση. Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής. Αναστασία Σαμαρά Κρίσπη, Αλεξάνδρα Τραγάκη, Βύρων Κοτζαμάνης. Αθήνα 2019 (σελ. 8)

[85]Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. Ουκρανία. Ανακτήθηκε την 29/11/2022 από https://migration.gov.gr/ukraine/

πρόβλημα εάν υλοποιηθεί σε μεγάλα αστικά κέντρα, αλλά θα συμβάλει καταλυτικά και απροσδόκητα στην ενίσχυση του πληθυσμού σε παραμεθόριες ή νησιωτικές περιοχές οι οποίες αντιμετωπίζουν εντονότερα το δημογραφικό πρόβλημα.

Στρατηγική επιδίωξη για την Ελλάδα, είναι η ανάδειξη της παράνομης τουρκικής κατοχής της Β. Κύπρου και η καθολική απόρριψη – καταδίκη από το σύνολο των κρατών κάθε μελλοντικής πολιτικής λύσης «κατεχομένων» στην Ουκρανία. Ακόμα κι αν ο αντίκτυπός τους στη διεθνή ασφάλεια είναι διαφορετικός, οι συγκρούσεις της Ουκρανίας και της Κύπρου μοιράζονται νομικές και πραγματικές ομοιότητες: εισβολής και κατοχής στο όνομα της προστασίας του πληθυσμού, της απόσχισης και της αναγνώρισης ψευδοκρατών. Στην ομιλία του στο Κογκρέσο των ΗΠΑ, ο πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης συνέδεσε αυτές τις δύο συγκρούσεις[86], καθώς Ελλάδα και Κύπρος έχουν έννομο συμφέρον να δουν την θεμελιώδη αρχή της εδαφικής ακεραιότητας και ανεξαρτησίας να εφαρμόζεται στην Κύπρο όπως και στην Ουκρανία. Αντίθετα, η Τουρκία, παρά το γεγονός ότι έχει εκφράσει τον εαυτό της υπέρ της ακεραιότητας της Ουκρανίας, έχει μεγαλύτερο συμφέρον να διαχειριστεί τις εδαφικές και πολιτικές συνέπειες των τετελεσμένων στρατιωτικών γεγονότων παρά να επιδιώκει να τις ακυρώσει.

Η εφαρμογή αυτής της λογικής στην Ουκρανία θα επέτρεπε στην Άγκυρα να αυξήσει το όριο αποδοχής των επεμβάσεών της (Κύπρος, Συρία, Ιράκ, Λιβύη) και να ευτελίσει τις εκστρατευτικές και επεκτατικές λογικές καθώς και την εδαφική και πολιτική αναδιάρθρωση, ώστε να αντικατοπτρίζει την ισορροπία δυνάμεων. Η σημερινή συγκυρία είναι ακριβώς μια σκληρυνόμενη τουρκική θέση έναντι της Κύπρου. Προχωρώντας προς μια λύση δύο κρατών και ανοίγοντας την περιοχή της Αμμοχώστου στον εποικισμό, η Τουρκία αυξάνει τη στρατιωτικοποίηση των κατεχόμενων περιοχών της Κύπρου ενώ οργανώνει τις πολιτικές και οικονομικές συνθήκες για μια de facto προσάρτηση.

[86]Κυριάκος Μητσοτάκης στο Κογκρέσο. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://www.kathimerini.gr/politics/561863959/kyriakos-mitsotakis-live-i-omilia-toy-prothypoyrgoy-sto-kogkreso/

Συμπεράσματα

Σε αυτή τη σημαντική στιγμή της διατλαντικής σχέσης, καθώς η Ευρώπη και η Δύση αντιμετωπίζουν τρομερές προκλήσεις, υπάρχουν ενδείξεις ότι τόσο η Ελλάδα όσο και οι Ηνωμένες Πολιτείες θα συνεχίσουν να αποκομίζουν οφέλη από την εμβάθυνση της συμμαχίας τους ως ο μεγαλύτερος πόλεμος στην Ευρώπη από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο που αναδιαμορφώνει την ευρωπαϊκή γεωπολιτική και ασφάλεια . Η Ελλάδα προσπαθεί να αδράξει την ευκαιρία που προσφέρει η ουκρανική σύγκρουση για να ενισχύσει τη θέση της, στη υπό κατασκευή αρχιτεκτονική περιφερειακής ασφάλειας, για να διασφαλίσει τα συμφέροντά της. Ωστόσο, η συνεχής εξέλιξη της προόδου των διμερών σχέσεων Ελλάδος – ΗΠΑ, εκτιμάται ότι θα απαιτήσει διαρκή και υψηλού επιπέδου δέσμευση από τα δύο κράτη. Μια αλλαγή στο πολιτικό σκηνικό θα μπορούσε να είναι ένας παράγοντας κινδύνου. Αν και στη χώρα μας, ο αντιαμερικανισμός έχει «εξατμιστεί» σε μεγάλο βαθμό και σε μεγάλο μέρος του πολιτικού σώματος, αυτό δεν είναι μη αναστρέψιμο. Ωστόσο, εκτιμάται πως οι σχέσεις Ελλάδος – Η.Π.Α θα συνεχίσουν να ενισχύονται γιατί η χώρα μας μετατρέπεται σε κόμβο εμπορίου, logistics και ενέργειας, αλλά και σε κόμβο για το ΝΑΤΟ. Επιπλέον μετατρέπεται σε ενεργειακό προμηθευτή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Η Ελλάδα τελικά είναι η λύση λόγω της γεωγραφικής της θέσης.

Η αποτίμηση των επιλογών των στρατηγικών επιδιώξεων της Ελλάδας έναντι της Ρωσίας, Η.Π.Α και ΕΕ θα είναι ορατή με το πέρασμα του χρόνου, ως ορθολογική απόφαση κόστους - οφέλους. Στο διεθνές πεδίο ανταγωνισμού των πολιτικών δρώντων για αύξηση της ισχύος και επίτευξης των εθνικών συμφερόντων, οι στρατηγικές επιλογές μας θα κριθούν βέβαια εκ του αποτελέσματος αλλά διαφαίνεται ότι βρίσκεται στη σωστή πλευρά της ιστορίας και μόνο κερδισμένη μπορεί να αποτελέσει.

Το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της στρατηγικής πρόθεσης για την επίτευξη των στόχων της χώρας μας, με αφορμή τον πόλεμο στην Ουκρανία είναι ότι η χώρα μας αναγνώρισε, ανέδειξε, επένδυσε και μεγιστοποίησε τα δυνατά σημεία της και ελαχιστοποίησε τα δυνατά σημεία του «ανταγωνιστή», της Τουρκίας. Με την ανάδειξη του γεωστρατηγικού ρόλου της Ελλάδας και της Αλεξανδρούπολης ως στρατηγικός άξονας ενίσχυσης της Ουκρανίας, παρακάμπτοντας τα στενά του Βοσπόρου, ακυρώνεται η στρατηγική της Τουρκίας, «η θεωρία νίκης της» που βασιζόταν στο αφήγημα της γεωστρατηγικής της θέσης, και υποβαθμίζει το ρόλο και τη θέση της έναντι των διεθνούς κοινότητας. Παράλληλα λόγω της καιροσκοπικής και επιτήδειας στάσης της Τουρκίας έναντι της Τουρκίας, και της ξεκάθαρης ελληνικής στάσης, αναδεικνύεται η αξιοπιστία της χώρας μας ως σύμμαχος των Η.Π.Α και κράτος μέλος της ΕΕ.

Η ουκρανική σύγκρουση αύξησε τη στρατηγική σύγκλιση μεταξύ Ευρώπης και Ηνωμένων Πολιτειών, μείωσε την παραδοσιακά κοντά Γερμανία στην Άγκυρα, και δεν οδήγησε στην «στρατηγική εκ νέου εξημέρωση» της Τουρκίας που θα την είχε αποκαταστήσει ως το κεντρικό στοιχείο του Δυτικού στρατηγού μηχανισμού στην περιοχή, αφού στο πλαίσιο της ενεργειακής κρίσης, η Αθήνα αντιλήφθηκε αυτή την κατάσταση ως μια σπάνια ευκαιρία να προωθήσει την «ατζέντα» της. Οι τρόποι επανασύνδεσης Τουρκίας-Δύσης θα αποτελεί ένα κεντρικό ζήτημα για την Ελλάδα, η

οποία δεν πρέπει να καταστεί το διαπραγματευτικό χαρτί αυτής της επανασύνδεσης στο όνομα της «στρατηγικής αναγκαιότητας». Για αυτό είναι επιτακτικό η Ελλάδα να συνεχίσει να ενισχύει την ασφάλειά της για να εξουδετερώσει την τουρκική στρατηγική αναθεωρητισμού και να υποβαθμίζει το αξίωμα της «εξαιρετικότητας της Ανατολικής Μεσογείου», που υποστηρίζεται από την Τουρκία, η οποία απαιτεί την εφαρμογή εναλλακτικών κανόνων σε βάρος του συμβατικού δικαίου.

Επίλογος

Αυτό που θα παραμείνει ωστόσο στην ιστορία, είναι το εάν ο Δυτικός κόσμος είχε ακολουθήσει μία πολιτική κατευνασμού των διεκδικήσεων της Ρωσίας έναντι της Ουκρανίας, όπως με την περίπτωση της Κριμαίας το 2014. Τότε δεν θα είχε αναδειχθεί αυτό το χρονικό παράθυρο ευκαιρίας για τη Ελλάδα για να παραγκωνίσει την Τουρκία στο γεωπολιτικό πεδίο του ανταγωνισμού και πλέον οι εθνικές θέσεις επί των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων να τυγχάνουν της στήριξης των Η.Π.Α και μελών κρατών της ΕΕ.

Σελίδα σκόπιμα κενή

ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΗΓΕΣ

α. Αρχεία

-

β. Νόμοι – Διαταγές – Κανονισμοί

ΦΕΚ 187/Α/8-10-2021. Νόμος 4841/2021 με τίτλο «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Γαλλικής Δημοκρατίας για την εγκαθίδρυση στρατηγικής εταιρικής σχέσης για τη συνεργασία στην άμυνα και την ασφάλεια»

γ. Ιστοσελίδες

Ukraine formally applies for fast -track NATO membership. Ανακτήθηκε την 27/11/2022 από https://www.politico.eu/article/ukraineformalapplicationjoinnato/#:~:text=NATO%20allies%20in%202008%20pledged,question%20of%20Ukraine's%20possible%20membership.

Article by Vladimir Putin. Ανακτήθηκε την 27/11/2022 από https://en.kremlin.ru/events/president/news/66181

Πέντε χρόνια από το Μαιντάν στην Ουκρανία. Ανακτήθηκε την 03/12/2022 από https://www.dw.com/el/%CF%80%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B5-%CF%87%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF-%CE%BC%CE%B1%CF%8A%CE%BD%CF%84%CE%AC%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%CE%BF%CF%85%CE%BA%CF%81%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1/a-47611452

Putin´s World Is Now Smaller Than Ever. Ανακτήθηκε την 03/12/2022 από https://foreignpolicy.com/2022/10/01/angela-stent-putin-world-book-war-russia-ukraine/

NATO – RUSSIA COUNCIL. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://www.nato.int/nrc-website/en/about/index.html

Russia Analysis. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://www.theguardian.com/world/2022/ja s-belief-in-nato-betrayal-and-why-it-matters-today

For Clinton, sticking with Yeltsin sealed agreement on NATO Ανακτήθηκε την 01/12/2022 από https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1997/05/27/for-clinton-sticking-with-yeltsin-sealed-agreement-on-nato/b676667a-8e64-4e07-89b8-533f9292b085/

Bucharest Summit Declaration. Ανακτήθηκε την 03/12/2022 από https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8443.htm

Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy. Ανακτήθηκε την 03/12/2022 από https://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/copy/24034

ΚΥΣΕΑ για Ουκρανικό. Ανακτήθηκε την 01/12/2022 από https://www.kathimerini.gr/politics/561731029/kysea-gia-oykraniko-i-ellada-se-plirisyntonismo-me-ee-kai-nato-sto-trapezi-kai-ta-energeiaka/

Merkel defends 2008 decision to-block Ukraine from NATO. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από..https://www.france24.com/en/live-news/20220404-merkel-defends-2008-decision-to-block-ukraine-from-nato

Ελληνική Δημοκρατία. Πρωθυπουργός. Ανακτήθηκε την 01/12/2022 από https://primeminister.gr/en/2022/02/24/28728

Τσίπρας για Ουκρανία. Ανακτήθηκε την 30/11/2022 από https://www.cnn.gr/politiki/story/303073/tsipras-gia-oykrania-oxi-allo-aima-athoon-naapoxorisoyn-ta-rosika-strateymata

Ελληνική Δημοκρατία. Πρωθυπουργός. Ανακτήθηκε την 01/12/2022 από https://primeminister.gr/en/2022/02/25/28740

Ελληνική Δημοκρατία. Πρωθυπουργός. Ανακτήθηκε την 01/12/2022 από https://primeminister.gr/en/2022/02/25/28747

10 Ethnic-Greeks killed in Ukraine air strikes. Ανακτήθηκε την 29/11/2022 από https://www.ekathimerini.com/news/1178521/a-further-10-ethnic-greekskilled-in-ukraine-air-strikes-on-saturday-night/

Η προκλητική ανακοίνωση της Ρωσικής πρεσβείας στην Αθήνα. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://www.iefimerida.gr/politiki/rosiki-presbeia-athina-thanatos-omogenon-anakoinosi

Εκπρόσωπος ΥΠΕΞ. Απαράδεκτος ο τρόπος που απευθύνθηκε η Ρωσική πρεσβεία στην Ελλάδα. Ανακτήθηκετην 02/12/2022 από https://www.kathimerini.gr/politics/561740680/ekprosopos-ypex-aparadektos-o-tropos-poyapeythynthike-i-rosiki-presveia-stin-ellada/

Πυρομαχικά και εκτοξευτήρες στέλνει η Ελλάδα στην Ουκρανία. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://wv [illegible] /news/politics/i-ellada-stelnei-stinoukrania-pyromaxika-kalasnikokf-kai-ektoksey

Ο ΣΥΡΙΖΑ θα έστελνε ανθρωπιστική βοήθεια στην Ουκρανία. Ανακτήθηκε την 03/12/2022 από https://www.efsyn.gr/politiki/antipoliteysi/333874_o-syriza-tha-estelne-anthropistiki-boitheiaohi-polemiko-yliko-st

How long can Turkey play both sides in the Ukraine war; Ανακτήθηκε την 04/12/2022 από https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/how-long-can-turkey-play-both-sides-in-the-ukraine-war/

Συμφωνία για πυρηνικό εργοστάσιο στο Ακούγιου. Ανακτήθηκε την 04/12/2022 από https://energypress.gr/news/akoygioy-0

How Russia´s invasion has changed Ukraine – Turkey Relations. Ανακτήθηκε την 01/12/2022 https://carnegieendowment.org/politika/88097

Η Τουρκική πολιτική για την Ουκρανία και την Κριμαία. Ανακτήθηκε την 01/12/2022 από https://www.capital.gr/arthra/3615332/i-tourkiki-politiki-gia-tin-oukrania-kai-tin-krimaia

Turk Stream.Ο αγωγός που ενώνει Ερντογάν και Πούτιν. Ανακτήθηκε την 03/12/2022 από https://www.ethnos.gr/World/article/5712/turkstreamoagogospoyenoneierntoganpoytin

Στη λίστα με τις «μη φιλικές χώρες» της Ρωσίας πλέον και η Ελλάδα. Ανακτήθηκε την 30/11/2022 από https://www.cnn.gr/politiki/story/321726/sti-lista-me-tis-mi-filikes-xores-kai-typika-i-ellada

Institute of current world affairs. Ανακτήθηκε την 30/11/2022 από https://www.icwa.org/war-in-ukraine-tests-greece-us/

Greece ports and the war in Ukraine. Ανακτήθηκε την 01/12/2022 από https://www.nytimes.com/2022/08/18/world/europe/greece-port-russia-ukraine-weapons.html

Where is Europe´s leadership in crisis with Russia. Ανακτήθηκε την 06/12/2022 από https://www.bbc.com/news/world-europe-61904360

ΔΕΠΑ και ICGB AD. Ανακτήθηκε την 30/11/2022 από https://www.depa.gr/i-eteria-icgb-ad-ypegrapse-tis-vasikes-symf/

Το χρονοδιάγραμμα του FSRU στην Αλεξανδρούπολη. Ανακτήθηκε την 04/12/2022 από https://www.naftemporiki.gr/finance/1369691/seef-2022-to-chronodiagramma-tou-fsru-stin-alexandroupoli/

Αρχίζουν οι έρευνες για κοιτάσματα φυσικού αερίου. Ανακτήθηκε την 03/12/2022 από https://www.huffingtonpost.gr/entry/xekin[illegible]es-yia-te-diereenese-koitasmaton-fesikoe-aerioe_gr_6369f549e4b06f38ded7d8e6

US Embassy and Consulate in Greece. Ανακτήθηκε την 06/12/2022 από https://gr.usembassy.gov/tag/mdca/

Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου. Ουκρανία. Ανακτήθηκε την 29/11/2022 από https://migration.gov.gr/ukraine/

Turkey says its trying to broker ceasefire between Russia and Ukraine. Ανακτήθηκε την 28/11/2022 https://www.timesofisrael.com/turkey-says-its-trying-to-brokerceasefire-between-russia-and-ukraine

Turkey closes the Dardanelles and bosphorus. Ανακτήθηκε την 04/12/2022 από www.navalnews.com/naval-news/2022/02/turkey-closes-the-dardanelles-and-bosphorus-to-warships/

War in Ukraine. What are the stakes for Greece; Ανακτήθηκε την 04/12/2022 από https://fmes-france.org/war-in-ukraine-what-are-the-stakes-for-greece/

Κυριάκος Μητσοτάκης στο Κογκρέσο. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://www.kathimerini.gr/politics/561863959/kyriakos-mitsotakis-live-i-omilia-toy-prothypoyrgoy-sto-kogkreso/

Τζορτζ Τσούνης στο Delphi Forum: Η Ελλάδα μετατρέπεται σε κόμβο εμπορίου, logistics και ενέργειας. Ανακτήθηκε την 27/4/2023 από https://www.iefimerida.gr/politiki/tsoynis-delphi-forum-ellada-kombos-emporioy

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

α. Ελληνική

ΓΕΣ/ΔΙΣ "Το Ελληνικόν Εκστρατευτικόν Σώμα εις την Μεσημβρινήν Ρωσίαν". Αθήναι 1955

Γκόφας Α, / Τζιφάκης Ν. Θεωρητικές Προβολές στη Διεθνή Πολιτική, Αθήνα:Πεδίο, 2017

Δεμέστιχας Γρηγόριος, Ελληνική εθνική στρατηγική. Αθήνα: Νέα θέσις, 2013

Δημογραφικό Πρόβλημα, μία πολύπλευρη πρόκληση. Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής. Αναστασία Σαμαρά Κρίσπη, Αλεξάνδρα Τραγάκη, Βύρων Κοτζαμάνης. Αθήνα 2019

Ιωακειμίδης Παν. Το μέλλον της Ευρώπης – Η προοπτική της ευρωπαϊκής ομοσπονδίας και η Ελλάδα. Αθήνα: Σιδέρης, 2000

Καραγιάννης Μάνος. Η Ρωσία σήμερα. Αθήνα: Παπαζήσης, 2010

Καραγιάννης Χρήστος. «Η ιστορία ενός στρατιώτη (1918-1922), επιμ. Φ. Δ. Δρακονταειδής Κέδρος, Αθήνα, 2013.

Κολιόπουλος Κων/νος. Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα. Αθήνα: Ποιότητα, 2008

Κονδύλης Παναγιώτης. Θεωρία του Πολέμου .Αθήνα, Θεμέλιο, 1988

Κουλουμπής Θ. – Κώνστας Δημήτριος.. Διεθνείς σχέσεις. Αθήνα :Παπαζήσης, 1995

Κωσταράκος Μιχαήλ. Η προηγούμενη και η επόμενη ημέρα της Ουκρανικής κρίσης για την Ευρώπη και τις Διεθνείς Σχέσεις. ΣΕΘΑ. ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ. Τεύχος 140. Απρίλιος – Ιούνιος 2022

Λίτσας Ν. Σπυριδων.. Πόλεμος Και Ορθολογισμός: Θεωρητικές Προεκτάσεις και Στρατηγικές εφαρμογές, σελ. 368 Αθήνα: Ποιότητα, 2010

Μάζης Ιωάννης. Γεωπολιτική. Η Θεωρία και η Πράξη. Αθήνα: Παπαζήσης, 2002

Παπαφλωράτος Ιωάννης. Η εξωτερική πολιτική και η υψηλή στρατηγική των μεγάλων δυνάμεων και των βαλκανικών κρατών. Αθήνα :Λειμών, 2021

Παπαφλωράτος Ιωάννης. Στρατηγική γεωπολιτική θεώρηση του πολέμου στην Ουκρανία. ΣΕΘΑ. ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ. Τεύχος 140. Απρίλιος – Ιούνιος 2022

Παρίσης Ιωάννης. Παράγοντες ισχύος στο Διεθνές σύστημα. Αθήνα: Ινφογνώμων, 2012

Πλατιάς Αθανάσιος. Διεθνείς σχέσεις και στρατηγική στον Θουκυδίδη. Αθήνα: Εστία 2010

Υφαντής Κ. Εισαγωγή στη στρατηγική. Αθήνα: Σιδέρης, 2010

Χειλά Ειρήνη. Ο Πόλεμος στην Ουκρανία, η Διεθνής Τάξη και οι Κυρώσεις. ΣΕΘΑ. ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ. Τεύχος 139. Ιανουάριος - Μάρτιος 2022

Χειλά Ειρήνη. Ο πόλεμος στην Ουκρανία και η επισιτιστική κρίση. ΣΕΘΑ. ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ. Τεύχος 140. Απρίλιος – Ιούνιος 2022

Χειλά Ειρήνη: Για έναν διαρκή επανακαθορισμό της εξωτερικής πολιτικής. The Economist2021. Ανακτήθηκε την 21/11/22 από: https://cfir.gr/en/blog/99-cheilaeconomist.

Hemry Kissinger. Παγκόσμια Τάξη. Αθήνα: Λιβάνης, 2014.

Hudson, Valerie, Ανάλυση Εξωτερικής Πολιτικής. Από την Εμπειρία στη Θεωρία (Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο, 2017).

Richard Haass, Ο Κόσμος σήμερα. Μια σύντομη εισαγωγή στην παγκόσμια πολιτική, Ασίνη, 2022

β. Ξενόγλωσση

Alexander Lukin. Eurasian Integration and the Clash of Values. The International Institute for Strategic Studies. Vol. 56 no. 3. June–July 2014.

Michael Keating – The politics of modern Europe. Edward Elgar, 1997

Walter Russel Mead – Special providence: American foreign policy and how it changed the world. Routledge, 2002

Wæver O. (2009) *Waltz'sTheory of* International Relations.

Graham Allison .Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis (1971)

Mintz, Alex and DeRouen, Karl, Understanding Foreign Policy Decision Making (Cambridge: Cambridge University Press, 2010).

US Integated Country Strategy for Europe –Greece, Release for Public, 28 March 2022. Ανακτήθηκε την 06/12/2022 από https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/06/ICS_EUR_Greece_Public.pdf

US STATE DEPARTMENT. US Security Cooperation with Greece. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-greece/

Raul (Pete) Pedrozo. Intenational Law Studies. Closing the Turkish Straits in Times of War. Published by the Stockton Center for International Law. Volume 99, 2022. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://digital-commons.usnwc.edu/ils/vol99/iss1/19/

James Kraska. Can Turkey Legally Close Its Straits to Russian Warships? It's Complicated. Stockton Center for International Law, Vol 99, 2022. Ανακτήθηκε την 02/12/2022 από https://digital-commons.usnwc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3020&context=ils

E. Sabatino et al., *The Quest for European Strategic Autonomy: A Collective Reflection.* Rome: Istituto Affari Internazionali, 2020. Ανακτήθηκε την 14/12/2022 από https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/foreign_and_security_policy.html?root_default=SUM_1_CODED%3D25&%3Blocale=el&locale=el

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Φωτογραφία Νο1: Απεικόνιση παράκαμψης Στενών, διαμέσου του διαδρόμου Αλεξανδρούπολη – Πύργος Βουλγαρίας (Μπουργκάζ) (πηγή: https://armynow.gr/alexandroupoli-sea2sea)

Φωτογραφία Νο2: Εκφόρτωση στρατιωτικού υλικού στο λιμένα Αλεξανδρούπολης (Πηγή: https://www.ertnews.gr/perifereiakoi-stathmoi/orestiada/oloklirothike-sto-limani-tis-aleksandroupolis-megali-epixeirisi-fortosis-1400-temaxion-stratiotikou-eksoplismou/)

Φωτογραφία Νο3: Σιδηροδρομική μεταφορά στρατιωτικού υλικού από το λιμένα Αλεξανδρούπολης προς τη Βουλγαρία και Ρουμανία (Πηγή: https://www.gnomionline.gr/somateia-evrou-kamia-ebloki-tou-ellinikou-sidirodromou-gia-ti-metafora-polemikou-ylikou)

Φωτογραφία Νο4: Αποστολή ελληνικής ανθρωπιστικής βοήθειας στην Ουκρανία (Πηγή: https://www.ethnos.gr/Politics/article/197390/polemosoykraniastelneiamyntikoylikostokiebohelladasyskepshypotonmhtsotakh

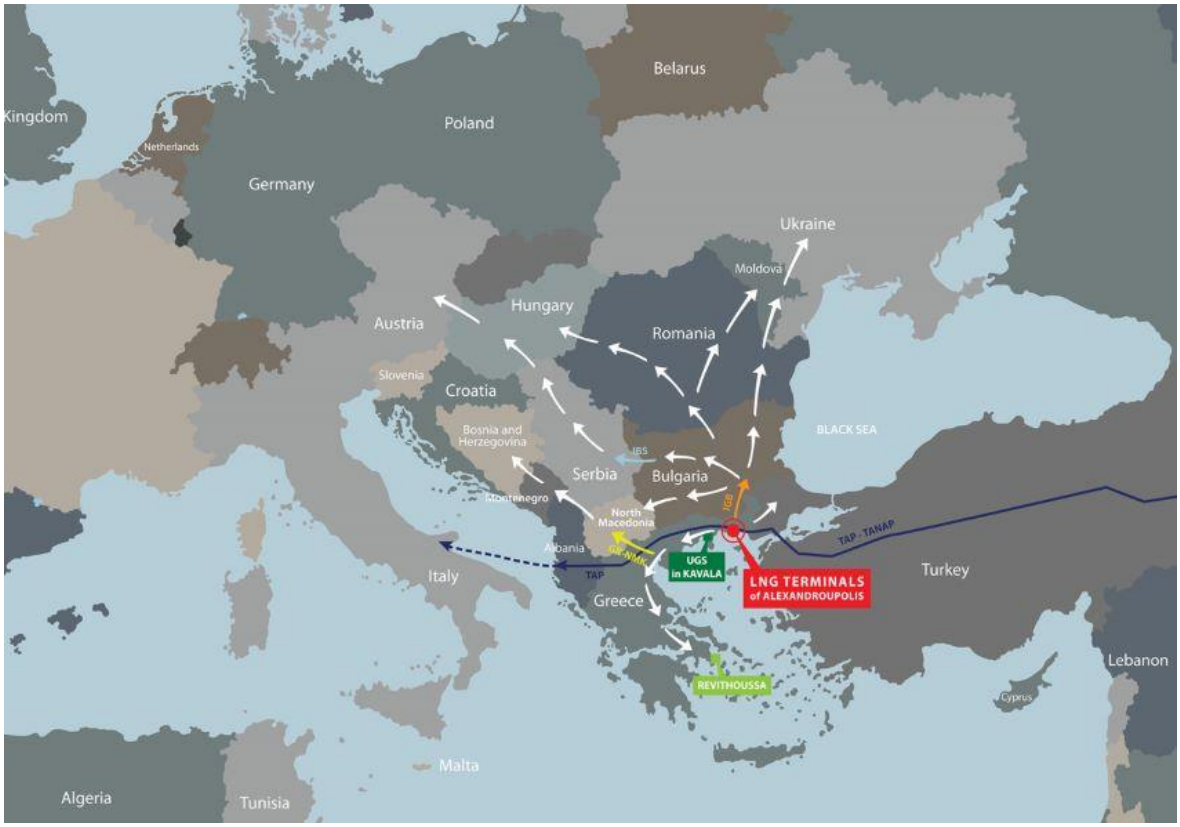

Φωτογραφία Νο5: Η υλοποίηση της διασύνδεσης του Πλωτού Σταθμού Αποθήκευσης και Αεριοποίησης (FSRU) Αλεξανδρούπολης θα ενδυναμώσει τον στρατηγικό ρόλο της Ελλάδας ως ενεργειακού κόμβου για την ευρύτερη περιφέρεια της ΝΑ. Ευρώπης (Πηγή: https://www.newsbeast.gr/tag/lng-alexandroupolis)

Φωτογραφία Νο6: Απεικόνιση Πλωτού Σταθμού Αποθήκευσης και Αεριοποίησης (FSRU) Αλεξανδρούπολης (Πηγή:https://www.defence-point.gr/news/i-ellada-krata-sta-cheria-tis-ti-diakinisi-toy-lng-135-ploia-quot-dika-quot-mas)